

SEANCES DU JEUDI 12 OCTOBRE 1989
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 12 OKTOBER 1989ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 48.

COMMUNICATION:

Page 48.

Cour d'arbitrage.

PROPOSITIONS DE LOI (Prise en considération):

Page 48.

M. Anthuenis et consorts. — Proposition de loi modifiant l'arrêté royal n° 442 du 14 août 1986 relatif à l'incidence de certaines positions administratives sur les pensions des agents des services publics.

M. Lenfant et consorts. — Proposition de loi visant à instituer la Charte de l'assuré social.

M. Stroobant et consorts. — Proposition de loi relative à la nullité de la résiliation unilatérale abusive d'un contrat de travail en cas d'interdiction de licenciement.

M. Blanpain. — Proposition de loi relative au recrutement et à la sélection des agents et des fonctionnaires pour les provinces, les communes, les polders et waterings et les centres publics d'aide sociale.

M. Pataer et consorts. — Proposition de loi modifiant l'article 26 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1989-1990
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1989-1990

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 48.

MEDEDELING:

Bladzijde 48.

Arbitragehof.

VOORSTELLEN VAN WET (Inoverwegingneming):

Bladzijde 48.

De heer Anthuenis c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 442 van 14 augustus 1986 betreffende de weerslag van sommige administratieve toestanden op de pensioenen van de personeelsleden van de overheidsdiensten.

De heer Lenfant c.s. — Voorstel van wet houdende invoering van het Handvest van de sociaal verzekerde.

De heer Stroobant c.s. — Voorstel van wet betreffende de nietigheid in geval van wederrechtelijke eenzijdige opzegging bij ontslagverbod.

De heer Blanpain. — Voorstel van wet betreffende de werfing en selectie van personeel en ambtenaren voor de provincies, de gemeenten, de polders en wateringen en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

De heer Pataer c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 26 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Mmes Harnie et Aelvoet. — Proposition de loi portant des règles concernant la résiliation du contrat de travail des travailleurs salariés exerçant un mandat syndical.

M. Peeters et consorts :

- a) Proposition de loi complétant le titre préliminaire du Code de procédure pénale.

Vote sur la prise en considération, p. 65.

- b) Proposition de loi complétant le Code d'instruction criminelle.

Vote sur la prise en considération, p. 65.

M. Lenfant. — Proposition de loi relative à la publicité des documents administratifs.

M. Van Aperen. — Proposition de loi modifiant la loi électorale communale.

M. Cerexhe. — Proposition de loi créant un tribunal de la famille.

M. Erdman et consorts. — Proposition de loi garantissant la sécurité d'occupation du locataire.

M. Egelmeers et consorts. — Proposition de loi modifiant l'article 19 de la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail.

Mme Hanquet. — Proposition de loi modifiant la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et prénoms.

M. Content. — Proposition de loi augmentant le nombre des membres du conseil d'administration de l'Institut nationale d'assurances sociales pour travailleurs indépendants.

M. De Bondt et consorts. — Proposition de loi modifiant l'arrêté-loi du 3 février 1947 organisant l'agrégation des entrepreneurs.

M. Tant et consorts :

- a) Proposition de loi interdisant de se porter candidat simultanément aux élections législatives et aux élections provinciales;

- b) Proposition de loi modifiant l'article 52 de la nouvelle loi communale;

- c) Proposition de loi modifiant l'article 43 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale.

M. Verhaegen. — Proposition de loi protégeant la vie privée de l'individu à l'égard des banques de données.

Mme Hanquet. — Proposition de loi relative à la création d'un Commissariat national aux droits de l'homme.

M. Vaes et Mme Aelvoet. — Proposition de loi modifiant le Code civil sur le régime du contrat de louage et visant à garantir le droit au logement quant au montant des loyers et à la sécurité du maintien dans les lieux.

MM. Crucke et Content. — Proposition de loi modifiant l'article 269bis du Code judiciaire.

M. Blanpain :

- a) Proposition de loi relative au cumul d'un revenu de remplacement et d'un revenu professionnel et/ou d'un autre revenu de remplacement;

De dames Harnie en Aelvoet. — Voorstel van wet houdende bijzondere regelingen inzake de beëindiging van de arbeidsovereenkomst van werknemers die een syndicaal mandaat uitoefenen.

De heer Peeters c.s. :

- a) Voorstel van wet tot aanvulling van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering.

Stemming over de inoverwegingneming, blz. 65.

- b) Voorstel van wet tot aanvulling van het Wetboek van strafvordering.

Stemming over de inoverwegingneming, blz. 65.

De heer Lenfant. — Voorstel van wet betreffende de openbaarheid van de administratieve stukken.

De heer Van Aperen. — Voorstel van wet tot wijziging van de gemeentekieswet.

De heer Cerexhe. — Voorstel van wet houdende instelling van een familierechtbank.

De heer Erdman c.s. — Voorstel van wet strekkende om de huurder woonzekerheid te waarborgen.

De heer Egelmeers c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 19 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971.

Mevrouw Hanquet. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen.

De heer Content. — Voorstel van wet tot uitbreiding van het aantal beheersleden van de raad van beheer van het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen.

De heer De Bondt c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van de besluitwet van 3 februari 1947 houdende regeling van de erkenning der aannemers.

De heer Tant c.s. :

- a) Voorstel van wet houdende het verbod om tegelijk kandidaat te zijn op een lijst voor de parlementsverkiezingen en op een lijst voor de provincieraadsverkiezingen;

- b) Voorstel van wet tot wijziging van artikel 52 van de nieuwe gemeentewet;

- c) Voorstel van wet tot wijziging van artikel 43 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

De heer Verhaegen. — Voorstel van wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer met betrekking tot databanken.

Mevrouw Hanquet. — Voorstel van wet houdende instelling van een Nationaal Commissariaat voor de rechten van de mens.

De heer Vaes en mevrouw Aelvoet. — Voorstel van wet strekkende tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de huurregeling betreft en tot bescherming van het woonrecht door middel van het reglementeren van de huurprijzen en het waarborgen van de woonzekerheid.

De heren Crucke en Content. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 269bis van het Gerechtelijk Wetboek.

De heer Blanpain :

- a) Voorstel van wet betreffende de cumulatie van een vervangingsinkomen met een beroepsinkomen en/of een ander vervangingsinkomen;

b) Proposition de loi relative au statut social des artistes de spectacles.

M. Gijs et consorts. — Proposition de loi instituant une allocation parentale d'éducation.

M. Buchmann. — Proposition de loi réduisant le précompte mobilier à 10 p.c.

M. Janzegers. — Proposition de loi modifiant la loi du 14 janvier 1975 portant le règlement de discipline des forces armées ainsi que la loi du 11 juillet 1978 organisant les relations entre les autorités publiques et les syndicats du personnel militaire, des forces terrestre, aérienne et navale et du service médical.

Mme Hanquet. — Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne les saisies.

M. Cerexhe. — Proposition de loi modifiant l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 portant interdiction à certains condamnés et aux faillis d'exercer certaines fonctions, professions ou activités et conférant aux tribunaux de commerce la faculté de prononcer de telles interdictions.

M. de Wasseige et consorts. — Proposition de loi modifiant le Code des impôts sur les revenus et créant un Fonds pour la paix.

M. de Seny. — Proposition de loi relative au libellé sur les bombes aérosols contenant comme gaz propulseur un composé de chlorofluorocarbones.

M. Cerexhe. — Proposition de loi modifiant les articles 1226 et 1228 à 1233 du Code civil et abrogeant l'article 1152 du même Code.

M. Evers et consorts. — Proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi du statut de l'incorporé de force dans l'armée allemande et ses ayants droit.

QUESTION ORALE DE M. HASQUIN AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE ET DES CLASSES MOYENNES SUR «L'ORGANISATION DU CULTE ISLAMIQUE» :

Orateurs : M. Hasquin, M. Wathélet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes, p. 49.

QUESTION ORALE DE MME NELIS AU MINISTRE DE L'INTERIEUR, DE LA MODERNISATION DES SERVICES PUBLICS, ET DES INSTITUTIONS SCIENTIFIQUES ET CULTURELLES NATIONALES SUR «L'AGREMENT ET LA DESIGNATION DES ORGANISMES EMPLOYEURS D'OBJECTEURS DE CONSCIENCE» :

Orateurs : Mme Nélis, M. Tobback, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales, p. 50.

QUESTION ORALE DE M. MOENS AU MINISTRE DES AFFAIRES SOCIALES SUR «LA FUSION D'HOPITAUX» :

Orateurs : M. Moens, M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, adjoint au ministre des Affaires sociales et, en ce qui concerne le Fonds national de reclassement social des handicapés, au ministre de l'Emploi et du Travail, p. 50.

b) Voorstel van wet betreffende het sociaal statuut van de podiumkunstenaars.

De heer Gijs c.s. — Voorstel van wet tot instelling van een opvoedingsloon.

De heer Buchmann. — Voorstel van wet houdende verlaging van de roerende voorheffing tot 10 pct.

De heer Janzegers. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de krijgsmacht alsmede van de wet van 11 juli 1978 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van het militair personeel van de land-, de lucht- en de zeemacht en van de medische dienst.

Mevrouw Hanquet. — Voorstel van wet houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het beslag betreft.

De heer Cerexhe. — Voorstel van wet tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken.

De heer de Wasseige c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen en tot oprichting van een Vredesfonds.

De heer de Seny. — Voorstel van wet betreffende de vermeldingen aan te brengen op aerosolen die derivaten van CFK's als drijfgas bevatten.

De heer Cerexhe. — Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 1226 en 1228 tot 1233 van het Burgerlijk Wetboek en tot opheffing van artikel 1152 van hetzelfde Wetboek.

De heer Evers c.s. — Voorstel van wet tot het heropenen van de termijnen voor het aanvragen van het statuut van verplicht ingelijfde bij het Duitse leger en zijn rechthebbers.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HASQUIN AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE EN MIDDENSTAND OVER «DE ORGANISATIE VAN DE ISLAMITISCHE EREDIENST» :

Sprekers : de heer Hasquin, de heer Wathélet, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand, blz. 49.

MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW NELIS AAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN, VAN DE MODERNISERING VAN DE OPENBARE DIENSTEN, EN VAN DE NATIONALE WETENSCHAPPELIJKE EN CULTURELE INSTELLINGEN OVER «DE ERKENNING EN DE AANWIJZING VAN DE INSTELLINGEN DIE GEWETENSBEZWAARDEN TEWERKSTELLEN» :

Sprekers : mevrouw Nélis, de heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen, blz. 50.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER MOENS AAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN OVER «DE FUSIE VAN ZIEKENHUIZEN» :

Sprekers : de heer Moens, de heer Delizée, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en, wat betreft het Rijksfonds voor sociale reclassering van de mindervaliden, aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid, blz. 50.

QUESTION ORALE DE M. DENEIR AU MINISTRE DES PENSIONS ET AU SECRETAIRE D'ETAT A LA SANTE PUBLIQUE ET A LA POLITIQUE DES HANDICAPES SUR «DES RETARDS DE PAIEMENTS AUX HANDICAPES» :

Orateurs : M. Tant, M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, adjoint au ministre des Affaires sociales et, en ce qui concerne le Fonds national de reclassement social des handicapés, au ministre de l'Emploi et du Travail, p. 50.

QUESTION ORALE DE M. HATRY AU PREMIER MINISTRE, AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES REFORMES INSTITUTIONNELLES ET AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES REFORMES INSTITUTIONNELLES SUR «LE SORT DE LA PROPRIETE INTELLECTUELLE DANS LE CADRE DE LA REFORME DE L'ETAT» :

Orateurs : Mme Delruelle-Ghobert, M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, adjoint au ministre des Affaires sociales et, en ce qui concerne le Fonds national de reclassement social des handicapés, au ministre de l'Emploi et du Travail, p. 51.

INTERPELLATIONS (Discussion) :

Interpellation de M. De Belder au ministre des Affaires étrangères sur «l'attitude du ministre à l'égard de la demande d'adhésion de l'Autriche à la Communauté européenne».

Interpellation de M. Dierickx au ministre des Affaires étrangères sur «l'extension et la démocratisation de la Communauté européenne».

Orateurs : MM. De Belder, Dierickx, M. Eyskens, ministre des Affaires étrangères, p. 52.

Interpellation de M. De Belder au ministre des Affaires étrangères sur «le point de vue qui sera adopté lors de l'examen de la proposition de la Commission européenne visant à instaurer un droit de vote actif et passif en faveur des étrangers originaires de la CEE lors des élections communales».

Orateurs : MM. De Belder, Vaes, M. Eyskens, ministre des Affaires étrangères, p. 59.

Interpellation de M. Henrion au Premier ministre sur «les propos étranges qu'il a tenus à la presse, au début du mois d'août au sujet de la responsabilité ministérielle».

Orateurs : M. Henrion, M. Martens, Premier ministre, p. 62.

Interpellation de M. Luyten au Premier ministre sur «les déclarations que celui-ci a faites, début juillet, à la RTBF, dans lesquelles il désapprouve la politique flamande de l'administration communale d'Overijse tendant à protéger cette commune du Brabant flamand contre une menace accrue de francisation, déclarations qui sont de nature à encourager les agents de cette francisation et à compromettre ce qu'il est convenu d'appeler la pacification».

Orateurs : MM. Luyten, Borin, M. Martens, Premier ministre, p. 69.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER DENEIR AAN DE MINISTER VAN PENSIOENEN EN AAN DE STAATS-SECRETARIS VOOR VOLKSGEZONDHEID EN GEHANDICAPTENBELEID OVER «ACHTERSTALLIGE BETALINGEN AAN GEHANDICAPTEN» :

Sprekers : de heer Tant, de heer Delizée, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en, wat betreft het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen, aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid, blz. 50.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HATRY AAN DE EERSTE MINISTER, AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN INSTITUTIONELE HERVORMINGEN EN AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN INSTITUTIONELE HERVORMINGEN OVER «DE INTELLECTUELE EIGENDOM IN HET KADER VAN DE STAATSHERVORMING» :

Sprekers : mevrouw Delruelle-Ghobert, de heer Delizée, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en, wat betreft het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen, aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid, blz. 51.

INTERPELLATIES (Bespreking) :

Interpellatie van de heer De Belder tot de minister van Buitenlandse Zaken over «de houding van de minister ten aanzien van het verzoek om toetreding van Oostenrijk tot de Europese Gemeenschap».

Interpellatie van de heer Dierickx tot de minister van Buitenlandse Zaken over «de uitbreiding en de democratisering van de Europese Gemeenschap».

Sprekers : de heren De Belder, Dierickx, de heer Eyskens, minister van Buitenlandse Zaken, blz. 52.

Interpellatie van de heer De Belder tot de minister van Buitenlandse Zaken over «het standpunt dat zal worden ingenomen bij de behandeling van het voorstel van de Europese Commissie om voor vreemdelingen uit de EEG actief en passief stemrecht in te voeren bij gemeenteraadsverkiezingen».

Sprekers : de heren De Belder, Vaes, de heer Eyskens, minister van Buitenlandse Zaken, blz. 59.

Interpellatie van de heer Henrion tot de Eerste minister over «de bevreemdende verklaringen die hij begin augustus in de pers heeft afgelegd omtrent de ministeriële verantwoordelijkheid».

Sprekers : de heer Henrion, de heer Martens, Eerste minister, blz. 62.

Interpellatie van de heer Luyten tot de Eerste minister over «zijn verklaringen voor de RTBF (begin juli) waarin hij zich richt tegen de Vlaamse politiek van het gemeentebestuur van Overijse om deze Vlaams-Brabantse gemeente te beschermen tegen de groeiende verfransingsdruk, verklaringen die van aard zijn om de verfransers steun te geven en de zogenaamde pacificatie volledig te verstoren».

Sprekers : de heren Luyten, Borin, de heer Martens, Eerste minister, blz. 69.

Interpellation de Mme Dardenne au secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture et au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés sur « la contamination du lait maternel ».

Orateurs : Mme Dardenne, M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, adjoint au ministre des Affaires sociales et, en ce qui concerne le Fonds national de reclassement social des handicapés, au ministre de l'Emploi et du Travail, p. 74.

PROJETS ET PROPOSITIONS DE LOI (Votes) :

Projet de loi contenant le budget des Institutions scientifiques et des Affaires culturelles communes pour l'année budgétaire 1989, p. 66.

Projet de loi contenant le budget des Dotations aux Communes et aux Régions pour l'année budgétaire 1989, p. 66.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — pour l'année budgétaire 1989, p. 67.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1988, p. 67.

Projet de loi ouvrant au budget de l'Education nationale — régime français — pour l'année budgétaire 1989, des crédits destinés au paiement de dépenses relatives à des créances pour années antérieures, p. 67.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — pour l'année budgétaire 1989, p. 67.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1988, p. 67.

Projet de loi ouvrant au budget de l'Education nationale — régime néerlandais — pour l'année budgétaire 1989, des crédits destinés au paiement de dépenses relatives à des créances pour années antérieures, p. 67.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — pour l'année budgétaire 1989, p. 67.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1988, p. 67.

Proposition de loi modifiant l'arrêté royal du 8 juillet 1970 portant règlement général des taxes assimilées aux impôts sur les revenus, p. 68.

Proposition de loi modifiant l'article 77, § 2, du Code de la taxe sur la valeur ajoutée et l'article 8 du Code des taxes assimilées au timbre, p. 68.

ORDRE DES TRAVAUX :

Page 69.

PROPOSITIONS (Dépôt) :

Page 77.

Interpellatie van mevrouw Dardenne tot de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw en tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid over « de besmetting van de moedermelk ».

Sprekers : mevrouw Dardenne, de heer Delizée, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en, wat betreft het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen, aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid, blz. 74.

ONTWERPEN EN VOORSTELLEN VAN WET (Stemmingen) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van de Gemeenschappelijke Wetenschappelijke Instellingen en Culturele Zaken voor het begrotingsjaar 1989, blz. 66.

Ontwerp van wet houdende de begroting der Dotaties aan de Gemeenschappen en aan de Gewesten voor het begrotingsjaar 1989, blz. 66.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Onderwijs — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1989, blz. 67.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Onderwijs — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1988, blz. 67.

Ontwerp van wet waarbij op de begroting van Onderwijs — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1989, kredieten worden geopend bestemd voor de betaling van uitgaven met betrekking tot schuldvorderingen voor vorige jaren, blz. 67.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Onderwijs — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1989, blz. 67.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Onderwijs — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1988, blz. 67.

Ontwerp van wet waarbij op de begroting van Onderwijs — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1989, kredieten worden geopend bestemd voor de betaling van uitgaven met betrekking tot schuldvorderingen voor vorige jaren, blz. 67.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Onderwijs — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en de Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1989, blz. 67.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Onderwijs — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en de Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1988, blz. 67.

Voorstel van wet tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 juli 1970 houdende algemene verordening betreffende de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen, blz. 68.

Voorstel van wet houdende wijziging van artikel 77, § 2, van het Wetboek op de belastingen op de toegevoegde waarde en van artikel 8 van het Wetboek van de met het zegel gelijkgestelde taksen, blz. 68.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN :

Bladzijde 69.

VOORSTELLEN (Indiening) :

Bladzijde 77.

M. Van Rompaey. — Proposition de loi modifiant certaines dispositions du Code civil relatives au louage de biens immeubles.

M. Henrion. — Proposition de loi complétant la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires.

M. Henrion. — Proposition tendant à insérer un article 61 dans le règlement du Sénat réglant la procédure à adopter en séance publique à la suite du dépôt d'un rapport de commission d'enquête.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 77.

Mme Mayence-Goossens au Premier ministre sur « la dispersion des compétences en ce qui concerne l'environnement ».

M. de Seny au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes, au ministre des Affaires sociales et au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés sur « le retard de la Belgique dans le domaine bioéthique ».

De heer Van Rompaey. — Voorstel van wet houdende wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek wat de huur van onroerende goederen betreft.

De heer Henrion. — Voorstel van wet tot aanvulling van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek.

De heer Henrion. — Voorstel tot invoeging in het reglement van de Senaat van een artikel 61 betreffende het regelen van de procedure in de openbare vergadering na het uitbrengen van een verslag door een onderzoekscommissie.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 77.

Mevrouw Mayence-Goossens tot de Eerste minister over « de versnippering van de bevoegdheden inzake leefmilieu ».

De heer de Seny tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand, tot de minister van Sociale Zaken en tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid over « de achterstand van België op het gebied van de bio-ethiek ».

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 10 m.
De vergadering wordt geopend te 14 h 10 m.

CONGES — VERLOF

MM. Buchmann, Erdman, Ghesquière, pour d'autres devoirs; **Adriaensens et Suykerbuyk**, pour devoirs administratifs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Buchmann, Erdman, Ghesquière, wegens andere plichten; Adriaensens en Suykerbuyk, wegens ambtsplichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

COMMUNICATION — MEDEDELING

Cour d'arbitrage — Arbitragehof

M. le Président. — Par dépêche du 10 octobre 1989, la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat, en application de l'article 76 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le recours en annulation de la loi du 23 mars 1989 relative à l'élection du Parlement européen, déposé par M. De Smedt et consorts (numéro du rôle 153).

Bij dienstbrief van 10 oktober 1989, notificeert het Arbitragehof aan de Voorzitter van de Senaat, in toepassing van artikel 76

van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, het beroep tot vernietiging van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, ingesteld door de heer De Smedt en consorten (rolnummer 153).

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Inoverwegingneming — Prise en considération

De Voorzitter. — Aan de orde is thans de bespreking van de inoverwegingneming van voorstellen van wet.

L'ordre du jour appelle la discussion sur la prise en considération de propositions de loi.

U hebt de lijst van de verschillende in overweging te nemen voorstellen van wet ontvangen met opgave van de commissies waarnaar het bureau voornemens is ze te verwijzen.

Vous avez reçu la liste des différentes propositions de loi à prendre en considération, avec indication des commissions auxquelles le bureau envisage de les renvoyer.

Wij stemmen straks over de inoverwegingneming van het voorstel van wet nummer 699-1, tot aanvulling van de vooraf-

gaande titel van het Wetboek van strafvordering, en over het voorstel van wet nummer 700-1, tot aanvulling van het Wetboek van strafvordering.

Nous voterons tout à l'heure sur la prise en considération de la proposition de loi numéro 699-1, complétant le titre préliminaire du Code de procédure pénale, et sur la proposition de loi numéro 700-1, complétant le Code d'instruction criminelle.

Ik verzoek de leden die nog andere opmerkingen mochten hebben, mij die voor de stemming over de inoverwegingneming van de voorstellen van wet nummers 699-1 en 700-1 te doen kennen.

Je prie les membres qui auraient d'autres observations à formuler, de me les faire connaître avant le vote sur la prise en considération des propositions de loi numéros 699-1 et 700-1.

QUESTION ORALE DE M. HASQUIN AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE ET DES CLASSES MOYENNES SUR «L'ORGANISATION DU CULTE ISLAMIQUE»

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HASQUIN AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE EN MIDDENSTAND OVER «DE ORGANISATIE VAN DE ISLAMITISCHE EREDIENST»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Hasquin au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes sur «l'organisation du culte islamique.»

La parole est à M. Hasquin.

M. Hasquin. — Monsieur le Président, l'actualité a remis la question de l'école islamique à l'ordre du jour. Les journaux ont fait un large écho de ce problème. Sous le gouvernement précédent, le culte islamique était en voie d'être organisé. Deux projets d'arrêtés royaux ont été élaborés sous l'égide du ministre Gol. L'un d'entre eux reconnaît l'organe représentatif de la communauté musulmane, en l'espèce le Conseil supérieur des Musulmans de Belgique, composé de personnes désignées par le Centre culturel et islamique de Belgique. L'autre arrêté a pour objet les comptes et budgets.

Si mes renseignements sont exacts, l'organisation du culte islamique allait voir le jour lorsque le directeur du Centre culturel et islamique a été assassiné. Une rumeur fait état de ce que le nouveau responsable du centre ne pourrait marquer son accord sur le système proposé par son prédécesseur. Il ne semble, en tout cas, pas s'être encore officiellement manifesté.

M. le ministre pourrait-il, d'une part, confirmer mes informations et, d'autre part, m'indiquer s'il compte prendre une initiative afin de concrétiser, enfin, les efforts déployés depuis de nombreuses années en vue d'organiser le temporel du culte islamique?

M. le Président. — La parole est à M. Wathélet, Vice-Premier ministre.

M. Wathélet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes. — Monsieur le Président, il est exact que deux projets d'arrêtés royaux ont été élaborés en collaboration avec l'administration de mon département, les membres du cabinet de mon prédécesseur et du mien et l'imam Alhadal.

Le premier projet d'arrêté royal fixe la reconnaissance d'un organe représentatif du culte islamique sous forme d'un conseil supérieur des musulmans de Belgique.

Ce projet prévoyait que les membres de ce conseil seraient choisis «dans le respect des principes démocratiques» et ce, en remplacement de l'arrêté royal du 3 mai 1978, qui ne présentait pas les mêmes garanties, et n'a dès lors, pour ce motif, jamais été mis en application. L'autre projet d'arrêté royal organise les

comités chargés de la gestion du temporel des communautés islamiques reconnues, ainsi que leurs budgets et leurs comptes.

Le problème est apparu lorsque mon prédécesseur a soumis ce texte au Conseil d'Etat, qui a indiqué dans son avis qu'il n'appartenait pas au pouvoir politique — en l'occurrence dans le cadre d'un projet d'arrêté royal — de déterminer la composition et les modalités de composition — formules d'élection par exemple — de ce Conseil. Le Conseil d'Etat estimait également que le pouvoir politique ne pouvait exercer qu'un pouvoir de reconnaissance ou d'agrément en fonction des propositions émanant des responsables du culte islamique mais en aucun cas un pouvoir direct d'imposition.

Mon prédécesseur a alors négocié avec les responsables. Il y a consacré beaucoup de temps et d'énergie et, en ce qui me concerne, j'ai repris le dossier à partir de mai 1988. Il a donc négocié pour obtenir une solution conforme à ce que nous souhaitions, c'est-à-dire un système en accord avec les principes qui sous-tendaient le projet de 1975 et qui consisterait à faire reconnaître ou agréer par l'Etat belge les propositions émanant des responsables du culte islamique.

Je ne suis pas d'accord avec vous lorsque vous affirmez que, juste avant l'assassinat du directeur du Centre culturel, nous étions proches d'un accord. Je conteste également l'information selon laquelle son successeur ne se serait pas encore manifesté officiellement à cet égard. Il a participé — j'étais également présent — aux entretiens qui ont eu lieu directement après l'assassinat de l'imam. Il n'est pas exact non plus de dire qu'il a refusé de négocier ou de faire des propositions que nous serions susceptibles d'agréer. Il est trop extrême de prétendre que nous étions véritablement tout proches d'une issue du temps de son prédécesseur, mais il est également faux de dire qu'à l'heure actuelle, toute solution est impossible.

Il est vrai que l'assassinat de l'imam à Bruxelles a renvoyé le problème sous les feux de l'actualité, mais il a aussi incité les parties à observer une certaine prudence.

La question — encore plus récente — de l'école islamique a également remis le problème au premier plan de l'actualité mais, cette fois-ci, cela concerne la reconnaissance des professeurs de religion et les subventions accordées aux écoles.

Je tiens à préciser que l'article 9 de la loi du 29 mai 1959 précise les modalités de nomination des professeurs de religion en ce qui concerne les établissements d'enseignement organisés par la Communauté. En effet, l'enseignement de la religion y est donné par les ministres des cultes ou leurs délégués nommés par le ministre de l'Enseignement, sur proposition des chefs des cultes intéressés.

Dans les écoles primaires officielles subventionnées par la Communauté, les ministres des divers cultes sont invités à donner l'enseignement de la religion ou à le faire donner sous leur surveillance soit par un instituteur de l'établissement, s'il y consent, soit par une personne agréée par le pouvoir organisateur.

Il s'agit là — à nouveau — d'un rôle d'agrément par l'autorité compétente en matière d'enseignement. Cette agrément se base sur le fait que les personnes désignées par les ministres des cultes remplissent ou sont supposées remplir les conditions exigées pour les membres du personnel enseignant subventionné.

Il s'agit de conditions de diplômes, mais aussi d'une condition de nationalité à laquelle le ministre de l'Education ne peut déroger. Ce dernier a également la possibilité de demander un avis au ministre de la Justice et d'obtenir un rapport de la Sûreté de l'Etat, dont il n'est pas obligé de tenir compte.

Comment cela fonctionne-t-il actuellement en l'absence de l'arrêté de 1985? Aucune solution n'est en vue pour les prochains jours ni même pour la prochaine semaine. Je précise que je suis moins optimiste que vous pour la période précédant l'assassinat, mais aussi moins pessimiste que vous pour la période actuelle.

Comme pour la religion islamique le ministre du culte n'a pas encore été reconnu, une mesure transitoire avait été prévue pour permettre le subventionnement des professeurs de religion islamique. L'accord entre le ministère de l'Education nationale et le Centre culturel islamique de Belgique allait dans le sens

d'accepter comme interlocuteur l'imam, directeur du Centre islamique et culturel de Belgique, qui désignerait les professeurs concernés. Il s'ensuit donc la procédure d'agrément.

Il est évident que cette situation ne peut s'éterniser, dans la mesure où l'on reconnaît dans les faits ce que l'on voudrait changer en droit et que ceux qui bénéficient de la situation de fait n'y trouvent pas nécessairement un incitant à mettre cette situation en conformité avec nos principes juridiques.

Je tiens à souligner un fait nouveau, à savoir l'excellente collaboration avec le commissaire royal à l'immigration qui a pris en charge cette problématique et a rassemblé non seulement les ministres de l'Education, mais également les ministres nationaux compétents. Il a été décidé de repenser la problématique de la composition démocratique du Conseil supérieur des Musulmans de Belgique, dans une optique nouvelle mais toujours sur base des principes de l'arrêté de 1985.

Je ne puis donner plus de précisions à ce jour puisque la question est actuellement à l'étude. Nous sommes donc toujours contraints de respecter l'avis du Conseil d'Etat émis, voici quelques années, du temps de mon prédécesseur: notre pouvoir est d'agréer et de reconnaître ou de ne pas agréer et de ne pas reconnaître, mais jamais d'imposer.

Une concertation, un accord préalable sont donc indispensables avant que nous puissions nous engager à reconnaître les éventuelles propositions du Centre culturel islamique. Il est évident que cela implique que ces propositions tiennent compte des principes auxquels nous sommes tous, majorité et opposition, attachés, principes que M. Gol avait voulu inclure dans sa réglementation et que j'ai repris.

QUESTION ORALE DE MME NELIS AU MINISTRE DE L'INTERIEUR, DE LA MODERNISATION DES SERVICES PUBLICS, ET DES INSTITUTIONS SCIENTIFIQUES ET CULTURELLES NATIONALES SUR «L'AGREMENT ET LA DESIGNATION DES ORGANISMES EMPLOYEURS D'OBJECTEURS DE CONSCIENCE»

MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW NELIS AAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN, VAN DE MODERNISERING VAN DE OPENBARE DIENSTEN, EN VAN DE NATIONALE WETENSCHAPPELIJKE EN CULTURELE INSTELLINGEN OVER «DE ERKENNING EN DE AANWIJZING VAN DE INSTELLINGEN DIE GEWETENSBEZWAARDEN TEWERKSTELLEN»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de Mme Nélis au ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics et des Institutions scientifiques et culturelles nationales sur «l'agrément et la désignation des organismes employeurs d'objecteurs de conscience».

La parole est à Mme Nélis.

Mme Nélis. — Monsieur le Président, deux arrêtés royaux, l'un relatif à l'agrément des organismes de droit public, l'autre relatif à la désignation des organismes de droit privé, datés du 4 septembre 1989 sont parus au *Moniteur belge* ce mardi 3 octobre.

Les mesures transitoires prévues dans ces arrêtés disposent que les organismes dont l'agrément ou la désignation prend fin avant le 1er janvier 1990, et qui souhaitent voir renouveler cet agrément ou cette désignation, doivent introduire une nouvelle demande avant le 15 octobre 1989.

Ce délai est excessivement court, compte tenu du fait que l'administration a prévenu tardivement les organismes de la fin de leur période d'agrément ou de désignation. Les organismes ont reçu cette lettre le 6, le 9, voire le 10 octobre. Le 15 octobre tombant un dimanche, la date ultime serait donc le 13 octobre.

Cette mesure touche un grand nombre d'organismes, en fait tous ceux qui ont été agréés en 1986 pour une période de 3 ans, soit plus d'un millier.

Ne conviendrait-il pas, monsieur le ministre, d'accorder un délai supplémentaire de quinze jours ou mieux d'un mois à ces organismes?

M. le Président. — La parole est à M. Tobback, ministre.

M. Tobback, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales. — Monsieur le Président, j'ai l'honneur de faire savoir à l'honorable membre que mon administration a, le jour même de la publication au *Moniteur belge* des arrêtés royaux du 4 septembre 1989 relatifs à l'agrément des organismes de droit privé et à la désignation des organismes de droit public, c'est-à-dire, dès le 3 octobre, averti chaque organisme individuellement par lettre.

Il me revient que les demandes de renouvellement d'agrément commencent à parvenir auprès des gouverneurs de province.

Je puis vous dire que je partage, du moins partiellement, votre point de vue et que j'envisage, puisque la nécessité s'en fait sentir, de proposer à la signature royale un arrêté prorogeant l'échéance initiale du 15 octobre au 31 octobre 1989. Un projet d'arrêté royal est rédigé en ce sens.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER MOENS AAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN OVER «DE FUSIE VAN ZIEKENHUIZEN»

QUESTION ORALE DE M. MOENS AU MINISTRE DES AFFAIRES SOCIALES SUR «LA FUSION D'HOPITAUX»

De Voorzitter. — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Moens aan de minister van Sociale Zaken over «de fusie van ziekenhuizen».

Het woord is aan de heer Moens.

De heer Moens. — Mijnheer de Voorzitter, beheerders van ziekenhuizen moeten binnen afzienbare tijd beslissingen nemen in verband met de fusie van hun instelling.

In het koninklijk besluit van 31 mei 1989 houdende nadere omschrijving van de fusie van ziekenhuizen en van de bijzondere normen waaraan deze moet voldoen, wordt in artikel 3, 3°, bepaald dat de ziekenhuizen van de fusie niet meer dan 10 km van elkaar verwijderd mogen zijn.

Hoe dient het gehanteerde begrip «10 km van elkaar verwijderd» in de feiten te worden vastgesteld?

De Voorzitter. — Het woord is aan de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, die antwoordt namens de minister van Sociale Zaken.

De heer Delizée, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en, wat betreft het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen, aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid. — Mijnheer de Voorzitter, artikel 3, 3°, van het koninklijk besluit van 31 mei 1989 houdende nadere omschrijving van de fusie van ziekenhuizen en van de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen, bepaalt dat, om als fusie van ziekenhuizen te worden erkend, de ziekenhuizen van de fusie niet meer dan 10 km van elkaar verwijderd mogen zijn.

Het begrip «10 km» van elkaar verwijderd, wordt daarbij als volgt vastgesteld. Het betreft de afstand in vogelvlucht gemeten tussen het centrum van het ene ziekenhuisgebouw tot het centrum van het andere ziekenhuisgebouw, zoals de inplanting op het gewestplan staat ingeschreven.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER DENEIR AAN DE MINISTER VAN PENSIOENEN EN AAN DE STAATS-SECRETARIS VOOR VOLKSGEZONDHEID EN GEHANDICAPTENBELEID OVER «ACHTERSTALLIGE BETALINGEN AAN GEHANDICAPTEN»

QUESTION ORALE DE M. DENEIR AU MINISTRE DES
PENSIONS ET AU SECRETAIRE D'ETAT A LA SANTE
PUBLIQUE ET A LA POLITIQUE DES HANDICAPES SUR
« DES RETARDS DE PAIEMENTS AUX HANDICAPES »

De Voorzitter. — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Deneir aan de minister van Pensioenen en aan de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid over « achterstallige betalingen aan gehandicapten ».

Het woord is aan de heer Tant die de mondelinge vraag stelt namens de heer Deneir.

De heer Tant. — Mijnheer de Voorzitter, de heer Deneir die tot zijn spijt niet aanwezig kan zijn, heeft mij verzocht namens hem volgende vraag te stellen.

« Naar ik verneem, is het voor de Rijksdienst voor pensioenen niet mogelijk de in de sector minder-validen verschuldigde achterstand te betalen vóór 1 januari 1990. Erger nog, bij gebrek aan kredieten op de begroting 1989, is het zelfs niet mogelijk de betaling van nieuwe rechten aan te vatten. Met de resterende kredieten zou men alleen nog de uitkering kunnen verzekeren van de tegemoetkomingen die reeds in betaling zijn. Dit wordt een onaanvaardbare situatie. »

Graag had de heer Deneir dan ook vernomen welke stappen zullen worden gedaan om een einde te maken aan de aangeklaagde situatie.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Delizée.

De heer Delizée, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en, wat betreft het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen, aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid. — Mijnheer de Voorzitter, de minister van Pensioenen heeft mij gevraagd te antwoorden op de mondelinge vraag van de heer Deneir.

Ik wens op de gestelde vraag te antwoorden in de globale context van het gehandicaptenbeleid waarvoor ik bevoegd ben.

Voor het beheer van het Rijksfonds voor sociale reclassering van de minder-validen ben ik toegevoegd aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid. Ik herinner eraan dat de staatssubsidies, vermeld in artikel 24 van de wet van 16 april 1963 betreffende de sociale reclassering van minder-validen, niet uitgekeerd werden tijdens de jaren 1986 en 1987, wat een minder-ontvangst van 869 miljoen betekende voor voormeld rijksfonds.

In 1988 kwam ik dat deze subsidie opnieuw werd uitbetaald. Ik doe opmerken dat met deze subsidie rekening werd gehouden bij het bepalen van de bedragen die aan de Gemeenschappen werden overgedragen bij wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en Gewesten.

Wat de problematiek van de tegemoetkomingen aan gehandicapten betreft, ben ik toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. Allereerst herinner ik eraan dat er bij mijn aanstelling tot staatssecretaris 85 000 dossiers op behandeling wachtten. Dit aantal is heden herleid tot ongeveer 60 000 dossiers. Het aantal dossiers dat in het kader van de vijfjaarlijkse herziening nog diende te worden behandeld, bedroeg 52 000. Thans zijn dat er nog ongeveer 40 000.

Bovendien dient de evolutie van de uitgaven in deze sector te worden onderstreept. In 1983 beliepen de uitgaven 13,077 miljard, in 1987 19,523 miljard en in 1988 22,157 miljard. Voor 1989 is op de begroting een bedrag van 26 miljard uitgetrokken.

De stijging van de uitgaven vindt onder meer haar oorsprong in de belangrijke inspanning die geleverd werd op het vlak van de aanwerving van administratief en medisch personeel, waardoor een groter aantal dossiers kon worden behandeld. Indien deze inspanning er niet was geweest en de trend die bestond vóór mijn aanstelling tot staatssecretaris, was verderge-

zet, kan men zich afvragen hoeveel dossiers er nu op behandeling zouden wachten: 100 000 of 110 000 in de plaats van de huidige 60 000.

Uit de hiervoor geciteerde cijfers blijkt dus dat de uitgaven in 1988 en 1989 evenveel stegen als in de periode 1983-1987. Het is derhalve duidelijk dat ook op dit vlak een belangrijke inspanning werd geleverd om de bestaande situatie te verbeteren.

De regering heeft evenwel beslist dat het toegekende krediet van 26 miljard voor 1989 in geen geval mag worden overschreden. Daarom ook hebben mijn collega Philippe Busquin en ikzelf er de administratie op gewezen dat zij zich aan deze enveloppe moet houden. Het spreekt evenwel voor zich dat wij niet nalaten voor het probleem een oplossing te zoeken, waardoor met de betaling van nieuwe rechten een aanvang kan worden genomen. Ik hoop op de steun van uw partij om mij te helpen dit doel te bereiken.

QUESTION ORALE DE M. HATRY AU PREMIER MINISTRE, AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES REFORMES INSTITUTIONNELLES ET AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES REFORMES INSTITUTIONNELLES SUR
« LE SORT DE LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE DANS LE CADRE DE LA REFORME DE L'ETAT »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HATRY AAN DE EERSTE MINISTER, AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN INSTITUTIONELE HERVORMINGEN EN AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN INSTITUTIONELE HERVORMINGEN OVER « DE INTELLECTUELE EIGENDOM IN HET KADER VAN DE STAATSHERVORMING »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Hatry au Premier ministre, au Vice-Premier ministre et ministre des Réformes institutionnelles et au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles sur « le sort de la propriété intellectuelle dans le cadre de la réforme de l'Etat ».

La parole est à Mme Delruelle qui posera la question en lieu et place de M. Hatry.

Mme Delruelle-Ghobert. — Monsieur le Président, d'après certaines informations, il existe un doute quant au sort de la propriété intellectuelle, par exemple, les droits d'auteur, le droit de suite, etc., dans le cadre de la réforme de l'Etat. Si, pour la propriété industrielle — les brevets — la situation semble tout à fait claire, cette matière étant restée du ressort national et dépendante du ministre des Affaires économiques, il n'en va pas de même pour la propriété intellectuelle. En effet, avant la réforme de l'Etat du 8 août 1988 et des lois d'application, la matière ressortissait, semble-t-il, à l'Etat central. La gestion de ces droits était confiée aux deux ministres de l'Education nationale qui cependant ne les ont, en pratique, pas exercés pour des raisons budgétaires afin de ne pas devoir imputer leur budget de cotisations à des organisations internationales compétentes en ce domaine.

Entre-temps, la loi du 8 août 1988 est entrée en application. Qu'en est-il donc de la protection des droits intellectuels aujourd'hui? Ces matières sont-elles restées de la compétence nationale et, par conséquent, sont-elles du ressort de l'Education ou, au contraire, ressortissent-elles aujourd'hui aux trois Communautés?

M. le Président. — La parole est à M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, qui répond en lieu et place du Premier ministre, du Vice-Premier

ministre et ministre des Réformes institutionnelles et du Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles.

M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, adjoint au ministre des Affaires sociales et, en ce qui concerne le Fonds national de reclassement social des handicapés, au ministre de l'Emploi et du Travail. — Monsieur le Président, l'article 6, paragraphe 1er, VI, dernier alinéa, 7°, de la loi spéciale des réformes institutionnelles précise que l'autorité nationale est seule compétente pour la propriété industrielle et intellectuelle. Il s'agit d'une exception aux compétences des Régions en matière économique, exception justifiée par le souci de préserver l'union économique et l'unité monétaire. S'agissant d'une exception, elle est d'interprétation restrictive.

*M. Toussaint, premier vice-président,
prend la présidence de l'assemblée*

En outre, l'exposé des motifs du projet de loi modifiant la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, document parlementaire de la Chambre des représentants, n° 516/1, 1988, page 11, précise que si la propriété industrielle et intellectuelle relève des compétences exclusives de l'autorité nationale, il n'en va pas de même pour la propriété artistique.

Enfin, la propriété intellectuelle est une notion juridique très complexe, qui fait d'ailleurs l'objet d'une jurisprudence et d'une doctrine abondantes, lesquelles ne sont cependant pas unanimes. A cet égard, permettez-moi de renvoyer notamment à l'ouvrage de M. André Nayer et de Mme Suzanne Capiou, intitulé « Artistes et média », édité par Pierre Mardaga, en 1989.

La complexité du problème n'a d'ailleurs pas échappé au Conseil d'Etat puisque, dans son avis du 13 juillet 1983 relatif à la proposition de décret « adaptant les droits réservés aux auteurs et compositeurs à la démocratisation de l'accès aux activités culturelles », il affirme que des dispositions relatives aux droits d'auteur ont des liens très étroits avec l'essence de l'activité culturelle. Il s'en explique comme suit :

« En effet, abstraction faite de son intérêt au point de vue moral, l'institution du droit d'auteur est un moyen direct, particulièrement efficace, de permettre à l'artiste de tirer de son œuvre un avantage matériel et, par là, elle contribue à créer des conditions favorables à la création artistique. L'ensemble de la population à la faculté de bénéficier de celle-ci. L'institution et la réglementation du droit d'auteur peuvent donc servir d'instruments d'une politique culturelle. »

Je conclurai dès lors que l'autorité nationale est seule compétente pour légiférer en matière de propriété intellectuelle, dans la mesure où cette matière relève de la problématique de l'union économique et de l'unité monétaire, mais que cela n'empêche pas les Communautés et les Régions de légiférer également, dans l'exercice de leurs compétences respectives et, par exemple, sur la base de leurs compétences implicites.

INTERPELLATION VAN DE HEER DE BELDER TOT DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER « DE HOUDING VAN DE MINISTER TEN AANZIEN VAN HET VERZOEK OM TOETREDING VAN OOSTENRIJK TOT DE EUROPESE GEMEENSCHAP »

INTERPELLATION VAN DE HEER DIERICKX TOT DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER « DE UITBREIDING EN DE DEMOCRATISERING VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP »

INTERPELLATION DE M. DE BELDER AU MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR « L'ATTITUDE DU MINISTRE A L'EGARD DE LA DEMANDE D'ADHESION DE L'AUTRICHE A LA COMMUNAUTE EUROPEENNE »

INTERPELLATION DE M. DIERICKX AU MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR « L'EXTENSION ET LA DEMOCRATISATION DE LA COMMUNAUTE EUROPEENNE »

De Voorzitter. — Dames en heren, il stel voor de interpellatie van de heer De Belder en de interpellatie van de heer Dierickx, die beide zijn gericht tot de minister van Buitenlandse Zaken, samen te behandelen. (*Instemming.*)

Het woord is aan de eerste interpellant.

De heer De Belder. — Mijnheer de Voorzitter, als voorzitter van de Belgisch-Oostenrijkse sectie van de Interparlementaire Unie en tevens op basis van mijn vroegere en recente ervaringen met Oostenrijk was ik zo vrij geruime tijd geleden al, namelijk op 19 juli jongstleden, deze interpellatie aan te vragen.

Op dat ogenblik stonden de kranten immers vol van verhalen over de houding die de minister op 17 juli in de EG-Ministerraad had aangenomen over de toetredingsaanvraag die dezelfde dag door zijn Oostenrijkse collega, op het middaguur, aan voorzitter Dumas was gepresenteerd.

Deze aanvraag kende in Wenen een lange voorgeschiedenis en was dus geenszins ondoordacht. Zij was immers reeds lang bestudeerd — dat schijnt de specialiteit van Oostenrijk te zijn — door een reeks eminente volkenrechtsspecialisten. Ik stip drie van hun belangrijkste recente referentiewerken aan: — Hummer und Schweitzer: « Österreich und die EWG », 1987;

— Österreichisches Institut für internationale Politik: « Neutrale in die EG? », 1988;

— Een reeks artikelen waarin voortdurend de namen van Thomas Nowotny en van professor Zemanek verschijnen. De bepaling van de Oostenrijkse neutraliteit (« in functie van de krachtsverhoudingen ») door professor Zemanek, is zowat het credo van de Oostenrijkse diplomatie.

De Oostenrijkse bedrijfswereld is zich langzamerhand éérs gaan organiseren. Naderhand hebben ook de politieke partijen stelling genomen, eerst de ÖVP, nadien de FPÖ en tenslotte ook de socialisten. De groenen waren tégen.

Op 17 april 1989 keurde de Oostenrijkse coalitieregering eensgezind zes punten goed die het Parlement zouden worden voorgelegd. Het ging over de neutraliteit, over de problemen van het transitoverkeer, de landbouw, het respect voor het niveau van de sociale normen dat door Oostenrijk is bereikt en de bedoeling lid te blijven van het EFTA tot wanneer Oostenrijk tot de EG zou zijn toetreden.

Dadelijk nadien, op 26 april 1989, stelde ik uw voorganger, mijnheer de minister, een mondelinge vraag over de positie die de Belgische regering in deze materie zou aannemen. Men kan dus niet zeggen dat het Parlement door de gebeurtenissen is verrast. Ik stelde de toenmalige minister van Buitenlandse Betrekkingen de volgende vraag: « Op maandag 17 april jongstleden heeft de Oostenrijkse regering beslist dat nog vóór de zomer een aanvraag zou worden ingediend tot lidmaatschap van de Europese Gemeenschap. Dezelfde week hebben wij deze belangrijke nieuwe gebeurtenis (...) uitvoerig besproken met een parlementaire delegatie die het Belgisch Parlement bezocht. Thans zou ik van de geachte minister willen weten, welke de juiste procedure is die deze aanvraag zal moeten volgen. Daarnaast vernam ik graag hoe de Belgische regering op ieder onderdeel van deze procedure zal reageren en welke onze standpunten zullen zijn. Tenslotte vraag ik mij af op welke manier het Belgisch Parlement bij deze belangrijke nieuwe dimensie van de Europese Gemeenschap zal betrokken worden. »

Als antwoord gaf de minister eerst een uiteenzetting over de procedure. Vervolgens preciseerde hij dat de Belgische regering nog geen standpunt had ingenomen en dat het voorbarig was van haar een reactie te verwachten.

Hij zei dat elk toetredingsverdrag met een nieuwe lid-staat eerst ter goedkeuring aan het nationale Parlement zal worden voorgelegd.

Hij heeft er dan zijn persoonlijk standpunt in deze materie aan toegevoegd. «Persoonlijk» zei de minister «heb ik de mening te kennen gegeven dat in de actieve neutraliteit van Oostenrijk een belemmering zou kunnen liggen voor dit land om volwaardig deel te nemen aan alle aspecten van het beleid van de Twaalf en aan de uitbouw van de Europese Unie (...). Volledigheidshalve wens ik op te merken dat op Europees vlak het Europees Parlement in een resolutie naar aanleiding van de goedkeuring van het Herman-rapport gesteld heeft slechts nieuwe lidmaatschapsaanvragen te zullen onderzoeken nadat voorafgaandelijk substantiële vooruitgang op het institutionele vlak is geboekt.» De minister voegde er tenslotte ook nog aan toe: «De Europese Commissie en verscheidene lid-staten hebben meermaals te kennen gegeven voorrang te willen verlenen aan de totstandkoming van de interne markt.»

Dit waren zeer duidelijke, zij het negatieve persoonlijke opmerkingen die de minister aan zijn antwoord toevoegde en die hij bovendien een tijdje daarvoor reeds, even gedetailleerd, aan de *Wochenpresse* had uiteengezet.

Op 1 juli lazen wij dan in de pers dat het Oostenrijkse Parlement met 175 van de 183 stemmen — enkel de groenen stemden tegen — het voorstel van de regering had aanvaard. Er werd dus beslist het Oostenrijks partijenprotocol dat uit zes punten bestond, goed te keuren en groen licht te geven voor de aanvraag tot toetreding. Deze beslissing van het Oostenrijkse Parlement is mijns inziens de belangrijkste historische beslissing sedert Oostenrijk in 1955 zijn soevereiniteit heeft herwonnen.

Daarop werd minister Mock naar Brussel gestuurd voor een bijeenkomst op 17 juli. Hij had daar de fameuze brief op zak, waarin die zes punten waarover vroeger sprake was, niet meer voorkwamen. Alleen het punt over de reserve met betrekking tot de Oostenrijkse neutraliteit was in die brief overgebleven. Ik wil deze originele Duitse tekst hier even citeren, want hij is van zeer groot belang.

«Österreich geht bei der Stellung dieses Antrages von der Wahrung seines international anerkannten Status der immerwährenden Neutralität, die auf dem Bundesverfassungsgesetz vom 26. Oktober 1955 beruht, sowie davon aus, daß es auch als Mitglied der Europäischen Gemeinschaften aufgrund des Beitrittsvertrages in der Lage sein wird, die ihm aus seinem Status als immerwährend neutraler Staat erfließenden rechtlichen Verpflichtungen zu erfüllen und seine Neutralitätspolitik als spezifischen Beitrag zur Aufrechterhaltung von Frieden und Sicherheit in Europa fortzusetzen.»

Dit is een heel belangrijke passage uit deze brief, die klaarlijk met heel veel zorg door de Oostenrijkse regering is geredigeerd.

Minister Mock heeft bij deze gelegenheid een reeks indrukwekkende argumenten ontwikkeld ter staving van de Oostenrijkse aanvraag. Hij heeft die naderhand meegedeeld aan de pers. Deze argumenten zijn gekend. Ik zal ze om tijd te winnen hier niet herhalen, maar ik zag ze wel graag opgenomen in het verslag van de vergadering.

Hierop is dan uw reactie gekomen, mijnheer de minister. De pers blokletterde onder meer: «Eyskens blokkeert de procedure» en «Eyskens tempert de Weense liefde». Dit zijn titels uit de Belgische pers; de Oostenrijkse zal ik maar liefst niet citeren. Vervolgens werd de Belgische zaakgelastigde in Wenen geconvoceerd. Minister Mock stuurde u zijn kabinetschef achteraf. Vice-premier Claes zond Premier Martens een brief en de pers onderstreepte dat de Vice-Premier het oneens was met de minister van Buitenlandse Zaken. Wanneer bekend werd gemaakt dat de regering zich beraadt en dat ze instemt met de procedure, koelde de hele zaak een beetje af. Dit deed de Oostenrijkse pers schrijven dat «minister Eyskens wat de procedure betreft tot een toegeving is gedwongen, maar dat hij zich nadien nog harder zal opstellen bij het bespreken van de grond van de zaak.»

De *Salzburger Nachrichten* was heel boos vooral over de passus waar u het had, mijnheer de minister, over het feit dat er met de Sovjetunie moest worden gesproken over de definitie van de Oostenrijkse neutraliteit. Alle andere neutrale landen in Europa hebben meteen ook gereageerd.

Uiteindelijk publiceert het ministerie van Buitenlandse Zaken op 20 juli een vrij lang communiqué waaruit ik de belangrijkste passage citeer: «De Belgische regering stelt dat haar wens van een gelijktijdig onderzoek door de Commissie en door de Europese Politieke Samenwerking van deze kandidatuur niet als een voorbehoud mag worden aangezien, maar louter op het oog heeft de Raad van de Europese Gemeenschap volledig voor te lichten over alle aspecten». Tot daar de feiten.

De dag vóórdien had ik mijn interpellatieverzoek ingediend waarin ik heb uiteengezet wat ik net heb gezegd. Ik heb ook vastgesteld dat de minister van Buitenlandse Zaken de enige was die zich verzet heeft tegen het normale verloop van de procedure.

De argumenten die door de pers werden naar voren gebracht en die door de minister zouden gebruikt zijn om zijn houding te rechtvaardigen, worden ook door andere lid-staten gevolgd. Vandaar de verwondering over de geïsoleerde positie van de Belgische delegatie.

Ik heb ook vastgesteld dat toevallig daags nadien de minister van Buitenlandse Zaken een lunch heeft aangeboden aan de Vice-Premier van Turkije die toen in Brussel was en die indertijd bij zijn aanvraag tot toetreding tot de Europese Gemeenschap op een zeer positieve houding heeft mogen rekenen vanwege de Belgische minister van Buitenlandse Handel.

De redenen waarom ik de minister van Buitenlandse Zaken over deze materie wens te interpellieren zijn de volgende: ten eerste, mijnheer de minister, het ontgaat u natuurlijk niet dat er in de Vlaamse publieke opinie over deze materie een vrij grote ongerustheid groeit. Ik geef u daarvan enkele voorbeelden. Niemand minder dan Mia Doornaert schreef al in 1988 dat zij verbaasd was over het verschil van houding van de Belgische ministers tegenover Oostenrijk, enerzijds en Turkije, anderzijds. En men hoort sedertdien steeds maar beschrijvingen over de rol die Oostenrijk in de Westeuropese cultuur heeft gespeeld, enerzijds en over het Islamitische en het niet-Europese karakter van Turkije, anderzijds. Later worden er allerhande vrije tribunes gepubliceerd. Zij zijn meer geraffineerd en hebben het over de neutraliteit van Ierland in vergelijking met deze van Oostenrijk en over de eigenaardige rol van de DDR in de Europese Gemeenschap en dies meer.

Ik wil erop wijzen, mijnheer de minister, dat ook in de Volksunie-fractie meer en meer de overtuiging veld wint dat van al de kandidaten die momenteel aan de deur staan van de Europese Gemeenschap — ik som ze snel even op, naast Oostenrijk zijn dat Turkije, Cyprus, Malta, Marokko, Joegoslavië, Hongarije, Polen en Noorwegen — Oostenrijk het grootste vertrouwen inboezemt wat de toekomst betreft. Dat is niet alleen het gevolg van het feit dat het de Europese Gemeenschap wil verwoegen, maar ook omdat het belangstelling heeft om lid te worden van de overeenkomst van Schengen, wat zeer merkwaardig is. Oostenrijk is immers het enige land naast Duitsland dat een grens heeft met het Oostblok.

Ook omwille van zijn verleden is het het meest betrouwbare land. Van al de opeenvolgende periodes van bezetting in het verleden, was de bezetting door Oostenrijk de meest gelukkige periode. Overigens staat Oostenrijk in onze geschiedenis gegrift en verschijnt het in ons stadsbeeld op het einde van de eeuw nog steeds. De Vlaamse politieke opinie, maar ook de Waalse, is een beetje zenuwachtig en wenst te worden gerustgesteld niet alleen omtrent de toetreding van Oostenrijk, maar ook omtrent de idee die u zich maakt over de toekomst van de Europese Gemeenschap na 1992. U hebt het zelf in New York na uw recente reis gezegd dat Europa wordt opgevrijd. Niet alleen Oostenrijk is gefascineerd.

De uitbreiding zal echter aanleiding geven tot een veralgemeend gevecht voor jobs. De werkgelegenheid is nu al een moeilijk probleem. Wat zal na 1992 het effect zijn van het vrij verkeer van personen? Ook onze culturele eigenheid komt in het gedrang. Kijk maar naar de recente belevenissen in verband met de Europese TV-richtlijn.

Mijnheer de minister, ik vraag mij ook af waarom u zich, in het stadium van de procedure, zo nodig anders moest opstellen. Is dat omdat uw voorganger die weg was ingeslagen? Zijn

andere lid-staten evenzeer overtuigd van uw argumenten? Zijn er nog andere argumenten? Ik kan mij inbeelden dat allerhande lobby's aan het werk zijn. Zo las ik in *De Financieel Economische Tijd* van 12 mei jongstleden — en ik vind dat nogal eigenaardig — dat het Joodse Wereldcongres van sommige lid-staten van de Twaalf de verzekering zou hebben gekregen dat een reeks zaken moeten worden geregeld vooraleer Oostenrijk ooit tot de Europese Gemeenschap kan toetreden. Is uw houding ingegeven door uw persoonlijke vrees voor de reactie van het Europees Parlement dat na de Europese akte een determinerende rol inzake toetreding zal spelen? En in dit Europees Parlement ageert onze landgenoot, de PSC'er Herman, zeer actief tegen Oostenrijk. Ik moet in elk geval vaststellen dat het de eerste keer was dat een delegatie dergelijke reserves heeft gemaakt bij een aanvraag tot toetreding. En er zijn al heel wat landen komen aankloppen. Voor de aanvragen van het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Ierland, Noorwegen, Spanje, Portugal en Griekenland is dat zeker niet het geval geweest.

Mijnheer de minister, wellicht heeft de belangrijkste reden voor uw houding met een specifiek Oostenrijkse toestand te maken, namelijk met de kwestie van de neutraliteit. Over die neutraliteit zijn bibliotheken volgeschreven. Over de vergelijking met Zwitserland, Zweden en Ierland kunnen we uren bezig blijven. De heer De Clercq is vóór Oostenrijk. De heren Giscard en Schmidt hebben alternatieven voor de betrekkingen tussen Oostenrijk en de EG voorgesteld. De heer Tindemans heeft zich altijd nogal sterk negatief opgesteld. Dat heeft mij verwonderd, want zijn redevoering bij de inauguratie van Europalia Oostenrijk in september 1987 liet zulke houding niet vermoeden.

Kortom, alles draait rond vier essentiële punten. Ten eerste: het staatsverdrag van 1955, waarmee Oostenrijk weer soeverein werd. Ten tweede, de Oostenrijkse Grondwet waarin niets staat over die neutraliteit — al denken sommigen het tegenovergestelde —. Ten derde, het *Bundesverfassungsgesetz* van 26 oktober 1955 waarin Oostenrijk zelf zich tot een neutraal land verklaarde en ten vierde, het van vroeger daterend Moskou-memorandum dat eigenlijk een intentieverklaring was van een regering die zich daarmee naderhand tot het Oostenrijkse Parlement wilde wenden. Die verklaring was vooral bedoeld om uit de impasse te geraken tussen Molotov, enerzijds en Acheson, anderzijds.

Twee dingen zijn voor mij zeker. Ik meen dat Oostenrijk zelf het best geplaatst is om te bepalen wat zijn neutraliteit eigenlijk betekent. Het *Bundesverfassungsgesetz* bepaalt die neutraliteit overigens niet. Het refereert gewoon aan de Zwitserse neutraliteit. Het is ook niet de Sovjetunie die die neutraliteit bepaalt, zoals uw vroegere collega Jankovic zeer duidelijk heeft uiteengezet in een antwoord aan Helmut Schmidt. Belangrijk in dit opzicht is het bezoek van *Bundeskanzler* Vranitsky aan Moskou in oktober van vorig jaar en zijn onderhoud met Rijkov die namens de Sovjetunie verklaarde — en dit is zeer belangrijk — dat de Sovjetunie de Oostenrijkse neutraliteit zou blijven erkennen, zelfs wanneer Oostenrijk deel zou uitmaken van de Europese Gemeenschap.

Rijkov was dus van oordeel dat, zelfs in die omstandigheden, de neutraliteit een factor zou zijn van stabiliteit. Deze verklaring heeft Vranitsky er wellicht toe aangezet zijn standpunt definitief te wijzigen en zich voor toetreding van Oostenrijk uit te spreken. Over de wijziging in de houding anderzijds van het Comecon ten opzichte van de Europese Gemeenschap hoef ik wellicht niet uit te weiden.

Wat de juiste betekenis is van de Ierse neutraliteit werd duidelijk door de uitspraak van het Iers Hooggerechtshof, namelijk dat de Europese akte niet verenigbaar is met de Ierse neutraliteit. Deze zaak werd uiteindelijk in het reine getrokken door middel van een referendum. Voor de Oostenrijkers, zoals voor de Ieren, zijn de bepalingen van de Europese akte in artikel 30, paragraaf 6, C, volkomen aanvaardbaar en sluiten zij een verdere samenwerking van sommige lid-staten van de Europese Gemeenschap ten aanzien van de NAVO of de Westeuropese Unie niet uit. Deze bepalingen staan evenmin de verklaringen in de weg die de Denen hebben afgelegd over hun samenwerking met andere landen in het kader van de Nordic Council.

Tenslotte wil ik nog wijzen op de noodzaak om het neutraliteitsbeginsel een dynamisch karakter te geven. In enkele merkwaardige redevoeringen die u onlangs hebt gehouden, mijnheer de minister, hebt u zelf aangetoond hoe belangrijk en spectaculair de beweging is die zich thans in het oostblok aftekent. Anderzijds komt het mij verdacht voor dat men onder het Franse voorzitterschap plots sterk begint aan te dringen om zeer snel de Economische en Monetaire Unie tot stand te brengen. Of dit iets te maken heeft met de aanstaande verkiezingen in Duitsland of met het verlangen dat zich daar begint af te tekenen om veeleer een interessante centraaleconomische context uit te bouwen dan mordicus de totstandkoming van een Economisch Monetaire Unie te willen forceren, zal wellicht blijken op de Europese Raad in Straatsburg. Wie durft echter te beweren dat de Oostenrijkse neutraliteit de remmende factor zou zijn voor het verwezenlijken van de Europese integratie?

De neutraliteit van Oostenrijk is op het ogenblik niet incompatibel met de Europese politieke samenwerking onder meer inzake Afghanistan, Zuid-Afrika, Bulgarije en de Europese Veiligheidsconferentie. Men zou kunnen discussiëren over het feit dat Oostenrijk zich uitgesproken heeft voor een Europese nucleairevrije zone en voor een totale stopzetting van de kernproeven. Dit is echter niet zo merkwaardig. De Volksunie heeft dat trouwens ook gedaan!

Wat de NAVO en de Westeuropese Unie betreft constateren wij dat de tekst van de Europese akte de evolutie van deze zeer belangrijke instellingen niet in de wet staat. In het kader van Europa 1992 is het overigens best mogelijk dat wij een « Lokomotiv-land » als Oostenrijk zouden kunnen nodig hebben om onze plannen op monetair en economisch vlak te realiseren.

Het is dus niet zozeer op economisch vlak dat er problemen rijzen. Op politiek vlak echter mag men Oostenrijk niet nu reeds de schuld geven van onze toekomstige onmacht om de Economische en Monetaire Unie, de politieke unie en de defensie-unie, in het kader van de Europese Gemeenschap, te organiseren.

Wel meen ik dat wij de hele zaak moeten inschatten als een dynamisch gebeuren overeenkomstig het globale concept van NATO, overeenkomstig de evolutie in Europa zoals de minister zelf het onlangs in het Egmontpaleis zeer briljant heeft beschreven.

Tenslotte en meer in het algemeen: voor mijn fractie is 1992 niet alles. U hebt gezegd, mijnheer de minister, dat u « Oostenrijk graag ziet, maar Europa nog liever ». Wel, wij ook. Voor ons is Europa echter niet het Europa van 1992, niet een louter interne markt. Voor ons is het toekomstige Europa ook het Europa der volkeren, en het Europa van de culturen en daarin is Oostenrijk absoluut op zijn plaats. Dit is des te meer waar indien het juist is wat uzelf en Brzezinsky hebben gezegd, dat wij de communistische episode in Oost-Europa nu wel tussen haakjes kunnen plaatsen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de tweede interpellant.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, in *De Standaard* van 11 oktober lees ik in het hoofdartikel geschreven door Hugo De Ridder: « Het Parlement wordt niet ervaren als een essentieel onderdeel van onze vrijheid. Het heeft te weinig vat op de gebeurtenissen. Het Parlement heeft nochtans alles in eigen handen om als een eigentijds en efficiënt beslissingsorgaan te kunnen functioneren. »

Mijnheer de minister, eens te meer staat de pers in ons land sceptisch tegenover het parlementaire regime en eens te meer kunnen de parlementen zich niet weren tegen deze aantijgingen.

In dit verband wil ik erop wijzen dat wij moeten ophouden besluitvormingsstelsels te beoordelen op hun *output*, dat wil zeggen op wat zij produceren aan wetten, decreten, richtlijnen, reglementen en beschikkingen. Als wij dit doen dan zou het kunnen gebeuren dat wij zeer ondemocratische stelsels zeer gunstig beoordelen en veel punten geven omdat zij ook goede beslissingen hebben genomen.

Wat betreft de Europese Gemeenschap is dat nu juist wat wij niet mogen doen. Het is niet omdat de Europese Gemeenschap een aantal goede richtlijnen heeft uitgevaardigd, die al of niet werden omgezet in nationale wetten, dat wij haar moeten bestempelen als een adequaat beslissingssysteem. De heer Tindemans, uw voorganger, heeft het herhaaldelijk gezegd: het gaat niet op dat twaalf heren in geheime vergaderingen de wetten maken voor 320 miljoen burgers.

Een besluitvormingssysteem is ondemocratisch wanneer op geen enkel niveau een waarachtig democratisch debat kan op gang worden gebracht om de besluiten van het systeem te wijzigen of ongedaan te maken.

Een systeem is ondemocratisch als er maar twee methoden bestaan om zich tegen de beslissingen van het systeem te keren: ofwel het uitschakelen, het vernietigen of het ten val brengen van het systeem, ofwel het uitschakelen van zichzelf als lid van het systeem door zich terug te trekken als lid-staat of als burger, of zoals nu in de DDR gebeurt, door te vluchten.

Tegen de beslissingen van de EG-Ministerraad is er geen democratisch debat op gang te brengen, noch in het Europees Parlement, dat geen echt parlement is, noch in de nationale parlementen. Het is zelfs niet mogelijk de Europese Ministerraad ten val te brengen. We hebben dus te maken met een erg belangrijke instelling die bovendien nog het Europa van 1992/1993 voorbereidt, maar waartegen niets kan worden ondernomen door middel van parlementaire of directe democratische acties.

Dit alles als inleiding tot een debat over de uitbreiding van de EG.

Zullen de uitbreidingsverzoeken, de pogingen van bepaalde landen om lid te worden van de Europese Gemeenschap, en vooral van de Europese markt, niet definitief een einde maken aan het streven om de Europese Gemeenschap te democratiseren?

Als ik het verzoek van premier Franz Vranitzky dat naar Brussel werd gebracht door minister Alois Mock lees, merk ik dat er één zin instaat over de aansluiting en twee zinnen over de Oostenrijkse neutraliteit. Ik merk geen enkele bekommerning op voor het soort besluitvormingssysteem waarvan zij deel willen uitmaken. Dat heeft mij verontrust.

Hadden de Oostenrijkers verklaard lid te willen worden van een Europese democratische federatie, dan zeg ik: laat ze maar komen. Hadden ze verklaard lid te willen worden op voorwaarde dat hun cultuurpatrimonium en hun rijk natuurpatrimonium onaangestast blijft, zeg ik: laat ze maar komen. Dit alles blijft echter buiten hun observatieveld. Het enige dat ze interesseert, zoals overigens de andere nationale Staten, is de machtspositie op economisch gebied die ze in de grote markt kunnen innemen.

Mijnheer de minister, ik meen dan ook dat u op het eerste gezicht goed heeft gehandeld door een aarzende houding aan te nemen ten opzichte van deze brief die het gevolg is geweest van maandenlange discussie in het Oostenrijks Parlement. Die brief is niet zomaar uit de lucht gevallen.

Het verwondert mij dat men in Oostenrijk vooral tegen u tekeer is gegaan. Men heeft er over het hoofd gezien dat uw Franse collega Dumas ongeveer hetzelfde heeft gezegd, maar dan wel in krassere termen.

Een debat in het Belgisch Parlement geeft de mogelijkheid om in dit ondemocratisch Europees systeem nog iets recht te zetten. Ik hoop dat wat wij vandaag zeggen weerklank zal vinden buiten de muren van dit gebouw.

Ik stel u mijn vragen, mijnheer de minister. Hoe staat de Belgische regering tegenover een mogelijke uitbreiding van de Europese Gemeenschap met nieuwe landen? Welke landen hebben op het ogenblik een aanvraag tot toetreding ingediend en welke staan op het punt toe te treden? Hoe formuleerden zij hun verzoek om toe te treden? Hoe reageerde de Belgische regering in de Europese Ministerraad op het Oostenrijks verzoek tot toetreding en op de door de Oostenrijkse regering gestelde voorwaarden, onder andere inzake het behoud van de neutraliteit? Werden door de Oostenrijkse regering nog andere voor-

waarden gesteld, onder andere in verband met de vrijwaring van het Oostenrijks natuurpatrimonium en de democratisering van de Europese instellingen? Stond België alleen met zijn standpunt? Welke houding namen de andere leden van de Ministerraad aan? De houding van België verwekte immers heel wat opschudding in Oostenrijk.

Bestaat volgens u het gevaar dat een nieuwe toetreding de cohesie en de verdere democratisering van de EG vertraagt of in het gedrang brengt? Het is immers nu al zo moeilijk om te komen tot een Europese parlementaire democratie. Ik geloof niet dat u zo stoutmoedig zult zijn om te beweren dat er in de Europese Ministerraad wel eens bij gekwalificeerde meerderheid wordt gestemd en dat dit een stap in de richting van de democratisering zou zijn. U weet goed genoeg dat een beslissing in de Ministerraad zelfs bij eenvoudige meerderheid niets te maken heeft met wat wij onder democratie verstaan. Ik wil niet de vergelijking maken tussen «La machine du corps humain» van Descartes en «Die Machine» van Herder, toegepast op de natie. Wij moeten een onderscheid maken en ophouden de natie te beschouwen als één lichaam dat enkel door de mond van zijn regering spreekt. Op die manier kunnen wij Europa niet democratiseren. Wij maken een Europa van de burgers en niet enkel van ministers van Buitenlandse Zaken die naties, vergelijkbaar met «machines», vertegenwoordigen.

Welke stappen doet de Belgische regering om de bevoegdheden van het Europees Parlement uit te breiden, onder andere inzake het opstellen van een ontwerp van Europese federale grondwet? U weet dat de Senaat zich in het voorjaar heeft uitgesproken voor het houden van een referendum over de bevoegdheden van het Europees Parlement.

U kent ook de resolutie die de Kamer van volksvertegenwoordigers in dit verband eenparig heeft aangenomen. Heeft de regering nu nog de mogelijkheid om het standpunt inzake de democratisering van de Europese Gemeenschap, dat door het Belgische Parlement na een levendig en langdurig debat in alle duidelijkheid werd ingenomen, in de Europese Ministerraad te verdedigen op het ogenblik dat nog nieuwe landen toetreden? Ik zie daar een gevaar.

Is de Belgische regering de mening toegedaan dat de democratisering en het integratieproces moeten worden versneld, nu enerzijds het Europa van 1992 met de eengemaakte interne markt voor de deur staat en er zich anderzijds in Oost-Europa belangrijke ontwikkelingen voordoen? Hebben de recente ontwikkelingen in de Sovjetunie, Polen en Hongarije invloed op het beleid van de Europese Gemeenschap? Ik weet dat er beslissingen voorbereid en getroffen worden in verband met steun aan Polen en Hongarije, maar de vraag blijft: hebben deze ontwikkelingen invloed op het beleid van de EG? Welke is de houding van de EG ten opzichte van deze ontwikkelingen?

Gelooft de Belgische regering dat een eventuele toenadering tussen de Bondsrepubliek en de DDR invloed kan hebben op het democratisch integratieproces in de EG? De Duitse Bondsrepubliek is wel geneigd om actief mee te werken aan de oprichting van een «Verenigde Staten van Europa», maar voortdurend leeft de vrees dat dit verlangen naar de achtergrond glijdt van zodra de *Wiedervereinigung* mogelijk wordt.

Hoe ziet de Belgische regering dat? Wat verneemt de Belgische regering in de Europese Ministerraad? Wat kan daarover worden gezegd? Kan in de nationale parlementen over deze zaak openhartig worden gediscussieerd? Is het mogelijk hierover ook met Duitsers openhartig van gedachten te wisselen in openbare debatten, of gelooft de Belgische regering dat men zich moet beperken tot discussies op het diplomatiek niveau, op het niveau van de Ministerraad?

Welke stappen zal België doen om de economische monetaire integratie gepaard te laten gaan met het invoeren van een Europese sociale en ecologische wetgeving?

Mensen die het moeten weten hebben ons wel eens gezegd, dat de ministers die de nationale Staten vertegenwoordigen in de Ministerraden — de organen die in Europa de wetten maken — eigenlijk niet vrijuit mogen spreken over de beslissingen die in de Ministerraden worden genomen. Er werd zelfs gezegd dat een minister die lid is van een Europese Ministerraad niet mag

worden uitgenodigd door het nationale Parlement om mede te delen welke houding hij in de Ministerraad had aangenomen en hoe hij heeft gestemd. Ik heb dit nagegaan. Ik vond een *Question écrite* nr. 429/74 van Lord O'Hagan, gericht tot de Raad van de Europese Gemeenschappen over het meedelen van de inhoud van bandopnamen van de debatten in de Ministerraad. (*Journal officiel des Communautés européennes* d.d. 27.1.1975). Op deze vraag werd volgend antwoord gegeven:

« Le Conseil n'a jamais autorisé la publication d'enregistrements sur bandes magnétiques de ses débats. » Il s'agit, bien entendu, du Conseil des ministres. « Par ailleurs, le Conseil n'a pas de commentaires à faire sur le fait que ses membres peuvent être appelés à fournir devant leur Parlement respectif ou ses commissions compétentes des informations relatives à leur participation aux travaux du Conseil. »

Ik lees dat voor omdat wij toch allemaal moeten weten dat de totstandkoming van de Europese Gemeenschap waarschijnlijk het belangrijkste staatkundig project is van het einde van deze eeuw en wij graag willen dat er ten minste een paar plaatsen over dit project en over de manier waarop het wordt verwezenlijkt openhartig en democratisch zou kunnen worden gediscussieerd. Ik persoonlijk zou verkiezen dat dit debat plaatsheeft in het Europees Parlement, dus op een echte democratische wijze. Een debat dat wordt gehouden in een parlement moet in een zekere mate bedreigend overkomen voor het besluitvormingssysteem. Bij gebrek aan een dergelijk debat in het Europees Parlement geloof ik dat een debat in ons Parlement toch een zeker nut kan hebben. Ik hoop dat wij hier openhartig kunnen discussiëren over die belangrijke aangelegenheden, enerzijds over de toetreding van nieuwe Staten tot een systeem dat democratisch nog alles behalve uitgebouwd is en anderzijds over de ontwikkelingen in het Oostblok, die ook invloed kunnen hebben op dat systeem. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Eyskens.

M. Eyskens, minister van Buitenlandse Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, de interpellaties van de heer De Belder en de heer Dierickx geven mij de gelegenheid van meet af aan duidelijk te stellen dat België geen principieel verzet aantekent tegen de toetreding van Oostenrijk tot de Europese Gemeenschap. Dit zou een zinloos standpunt zijn. Dergelijk standpunt houdt in dat wij niet het minste belang hechten aan het onderzoek dat thans gestart is inzake de kandidatuur van Oostenrijk. Een principiële exclusie is trouwens meestal geen goed beleidsinstrument. Ik wil hier, integendeel, onderstrepen dat wij hopen dat Oostenrijk, zoals andere kandidaten of mogelijke kandidaten, zich zelf in de voorwaarden zal plaatsen om een volwaardig lid te worden van de Europese Gemeenschap, met alle verplichtingen, maar ook alle rechten en voordelen die daarmee gepaard gaan of daaruit voortvloeien.

Men heeft gesproken van een « incident » tussen Oostenrijk en België, van « gespannen bilaterale » verhoudingen. Die hele zaak is een beetje opgeklopt in de media. Een beslissing over de toetreding van Oostenrijk is vandaag niet aan de orde. Men is begonnen met het vooronderzoek. Het « incident » waarop allusie werd gemaakt, heeft betrekking op een procedureprobleem dat onder EG-landen gerezen is. Dit probleem heeft niets te maken met onze houding tegenover Oostenrijk. Als ik rond kijk in deze zaal, en meer bepaald naar de mooie portretten, zie ik een aantal Oostenrijkers. Dit wijst op hun verknochtheid met onze Europese geschiedenis en op het belang van Oostenrijk voor de Europese cultuur. Oostenrijk is inderdaad, mijnheer De Belder, cultureel en politiek gezien een uitgesproken Europese natie.

Het is onze enige bekommerning de toetreding van een dergelijk land tot de Gemeenschap te vergemakkelijken. Wij moeten hierbij echter aan Oostenrijk, en aan andere kandidaten, eerlijk durven te zeggen dat Europa vandaag een rijdende trein is en dat wij de snelheid van die trein niet willen vertragen. Kandidaten moeten in staat zijn om op die rijdende trein te springen. Dit is de grond van het probleem.

In de marge wil ik echter eerst nog iets zeggen over het procedure-incident, dat inmiddels al lang is gesloten. Toen de Europese Raad voor Algemene Zaken in de tweede helft van juli bijeen kwam, nadat minister Mock de brief met de Oostenrijkse kandidatuur had overhandigd aan de dienstdoende voorzitter van de Raad, de heer Dumas, was België van mening dat tot de opening van de procedure van artikel 237 van het Verdrag van Rome, dat handelt over het starten van het onderzoek, zoals gebruikelijk zou worden beslist op de eerstvolgende Raadsvergadering. Het stond echter niet op de agenda van de Raadsvergadering van die bewuste maandag. Sommige lid-staten vonden dat de procedure van artikel 237 hals over kop moest worden geopend. Dit leek mij overhaast. Wij hebben immers in de Gemeenschap veel werk. 1992 is een heel belangrijke opgave waarmee men dag en nacht bezig is. Hiermee gaan ingewikkelde onderhandelingen gepaard. U kunt mij op dit punt niet overtuigen, mijnheer De Belder. Wij kunnen immers niet alles tegelijkertijd doen.

De kandidaat lid-staten weten immers maar al te best dat er vóór 31 december 1992 geen sprake kan zijn van een definitieve toetreding. Minister Mock heeft mij trouwens bevestigd dat hij hiervan op de hoogte is.

Het was bij gevolg helemaal niet nodig binnen de Raad van de ministers van Buitenlandse Zaken de agenda te wijzigen en om op het moment van het overmaken van de toetredingsaanvraag reeds de procedure van artikel 237 te openen. België, zoals steeds bereid om zich redelijk op te stellen, verzoeningsgezind en bemiddelend, heeft bij het einde van de vergadering van de Raad om middernacht verklaard akkoord te gaan met een schriftelijke procedure. De zaak werd behandeld op het niveau van de permanente vertegenwoordigers, maar werd gekoppeld aan een Belgisch verzoek, hier kom ik tot de grond van de zaak, om de procedure van artikel 237 die te maken heeft met de economische verenigbaarheid van een nieuwe lid-staat met de bestaande gemeenschap te openen. Wij vonden echter ook dat in een dynamisch perspectief moest worden nagetrokken of het lidmaatschap van Oostenrijk, een land met een aantal specifieke kenmerken ook vanuit een politiek standpunt verenigbaar is met de politieke finaliteit van de Gemeenschap.

Op het niveau van de permanente vertegenwoordigers werd de afspraak gemaakt dat enerzijds het economisch dossier wordt beken en anderzijds tegelijkertijd ook aandacht wordt besteed aan de verenigbaarheid van het politieke statuut van Oostenrijk en de consequenties die kunnen worden afgeleid uit bepaalde grondwettelijke bepalingen met de dynamische ontwikkeling van de Europese Gemeenschap.

Ik ben niet de enige die dergelijke vragen heeft gesteld. De heer Dumas heeft ongeveer hetzelfde gevraagd in het Europees Parlement. Ook andere lid-staten hebben vragen naar voren gebracht. Wij moeten de moed hebben om dat soort vragen tijdig te stellen. Dat zeg ik ook aan het adres van onze Oostenrijkse vrienden. Het ware toch al te kras dat wij in de Gemeenschap in de loop van 1992 het economische dossier zouden hebben afgehandeld om dan plots te moeten constateren dat er nog enkele politieke prealabele kwesties zijn. Ingevolge de Belgische houding worden én het economische én het politieke aspect van de kandidaatstelling behandeld. Zo zullen wij in 1992 een zicht krijgen op de globale problematiek en in eer en geweten een beslissing kunnen nemen.

Wat is nu het politieke aspect? De heer De Belder heeft gesproken over de stemming in het Oostenrijks Parlement en over de formulering van de toetredingsaanvraag. De toetredingsaanvraag van Oostenrijk is een andere dan die welke wij hebben gekregen van de andere kandidaat-lid-staten in het verleden zoals Groot-Brittannië, Spanje en Portugal. In de toetredingsaanvraag van Oostenrijk staat in de eerste zin een verwijzing naar het openen van de procedure van artikel 237. Dan komt er een passus waarin wordt vermeld dat Oostenrijk erop staat dat zijn neutraliteitsstatuut « in elk geval zou kunnen worden verenigd met de verplichtingen van het Europese lidmaatschap ». Onze Oostenrijkse vrienden moeten aanvaarden dat wij daarover een aantal vragen stellen die niet slecht zijn bedoeld, die geen retorische vragen zijn, maar wel ernstige vragen.

Het antwoord op de vragen die ik u zal stellen hangt af van onze houding tegenover de Europese Gemeenschap en de toekomst van die Gemeenschap. Staan wij onverkort achter de noodzaak de economische unie uit te bouwen? Ik neem aan dat het antwoord bevestigend is. Staan wij ook onverkort achter de noodzaak een monetaire unie uit te bouwen? Ik neem aan dat ook hier het antwoord bevestigend is. Dit vloeit trouwens rechtstreeks voort onder meer uit de eenheidsakte die door de twaalf Parlementen werd goedgekeurd.

Staan wij achter de zinsnede in de eenheidsakte die zegt dat «de Gemeenschap ook een politieke unie moet worden»? Ik neem aan dat deze vraag wel degelijk retorisch is en dat wij achter de noodzaak staan om van Europa een politieke unie te maken. Ik weet wel dat wij in de eerstvolgende jaren — en dat wordt een essentieel debat — de inhoud van die politieke unie moeten bepalen.

Wij zullen ons moeten afvragen wat voor een statenbond Europa moet worden. Welke zullen de structuren en organen zijn? Hoe zal de democratische onderbouw eruit zien? Welke zullen de methoden van besluitvorming zijn? Die cruciale vragen zullen onvermijdelijk op de Europese agenda staan na 1992. Ik neem echter aan dat in dit Parlement en ik hoop ook in ons land, iedereen ervan doordrongen is dat het wenselijk is het toekomstig Europa politiek te structureren, er een politieke unie van te maken.

De heer Dierckx spreekt over «de verenigde Staten van Europa». Ik ben daar ook voorstander van. Ik weet wel dat die term in sommige landen de wenkbrauwen doet fronsen. Met veel belangstelling heb ik in een Engelse krant vandaag kennis genomen van het verslag over het congres van de conservatieve partij in Groot-Brittannië en van de impliciete repliek van Sir Geoffrey Howe, mijn voormalige collega, op de stellingen van mevrouw Thatcher. Dit was een heel boeiend debat waarin Geoffrey Howe, met het realisme dat hem kenmerkt, laat verstaan dat soevereiniteit een steeds meer relatief begrip wordt. Het 19e-eeuwse concept van *l'Etat nation*, de natiestaat, is erg achterhaald en onderhevig aan permanente afbrokkeling.

Dames en heren, denk maar even aan ons rentebeleid. De discontovoet van de Nationale Bank is zo pas op 10,25 pct. gebracht. Formeel gezien is de beslissing in België gevallen, maar eigenlijk werd ze bepaald door internationale verschijnselen. Wie daar de ogen niet voor opent, weigert gewoon het zonlicht te aanschouwen.

Dit debat is bijzonder belangrijk. De Belgische positie is niet die van een tijdelijke regering of van een voorbijgaand minister, maar van een land die de politieke unie niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk acht. Ons land heeft ook geopteerd voor een onomkeerbaar mechanisme. Misschien is dat onvoldoende doorgedrongen bij velen. Eens je een economische en monetaire unie hebt uitgebouwd, rijzen de vragen hoe je zo een unie gaat leiden en beheren en wie daarvoor politieke verantwoordelijkheid gaat opnemen. Het lijkt mij onvermijdelijk dat een politieke superstructuur wordt geënt op een monetaire en economische unie. Zo'n unie kan niet worden beheerd vanuit respectievelijk Londen, Parijs of Bonn.

Het is mijn diepe overtuiging dat de monetaire en economische unie opnieuw in elkaar zal storten of dode letter zal blijven als ze niet binnen de kortste keren wordt geënt op een politieke unie. Zoals ik al zei, moeten we dit begrip invullen en dat wordt het grote debat van de jaren negentig. Maar nu al kan ik zeggen dat de politieke unie — wat ook de concrete vorm mag worden — een unie moet zijn waarbij de federatie of confederatie van Europese landen als dusdanig de bevoegdheid krijgt om een gemeenschappelijk extern beleid te ontwikkelen. Dit is niet revolutionair, maar volkomen logisch. Wij zijn hiermee reeds op een bescheiden wijze bezig in het kader van de Europese politieke samenwerking. Een keer per maand komen de ministers van Buitenlandse Zaken gewoon samen — niet in de Raad Algemene Zaken — om te praten over een gemeenschappelijk buitenlands beleid van de Gemeenschap zoals de houding van de Gemeenschap tegenover Libanon, tegenover het nabije Oosten, tegenover de problemen in de Perzische Golf, tegenover China en tegenover diverse andere wereldproblemen. Wij proberen

daar een gemeenschappelijk standpunt in te nemen. Dat is helaas nog steeds onderhevig aan de regel van de eenparigheid. Er komt een moment dat de politieke unie, als dusdanig operationeel geworden, ook een buitenlands beleid zal moeten voeren.

Op de jongste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York heb ik ervaren dat de Europese Gemeenschap meetelt. Zij wordt inderdaad opgevrijd, mijnheer De Belder. Sjevardnadze komt naar ons! Jimmy Baker vraagt het advies van de twaalf ministers over problemen van internationale politiek! Er wordt met de Europese Gemeenschap rekening gehouden. Zij wordt van buiten af wellicht beschouwd als zijnde sterker en krachtiger dan wij ze van binnen uit ervaren omdat wij dagelijks beleven hoe moeilijk het is in gemeenschap samen te werken.

Kan u zich een Europese unie voorstellen zonder gemeenschappelijk buitenlands beleid en zonder een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid? Kan u zich in Europa een politieke structuur indenken die zich nooit zou mogen mengen in problemen van collectieve veiligheid? Met opzet vermijd ik de term defensie, want wij hopen dat in het kader van de dynamiek van de Oost-Westverhoudingen de term gemeenschappelijke veiligheid de plaats zal kunnen innemen van defensie.

Ik heb steeds geopteerd en ik zal ook blijven ijveren voor de uitbouw van Europa tot een statenbond, politiek gefedereerd, met alle soevereiniteitsrechten van dien, inclusief een gemeenschappelijk buitenlands beleid en een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid.

De vraag rijst dan of een land met een specifiek neutraliteitsstatuut zich kan aansluiten bij een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid.

Indien het antwoord op deze vraag positief is, is de zaak afgedaan.

Indien het antwoord echter negatief is, moeten wij nagaan hoe wij dit probleem kunnen oplossen. Dit wil niet zeggen dat Oostenrijk moet worden afgestoten of uitgesloten. Wij moeten dan een aangepaste formule zoeken.

U kent de theorie van de cirkels die in bepaalde kringen wel enig opgeld maakt. De omzetting van deze theorie in de praktijk zal de bestuurbaarheid echter niet bevorderen. Het zal wellicht leiden tot een Europa met verschillende snelheden en een indruk wekken van incoherentie. Ik ben derhalve voorstander van een Europa dat bestaat uit volwaardige lid-staten.

Het verzoek van Oostenrijk om toe te treden tot de Europese Gemeenschap kan ons, Europese lid-staten, aanzetten tot een diepgaande reflectie over onze eigen toekomst. Dit is dan ook het positieve van dit debat.

Anderzijds wil ik nogmaals onderstrepen dat ons standpunt nooit werd ingegeven door welkdanige anti-Oostenrijkse houding ook. Dit zou volslagen nonsens zijn.

De heer De Belder heeft erop gewezen dat de neutraliteit van Oostenrijk ook wel eens een dynamisch gegeven zou kunnen zijn, zoals onze evolutie naar een politieke unie een dynamisch gegeven is. Ik hoop dat dit inderdaad het geval zal zijn. De huidige evolutie in de Oost-Westverhoudingen kan immers heel wat veranderingen tot gevolg hebben. De vraagtekens van vandaag kunnen morgen wellicht worden vervangen door uitroepetekens. Ik kan mij daar nu nog niet over uitspreken omdat veel zal afhangen van de feitelijke evolutie en van de relatie tussen de Europese Gemeenschap en de landen van het Oostblok. Ik verwijs in dit verband naar uitspraken van mijn collega's. De Franse Eerste minister, de heer Rocard, sprak in Brussel twee dagen geleden zeer duidelijke taal. Hij heeft gezegd: «La construction européenne des douze pays est un préalable à la coopération structurée avec les pays de l'Est.»

En als ik de Duitse kanselier, Helmut Kohl, goed heb begrepen dan is het ook zijn overtuiging dat wij nu meer dan ooit de Europese eenmaking in die stroomversnelling moeten houden, opdat wij precies zouden kunnen komen tot constructieve en evenwichtige akkoorden met de landen van het Oostblok. Dit sluit geenszins uit dat vroeg of laat bepaalde landen van het Oostblok ook kunnen worden geïntegreerd in een betrokkenheid

bij de Gemeenschap, wat de technocraten van de Commissie vandaag de dag noemen « une politique de proximité ».

U heb terecht gewezen op evoluties in landen als Polen en Hongarije en sedert gisteren kunnen wij daaraan toevoegen zelfs evoluties in de Duitse Democratische Republiek. Maar laten wij ons niet te vlug tevreden stellen met twaalf vogels in de lucht en een halve vogel in de hand; er is nog een hele weg af te leggen. Ongetwijfeld is de stroming in de publieke opinie in die landen zo sterk geworden dat zelfs de meest harde regimes daartegen niet meer kunnen optornen. Het is een grote boodschap van hoop voor ons in het geloof in de democratische waarden, in die waarden die wij hier in West-Europa altijd hebben verdedigd sedert het einde van de tweede wereldoorlog. Thans blijken die waarden onoverwinnelijk te zijn en dringen zij nu ook door in vele andere landen, meer bepaald in de landen van het Oostblok.

Wat met de andere kandidaturen? Wij hebben de kandidatuur van Turkije in onderzoek. Waarschijnlijk krijgen wij eerlang de kandidatuur van Malta en wellicht ook van Cyprus. De nieuwe Noorse regering schijnt te hebben verklaard dat zij geen brood meer ziet in de toetreding tot de Gemeenschap. Noorwegen is een zestal jaren geleden ei zo na lid geworden van de Gemeenschap. Het is alleszins een land dat in zijn economische situatie erg convergerend is, maar het moet ook bereid zijn de politieke consequenties van het lidmaatschap te aanvaarden. Het is dus zeker ook een mogelijke kandidaat.

Daarbij rijst de belangrijke vraag van de relaties van de Gemeenschap met de EFTA-landen. Ook Oostenrijk is lid van de EFTA. *Cette politique de proximité*, deze politiek van betrokkenheid, moeten wij ook invullen.

Mij werden nog vragen gesteld over de hereniging van de beide Duitslanden. Wij kunnen ons niet in de plaats stellen van het Duitse volk. Wel kunnen wij begrijpen wat er leeft bij het Duitse volk, gescheiden door een gruwelijke wereldoorlog. Er komt echter een ogenblik, vijftienveertig à vijftig jaar later, dat alles tot het verleden behoort. De heer Genscher heeft tijdens de algemene vergadering van de Verenigde Naties hierover heel opmerkelijke dingen gezegd. Hij heeft gesproken over wat leeft bij zijn volk. De heer Genscher komt zelf uit Oost-Duitsland. Maar hij heeft ook gezegd, in termen die getuigen van politiek realisme, dat de Duitse hereniging een opgave is voor de twee Duitslanden, maar ook voor de landen van Europa.

Hij zei tevens dat dit probleem niet eenzijdig kan worden benaderd, laat staan een oplossing krijgen.

Zonder te vervallen in nodeloze agressiviteit kunnen wij zeggen dat wij volstrekt gekant zijn tegen een regime, zoals het zich heeft ontwikkeld in de DDR. Dat is een permanente aanfluiting van de democratie en van de mensenrechten in de meest algemene conceptie.

Wat daar tot op heden is gebeurd, wijzen wij af en wij hopen dat er thans een evolutie mogelijk zal zijn die de gehele bevolking van de DDR ten goede zal komen. Het is smalend en uiteindelijk vernietigend voor een regime dat zijn burgers bij ontstentenis van vrije meningsuiting verplicht worden te stemmen met hun «voeten» en massaal het land verlaten. Schandelijk!

Hopelijk worden hieruit besluiten getrokken door het huidige beleid dat toch een grotere flexibiliteit aan de dag zal moeten leggen, al was het maar mentaal.

Wij spreken de wens uit dat de mensen die er aan het bewind zijn eerlang zullen worden vervangen door een meer dynamische equipe die de tijdgeest van het einde van de twintigste eeuw zal hebben begrepen.

Mijnheer de Voorzitter, als wij de gebeurtenissen in het Oosten en de Oost-Westverhoudingen bekijken, mogen wij gewag maken van een ware revolutionaire evolutie: onverwacht en onvermoed, nauwelijks vier tot vijf jaar geleden.

Ik wil ons land en de landen van West-Europa waarschuwen voor misplaatst triomfalisme en overdreven euforie. Men vraagt mij vaak — wellicht ook hier — of de evolutie onomkeerbaar is in de landen van het Oostblok. Dat is een cruciale vraag, ook met het oog op het bepalen van onze houding in het zo belangrijke ontwapeningsdebat.

Ik durf vandaag op die vraag nauwelijks een antwoord te geven. Ik durf wel de hoop uit te spreken dat de evolutie onomkeerbaar zal zijn. Ik heb de vraag gesteld aan de heer Sjevardnadze die antwoordde als een ervaren politicus: de evolutie is onomkeerbaar want het is onze politieke wil dat ze onomkeerbaar zou zijn.

Dat zegt een Belgische regering ook vaak. Ik zie dan sceptische glimlachjes op de banken van de oppositie en uiteraard soms ook op de banken van de meerderheid.

Zouden wij misschien in de commissie voor Buitenlandse Zaken van gedachten kunnen wisselen over de voorwaarden van onomkeerbaarheid? Wat zijn de symptomen of indicatoren van onomkeerbaarheid?

Sommige van de factoren en criteria zijn vandaag reeds vervuld. Ten eerste, het verzakken aan de Bresjnev-doctrine. Het feit dat Gorbatsjov deze verderfelijke doctrine afzwerft die erin bestaat dat de Sovjetunie zich het recht voorbehield om tussenbeide te komen in de buitenlandse aangelegenheden van de landen die behoren tot haar invloedssfeer, is belangrijk. Denk aan Hongarije, Praag en Oost-Duitsland in 1953.

Als Gorbatsjov dit afzwerft van de Bresjnev-doctrine kan aanhouden, is dat het realiseren van een belangrijke onomkeerbaarheidsvoorwaarde.

Een tweede belangrijke voorwaarde is dat men evolueert in die landen — ook in de Sovjetunie — naar een stelsel van pluralistische parlementaire democratie. Men kan het pluralistische karakter volgens eigen opvattingen invullen maar het politieke pluralisme is de normale uitloper van de vrije meningsuiting en politieke mededinging.

Ten derde vormt de afbraak van het politieel apparaat en de vermindering van de legersterkte een belangrijk element in de geleidelijke onomkeerbaarheid van de politiek van liberalisering en democratisering. Wij zijn vol hoop.

Tot besluit verzoek ik de media en al wie invloed heeft op de publieke opinie niet te doen aan ijdel en ijl triomfalisme. In het Westen zijn wij steeds relatief bescheiden geweest over ons eigen systeem. In mei 1968 kregen we een soort paroxistische uitbarsting van zelfkritiek, zelfbeklag en misschien zelfs van nestbevuiling. Dat heb ik echter liever dan propagandistische lof over de eigen prestaties, die worden opgepept tot het beeld niet meer beantwoordt aan de werkelijkheid.

Kritiek is essentieel in een democratie en vormt de permanente ondersteuning van de verbeeldingskracht. Kritiek en verbeelding zijn vandaag de dag de belangrijkste productiefactoren geworden. Landen die kritiek en verbeelding fnuiken kunnen niet mee met de derde, vierde, vijfde en n-de industriële revolutie. Dit is misschien op het eerste gezicht een vreemde gedachtenkronkel, maar er bestaat een bijna mechanisch verband tussen deze twee elementen. Wij mogen niet vergeten dat ook onze maatschappij voor eigen problemen staat, die ik niet zal opsommen, maar toch mogen wij enigszins trots zijn op het feit dat onze standvastigheid in de verdediging van de democratische vrijheden en beginselen gedurende de afgelopen 45 jaar uiteindelijk vruchten afwerpt.

Aan de universitaire faculteit Economische Wetenschappen werden wij doordrenkt met de theorie van de grote convergentie. Onze professoren meenden dat het marxisme-leninisme wat overdreven was. Er was een teveel aan Staat en er moest wat worden geliberaliseerd. Ons stelsel was te markteconomisch — het einde van de jaren vijftig — en er moest enige staatsinterventie aan worden toegevoegd.

Zo zou een cocktail ontstaan en de twee systemen zouden uiteindelijk naar mekaar toegroeien. Dat is echter niet gebeurd. Wij beleven de ineenstorting van het communistisch regime. Dat is niet onze fout; de verantwoordelijkheid ligt bij hen. Ons systeem, onze waardeschalen en ons beschavingsmodel met al zijn gebreken oefent een attractie en fascinatie uit op alle regimes. Dit moet ons zelfvertrouwen versterken, ons in staat stellen de toekomst hoopvol tegemoet te zien en de eenentwintigste eeuw voor te bereiden voor hen die van ons de fakkel moeten overnemen. Wij hebben de plicht de gebeurtenissen in Oost-Europa constructief te benaderen en de geschiedenis zal verder

moeten uitwijzen wie gelijk krijgt. Wij zijn echter bezig het gelijk naar onze kant te halen door de houding die wij allen samen in West-Europa sedert tientallen jaren hebben aangenomen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal voorbeeldig kort gaan.

Mijnheer de minister, u hebt gezegd dat wij niet aan triomfisme moesten doen, maar ik heb de indruk dat u daar zelf een beetje aan hebt gedaan op het einde van uw redevoering. Ik meen dat het zeer gevaarlijk is al te zeer te triomferen. Wat wij aan deze kant van het ijzeren gordijn presteren, is niet altijd zo lovenswaardig.

U hebt gesproken over de politieke unie, maar u hebt ook op een bewonderenswaardige wijze het probleem van de Europese democratie ontweken. Ik herhaal dat een politieke unie en een goede geest van samenwerking binnen een club van ministers van Buitenlandse Zaken niets te maken hebben met democratie. Wij vrezen dat de convergentie van die aard zal zijn, dat enkel nog de vrije-markteconomie zal beslissen welke goederen en rijkdommen geproduceerd, gereproduceerd en behouden worden.

Wij zouden graag hebben dat er in die Europese markt een tegengewicht wordt gevormd door een Europese democratie. Daarover heb ik het gehad. U hebt daarover geen woord gezegd en ik betreur dit.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Eyskens.

De heer Eyskens, minister van Buitenlandse Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik herinner de Senaat eraan dat Eerste minister Martens in de maand juni op de Europese Raad in Madrid namens het Belgisch Parlement aan zijn collega's, staats- en regeringshoofden het standpunt heeft medegedeeld inzake de Europese federale grondwet.

De heer Dierickx heeft daarover een uitdrukkelijke vraag gesteld, dus hij krijgt mijn antwoord: België heeft dit aangekaart op het hoogste politieke niveau in de Europese Gemeenschap.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATIE VAN DE HEER DE BELDER TOT DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER «HET STANDPUNT DAT ZAL WORDEN INGENOMEN BIJ DE BEHANDELING VAN HET VOORSTEL VAN DE EUROPESE COMMISSIE OM VOOR VREEMDELINGEN UIT DE EEG ACTIEF EN PASSIEF STEMRECHT IN TE VOEREN BIJ GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN»

INTERPELLATION DE M. DE BELDER AU MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR «LE POINT DE VUE QUI SERA ADOPTE LORS DE L'EXAMEN DE LA PROPOSITION DE LA COMMISSION EUROPEENNE VISANT A INSTAURER UN DROIT DE VOTE ACTIF ET PASSIF EN FAVEUR DES ETRANGERS ORIGINAIRES DE LA CEE LORS DES ELECTIONS COMMUNALES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer De Belder tot de minister van Buitenlandse Zaken over «het standpunt dat zal worden ingenomen bij de behandeling van het voorstel van de Europese Commissie om voor vreemdelingen uit de EEG actief en passief stemrecht in te voeren bij gemeenteraadsverkiezingen».

Het woord is aan de interpellant.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1989-1990
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1989-1990

De heer De Belder. — Mijnheer de Voorzitter, wij zijn druk bezig met de voorbereiding van Europa 1992. Brussel wordt de hoofdstad van Europa. De interne markt alsook het Europa van de burgers is nabij.

Uit deze evolutie haal ik één element. Vier miljoen burgers van de EG wonen in een ander land dan de lid-staat waarvan zij de nationaliteit dragen. Deze vier miljoen Europese medeburgers hebben in hun verblijfslid geen politieke rechten. Dit is zeer moeilijk te verenigen met het principe van het vrij verkeer van personen binnen de Europese ruimte.

Het probleem van het stemrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen dateert van vijftien jaar geleden. In december 1974 lanceerde de eerste Europese Raad, nieuwe formule, onder voorzitterschap van Giscard d'Estaing in het kader van wat men noemde «les droits spéciaux des citoyens», het principe van de toegang tot de gemeenteraadsverkiezingen.

Sedertdien heeft men getwist over de juridische grondslag en over de moeilijkheid om sommige grondwetten van de lid-staten aan dit principe aan te passen. Het dossier slingerde heen en weer tussen het Europees Parlement, de Commissie, de Raad en zelfs de Raad van Europa.

Allerhande Scelba-rapporten werden geproduceerd en Adonius-comités zijn aan het werk gegaan. De laatste stand van zaken kan als volgt worden geresumeerd: op 24 juni vorig jaar heeft de Europese Commissie een laatste versie uitgedokterd. De tekst van die commissievoorstellen werd door mevrouw Lizin al een tijd geleden aan alle Belgische burgemeesters bezorgd. Op 15 maart 1989 heeft het Europees Parlement zich daarover uitgesproken en enkele voorstellen tot wijziging goedgekeurd. Op het ogenblik herzielt de Commissie haar tekst. De Europese Raad in Madrid, waarover de minister daarnet in een andere context heeft gesproken, besliste dat het herziene voorstel van de Europese Commissie, nog tijdens het Franse voorzitterschap, dus zeer snel, door de Raad moest worden behandeld.

In de commissie voor de Buitenlandse Zaken heeft de minister destijds op mijn vraag geantwoord dat dit dossier, weliswaar in de marge van de Europese top, toch voldoende duidelijk is behandeld om te weten hoever de procedure op dit ogenblik staat.

De Raad wacht dus op het herziene voorstel van de Commissie, dat intussen misschien reeds is ingediend. De bal ligt op dit ogenblik in het kamp van de Raad van ministers, waarin ons land vertegenwoordigd wordt door minister Eyskens. Welnu, de Raad moet unaniem beslissen over de vraag of aan de Europese inwoners in ons land het recht zal worden toegekend om deel te nemen aan gemeenteraadsverkiezingen.

Er zijn in dit dossier twee grote nieuwigheden te signaleren. Ten eerste bestond er vroeger een verband tussen het Europees uniform kiesstelsel dat door het Europees Parlement moest worden uitgewerkt voor de Europese verkiezingen, enerzijds en de kwestie van de gemeenteraadsverkiezingen voor de Europese vreemdelingen in de lid-staten, anderzijds. Ik wil niet cynisch zijn, maar het ziet ernaar uit dat het Europees Parlement niet in staat is dit uniform Europees kiesstelsel uit te werken en misschien is dat de reden waarom het Europees Parlement zich nu ineens concentreert op het dossier van de gemeenteraadsverkiezingen.

Er wordt niet gesproken over de nationale verkiezingen. Het probleem van de deelname van EG-onderdanen aan de nationale verkiezingen ligt niet ter tafel. Dit probleem is nochtans misschien gemakkelijker op te lossen. Reeds nu wordt het aantal vreemdelingen in België meegerekend voor het vastleggen en het verdelen van het aantal zetels in het Parlement.

Ik heb destijds, op 27 april jongstleden namelijk, uw voorganger ondervraagd over die kwestie van de Europese verkiezingen, mijnheer de minister. Over de gemeenteraadsverkiezingen stelde ik een schriftelijke vraag, namelijk op 29 mei 1989 (vraag 61).

Een tweede grote nieuwigheid in dit dossier die ik met deze interpellatie wens te illustreren, is de grote ongerustheid bij de

publieke opinie in Vlaanderen en elders in het land aangaande dit probleem. Nergens in de Europese Gemeenschap is de fysieke druk van de Europese Gemeenschap groter dan in Brussel en Vlaams-Brabant. Het aantal burgers uit de EG, bedrijven, banken en persluis, die in Brussel en omgeving neerstrijken, laat duidelijke gevolgen na op het vlak van de grondspeculatie, de huurprijzen, de gewestplannen enzovoort. Ik hoef maar te verwijzen naar de politieke incidenten in Overijse en omgeving en naar de reacties van Vlaamse verenigingen en comités uit Brussel en de druivenstreek, zoals het Davidsfonds, enerzijds, en de reacties van Franstalige landgenoten, zoals die van de heer Glinne in het Europees Parlement, die beweerde dat het standpunt van de Volksunie in deze zaak te maken heeft met racisme en ingaat tegen het Europees Verdrag, en die van de heer Clerfayt, anderzijds.

Er heeft dus een enorme botsing plaats, niet meer zozeer tussen Vlaanderen of Vlaams-Brabant en het klassieke francofone Belgisch establishment, maar wel tussen Vlaams-Brabant en het nieuwe Europa. Dit conflict zal onder meer determinerend zijn voor de Vlaamse ontvoeringsstrijd in het begin van de volgende eeuw.

Wat staat er ons te wachten? De Commissie stelt voor dat iedere burger van een EG-lid-staat het recht heeft voor de gemeenteraadsverkiezingen kiezer te zijn en te worden verkozen in zijn gemeente van verblijf.

Men heeft het dus over het «recht» om kiezer te zijn. De onderdanen van EG-lid-staten zullen kunnen kiezen en zullen niet verplicht worden om bij de gemeenteraadsverkiezingen te stemmen. De vreemdeling die er de voorkeur aan geeft deel te nemen aan de verkiezingen in zijn land van oorsprong, zal dit kunnen indien het land van oorsprong daartoe de gelegenheid geeft.

Voor de lid-staten gaat het echter om een verplichting. Iedere lid-staat zou tot de gemeenteraadsverkiezingen moeten toelaten, de onderdanen van een andere lid-staat, die op zijn grondgebied verblijven, die aan de verkiezingen willen deelnemen en die de voorwaarden vervullen die vereist zijn om hiertoe te worden toegelaten. Een dubbele stem zal uitgesloten zijn. Dat spreekt vanzelf.

Ten tweede zijn er minimale criteria van verblijf en de wettelijke bevoegdheid in verband met de leeftijd.

Volgens het voorstel hebben de vreemdelingen het recht om zich kandidaat te stellen voor de verkiezingen en om verkozen te worden. Ook daarvoor bestaan voorwaarden en beperkingen.

Mijnheer de Voorzitter, de VU-fractie vreest dat de eenvoudige toepassing van de voorstellen zoals ze door de Europese Commissie worden geformuleerd, wel eens met zich zouden kunnen brengen dat in en rond Brussel en ook in Vlaams-Brabant het merendeel van de vreemdelingen, voor de gemeenteraadsverkiezingen automatisch hun stem zouden uitbrengen op Franstalige kandidaten die dan in groten getale kunnen worden verkozen. Dat is de reden waarom ik deze interpellatie houd.

Vanuit de Europese Commissie en het Europees Parlement gezien zijn de zaken natuurlijk veel eenvoudiger. Voor de Europese Commissie zijn er drie categorieën van lid-staten.

Ten eerste, de lid-staten waar het aantal vreemdelingen de één procent niet overschrijdt en die bijgevolg het probleem niet kennen. Ik denk hier bijvoorbeeld aan Spanje, Portugal, Griekenland en Italië.

Ten tweede zijn er de lid-staten die reeds zijn overgegaan tot de erkenning van het recht om deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Dat zijn bijvoorbeeld Ierland, Denemarken en Nederland. Deze landen zijn zelfs verder gegaan. Zij geven het recht om deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen niet alleen aan vreemdelingen uit de Europese Gemeenschap, maar bovendien aan vreemdelingen die niet tot die Gemeenschap behoren.

Ten derde is er het peloton van lid-staten met een groot percentage vreemdelingen. Ik denk hier aan het Verenigd Koninkrijk met 4 pct., aan Duitsland en Frankrijk met 7 pct. en aan België met 9 pct. Dat betekent dat er in België ongeveer 600 000 Europeanen kunnen deelnemen aan de gemeenteraads-

verkiezingen. Het merendeel van de 600 000 vreemdelingen die in orde van belangrijkheid Italianen, Fransen, Nederlanders en Spanjaarden zijn — in de meeste gevallen Franstalig —, wonen hoofdzakelijk in Brussel en in Vlaams-Brabant.

Ten vierde is er nog het groepje van lid-staten in de Europese Gemeenschap die hun Grondwet zullen moeten herzien om het deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen mogelijk te maken. Daaronder bevindt zich België.

Bij het ministerie van Binnenlandse Zaken heb ik de cijfers gevraagd van de vreemdelingen uit de Europese Gemeenschap die in en rond Brussel wonen. Deze cijfers zijn zeer interessant.

Ik wil hier echter spreken over uw specifieke bevoegdheid, mijnheer de minister. De bal ligt in het kamp van de EG-Ministerraad. Het is hoognodig dat u keihard begint op te treden om onze belangen in de Ministerraad te vrijwaren.

Ten eerste, België is in dit opzicht uniek. Geen enkele Europese hoofdstad heeft met hetzelfde sociologisch fenomeen, of met een zo grote druk van Franstalige kiezers voor de gemeenteraad, te maken als Brussel, de toekomstige hoofdstad van Europa. Kunnen er, vermits de voorstellen met unanimiteit moeten worden goedgekeurd, voor Brussel en Vlaams-Brabant geen plafonds worden ingeschreven in de Europese richtlijnen? Heeft Luxemburg niet bekomen dat de richtlijnen niet van toepassing zijn in de gemeenten waar een bepaald procent van de bevolking, bijvoorbeeld 10 à 20 pct., aan vreemdelingen wordt overschreden? Waarom kunnen wij dat niet bereiken in verband met Brussel en omgeving?

Ten tweede, waarom zouden wij de voorwaarden van verblijf die door de Europese Commissie zijn uitgedokterd automatisch moeten overnemen? Kunnen wij ook niet zeggen dat bevoorrechte vreemdelingen die geen gemeentebelastingen betalen ook niet kunnen deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen? *No representation without taxation?*

Tenslotte zou ik geen vertegenwoordiger van de Volksunie-fractie zijn wanneer ik hier geen pleidooi zou houden voor het respect voor de Nederlandse taal in de gemeenten rond Brussel. Wij stuiten hier op het probleem van het vermoeden van taalkennis, dat wij onlangs in onze staatshervorming hebben opgenomen. Voor landgenoten hebben wij dat geslikt. Moeten wij dat nu ook voor vreemdelingen automatisch in onze wetgeving opnemen?

Mijnheer de minister, tegenover uw partners in de Europese Commissie kunt u ook het argument laten gelden dat wij onze Grondwet moeten herzien om dit recht in te bouwen. Momenteel is het nog niet te laat om het Belgisch standpunt op een sympathieke manier aan de Europese partners te verkopen.

Ik wil als Vlaming geen defaitist zijn en beweren dat alle vreemdelingen automatisch voor Franstalige kandidaten zullen stemmen. Ik ben er zeker van dat er onder die vreemdelingen ook heel wat voor Vlaamse kandidaten zullen kiezen. Het komt er op aan onze eigenheid, onze cultuur en onze taal door de buitenlanders te doen erkennen. Een Waalse landgenoot of een Franstalige die in Londen, Athene of in Kopenhagen aan de gemeenteraadsverkiezingen deelneemt, zal wel geïntegreerd zijn en zich hebben aangepast aan de plaatselijke omstandigheden. Dat moet hier bij ons ook mogelijk zijn.

Graag vernam ik van de minister welke instructies door de Belgische delegatie moeten worden gevolgd bij de behandeling van dit voorstel door de Europese Commissie tot het invoeren voor EG-onderdanen van het actief en het passief stemrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het ware ook interessant te vernemen op welke manier de minister zal trachten de scherpe kanten van de tekst van de Europese Commissie af te ronden in verband met de toepassing ervan in België. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Vaes.

M. Vaes. — Monsieur le Président, j'attendais avec impatience la façon dont notre collègue, M. De Belder, aborderait un problème qui nous est cher mais que nous ne pensions pas évoquer aujourd'hui. Nous attendions, en effet, le premier rapport de Mme D'Hondt et de M. Vinikas, commissaires à l'Im-

migration, pour réengager le débat relatif à l'immigration sur des bases plus larges.

Néanmoins, les écologistes ne peuvent manquer de clarifier leurs propositions au gouvernement, au même titre que M. De Belder le fait aujourd'hui, et ce au moment où M. Eyskens, en tant que représentant du gouvernement, va devoir prendre position au nom de nos deux Communautés au sujet du droit de vote à octroyer aux étrangers qui vivent dans notre pays.

Je ne peux absolument pas suivre la façon dont, politiquement, M. De Belder pose le problème. Dans la réponse qu'il vient de donner, j'ai cru percevoir chez M. Eyskens une prospective européenne d'une inspiration infiniment plus large que celle de M. De Belder à propos du droit de vote des étrangers.

J'insiste donc sur les positions que les écologistes veulent défendre en la matière. Il nous paraît extrêmement clair qu'un recul politique de la position belge en matière du droit de vote des étrangers, de tous les étrangers, est intervenu depuis 1979. Dans la déclaration du gouvernement Martens 1er, — M. Eyskens le sait certainement — il était dit que le gouvernement œuvrerait dans les plus brefs délais et les meilleures conditions, de manière à voir reconnu le droit de vote aux étrangers vivant en Belgique lors des élections communales. Neuf mois plus tard, le gouvernement tombait. Ensuite, nous avons connu l'alliance — que d'aucuns, comme nous, jugent néfaste — avec M. Gol, alors leader du parti libéral. Au cours des dix dernières années, la situation n'a pas évolué. Ce temps a été perdu. Un consensus était possible et la majorité au gouvernement aurait été largement soutenue par des partis progressistes comme le nôtre. Mais rien n'a été fait.

Aujourd'hui, nous disposons d'une nouvelle chance de montrer que nous voulons traiter ce problème en tant que démocrates soucieux des droits de l'homme et non en fonction d'un calcul politique.

Malgré l'estime que je lui porte, je ne comprends pas M. De Belder lorsqu'il dit : « Monsieur Eyskens, s'il vous plaît, imaginez les conséquences pour les Flamands si les étrangers votaient plus pour les francophones à Bruxelles ou dans les communes à facilité! ... ».

Nous devons tenir compte d'abord et avant tout de la dignité des personnes qui vivent chez nous, qui paient leurs impôts, des hommes et des femmes qui, appelés chez nous pour des raisons économiques, s'épuisent dans l'exécution de travaux souvent difficiles, qui sont établis chez nous depuis longtemps, dont les enfants sont éduqués dans nos écoles et vivront chez nous. Je suis renversé lorsque j'entends que la position du ministre devrait être modulée en fonction des conséquences possibles de ces votes étrangers pour les partis flamands à Bruxelles et dans la périphérie.

De heer De Belder. — Ik heb gesproken over de waardigheid van de Vlamingen en van de Vlaamse gemeenschap in Brussel.

De heer Luyten. — Een volk heeft het recht zich te verdedigen.

M. Vaes. — Je l'admets, monsieur De Belder, mais je suis cependant choqué que ce soit la seule question et la seule proposition que vous soumettiez à M. Eyskens lorsqu'il va défendre la position des Belges au niveau des Douze en matière de droit de vote des étrangers. J'estime qu'alors, il ne faudrait même pas en parler.

Par ailleurs, c'est votre droit, en tant que néerlandophone, d'essayer de faire pression sur M. Eyskens. Cependant, celui-ci, à la différence de M. Tindemans, me paraît avoir plus d'audace et plus de perspectives démocratiques. J'ose compter qu'il en fera preuve, dans la mesure où c'est indispensable pour la viabilité politique du pays et qu'il ne partira pas d'*a priori* pour défendre le droit de vote des étrangers dans notre pays.

A la limite, la négociation d'une phase courte et temporaire de reconnaissance du droit de vote aux seuls étrangers originaires de la CEE relève de sa responsabilité. Pour notre part, nous ne le ferions pas. Mais, néanmoins, il pourrait l'accepter tout en promettant de prendre, au niveau de la politique intérieure,

toutes les initiatives lui permettant d'octroyer ce droit de vote à tous les étrangers résidant chez nous. Il ne faut pas qu'il refuse à des pays qui ne veulent pas aller aussi vite que nous d'élargir partiellement seulement ce droit de vote, mais il doit aussi indiquer la position de la Belgique qui est de vouloir aller plus loin. Et il doit aussi se donner les moyens d'atteindre ce but.

Dès lors, je formule une première proposition. Je demande à M. Eyskens de veiller à faire en sorte que, en temps utile, notre prochaine assemblée soit constituante et je lui demande dès lors de se faire le défenseur d'une révision ultérieure des articles 4 et 5 notamment de la Constitution. M. Gol qui a refusé cette révision, n'est heureusement plus au pouvoir. Il sera donc possible, peut-être dans un ou deux ans, de revenir sur cette décision.

Il est, par ailleurs, insensé et contradictoire de prendre position en faveur du seul droit de vote pour les étrangers originaires de la Communauté européenne.

On nous a d'abord répété que le droit de vote était refusé aux étrangers, ceux-ci ayant la possibilité de se faire naturaliser, la naturalisation étant la clé, aux yeux de certains, du droit à la citoyenneté.

Je constate que cinq pays européens, l'Espagne, la Grande-Bretagne, l'Irlande, le Danemark et les Pays-Bas, n'ont pas cette conception de la citoyenneté. Ils ont, en effet, déjà reconnu la possibilité du droit de vote à des étrangers à un certain nombre de niveaux politiques, dont le niveau communal.

Par ailleurs, l'un n'empêche pas l'autre. Faciliter les conditions de naturalisation est une excellente chose. A cet égard, j'ai examiné avec intérêt la proposition que le parti socialiste vient de déposer à ce sujet.

J'attire votre attention sur le fait qu'en Suède, où les conditions de naturalisation sont nettement plus souples que chez nous, un des grands avantages est que les personnes peuvent garder leur double nationalité. Elles ne renient donc pas pour autant leur nationalité d'origine lorsqu'elles demandent de pouvoir participer, en tant que citoyen, à la vie du pays où elles sont établies.

On veut donc changer de doctrine car on va reconnaître, pour les étrangers originaires de la CEE, la non-nécessité de la nationalité, mais on va continuer à l'exiger pour les autres.

Le débat sur l'entrée de l'Autriche et de la Turquie dans la CEE devient alors intéressant. Dans l'état actuel des choses, les ressortissants de ces pays ne pourraient pas voter aux élections communales mais dès lors que, pour des raisons diverses, essentiellement économiques, leur pays sera accepté dans la Communauté européenne, ils pourront avoir droit à la citoyenneté et être reconnus comme des citoyens responsables.

Sur le fond du problème, la contradiction est très claire. Pour nous, une personne qui vit dans un pays, qui y travaille, qui y paie ses impôts et qui voudrait participer à la vie de ce pays, doit pouvoir s'occuper des matières qui la concernent. C'est une volonté démocratique simple de participation des personnes responsables, quelles que soient leur origine, leur ethnie, leur religion, leur race ou autres. Je n'argumenterai pas plus longtemps sur ce sujet car nous y reviendrons quand nous débattrons du rapport de Mme D'Hondt et de M. Vinikas, mais j'insiste auprès du ministre pour qu'il ait au moins le courage de dire qu'en Belgique, un certain nombre de démocrates réclament le droit de vote pour tous les étrangers, sans distinction. La décision de l'Europe ne devrait donc pas pouvoir empêcher un pays comme le nôtre de reconnaître le droit de vote à tous les étrangers résidant chez nous. Bien sûr, essentiellement, des conditions de résidence, d'âge et, accessoirement, d'intégration, devront être discutées.

Je me joins à M. De Belder pour demander à M. Eyskens de bien vouloir nous préciser très clairement la position qu'il a défendue au sein du gouvernement, les instructions que le gouvernement lui a données et les objections qu'il aurait à faire valoir à l'égard de notre position. Estime-t-il indécent que nous défendions cette ferme position politique de démocrate que je viens de rappeler, la reconnaissance la plus rapide possible du droit de vote à tous les étrangers qui résident dans notre pays? (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Eyskens.

De heer Eyskens, minister van Buitenlandse Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb met veel belangstelling naar beide sprekers geluisterd. Ik moet ze helaas ontgoochelen, omdat de regering in deze aangelegenheid nog geen definitief standpunt heeft ingenomen.

Quand M. Vaes m'interroge au sujet de mon mandat au sein du Conseil des ministres européen, je dois lui répondre que ce mandat n'est pas encore concrétisé.

Wij moeten in de regering nog overleggen hoe wij zullen reageren op de ontwerp-richtlijn van de Europese Gemeenschap.

Tijdens de kiescampagne voor Europa heb ik sommige buitenlanders horen zeggen dat zij het spijtig vonden dat zij niet voor Leo Tindemans konden stemmen. Anderen vonden het jammer dat zij hun stem niet aan Giscard d'Estaing konden geven. Indien Europa verder evolueert naar een echte unie, gestructureerd als andere grote federaties of confederaties — probleem dat ons in de vorige interpellatie bezighield —, is het niet onlogisch te veronderstellen dat er vroeg of laat zoiets ontstaat als een Europese nationaliteit, wat nog niet wil zeggen dat de nationale nationaliteiten moeten worden afgeschaft.

Wij weten allemaal dat in elk land, ook in het onze, latente xenofobe neigingen heersen en soms opduiken. Persoonlijk betreur ik dat ten eerste. Ik betreur ook de politieke exploitatie van deze gevoelens die in feite eerder instincten zijn.

Ik zeg ook dat er beleidsmaatregelen moeten worden getroffen. De regering wacht op de voorstellen en het verslag van de koninklijke commissaris voor het migrantenbeleid, mevrouw D'Hondt. De heer De Belder wil ik zeggen dat overhaasting en een ongenueanceerde houding misschien bepaalde xenofobe reacties in de hand kunnen werken, wat zeker niet wenselijk is.

Bij gebrek aan een regeringsstandpunt kan ik vandaag niets concreets zeggen. Persoonlijk kan ik wel in de principiële redenering van de Europese Commissie komen, dat het niet onlogisch is dat naarmate Europa één wordt, Europese burgers die in het buitenland resideren, daar werken en daar belastingen betalen een zekere inspraak krijgen op het niveau van de democratie die het dichtst bij de burger staat, namelijk de gemeente. De modaliteiten vormen dan nog een ander probleem. De heer De Belder heeft terecht op de wettelijke en grondwettelijke moeilijkheden en bezwaren gewezen. Die moeten allemaal worden ingeschat. Hij heeft ook een aantal suggesties gedaan. De regering zal te gelegener tijd een standpunt innemen. Dit is het enige wat ik daarover momenteel kan verklaren. Ik neem aan dat wij in de toekomst daarover nog verder zullen moeten debatteren. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Belder.

De heer De Belder. — Mijnheer de Voorzitter, even een korte repliek. Na het reces heb ik de Eerste minister op de televisie horen verklaren dat hij er, wat hem betrof, geen problemen in zag vermits het om een Europese richtlijn zou gaan. Het was een zeer korte verklaring die mij een beetje schrik heeft aangejaagd.

Nu de Eerste minister in het halfroond aanwezig is, wil ik even herhalen wat minister Eyskens daarnet heeft gezegd: de Belgische regering moet zich in het kader van de EG-Ministerraad nog uitspreken over het standpunt dat wij zullen innemen. Deze Europese richtlijn valt niet zo maar automatisch en *ipso facto* bij ons binnen. Zij moet unaniem worden goedgekeurd: dus ook door ons. Wij kunnen ons op dit gebruik nog verzetten tegen de nadelige gevolgen die zij op politiek vlak in ons land kan aanrichten.

Ik neem tenslotte nota van de mededeling van de minister. Hij zegt dat, naar aanleiding van het rapport van mevrouw D'Hondt, de Belgische regering weldra de gelegenheid zal hebben om in deze materie een standpunt uit te werken.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATION DE M. HENRION AU PREMIER MINISTRE SUR « LES PROPOS ETRANGES QU'IL A TENUS A LA PRESSE, AU DEBUT DU MOIS D'AOUT AU SUJET DE LA RESPONSABILITE MINISTERIELLE »

INTERPELLATIE VAN DE HEER HENRION TOT DE EERSTE MINISTER OVER « DE BEVREEMDENDE VERKLARINGEN DIE HIJ BEGIN AUGUSTUS IN DE PERS HEEFT AFGELEGD OMTRENT DE MINISTERIELE VERANTWOORDELIJKHEID »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Henrion au Premier ministre sur « les propos étranges qu'il a tenus à la presse, au début du mois d'août au sujet de la responsabilité ministérielle ».

La parole est à l'interpellateur.

M. Henrion. — Monsieur le Président, au début du mois d'août, le Premier ministre s'adressant à la presse, faisait part de quelques soucis. Je cite: « Enfin, mon troisième souci est que la mer est polluée sur la côte occidentale, et je vais vous dire pourquoi. Il y a plus de vingt ans que j'entends dire qu'il y a suffisamment, voire trop de crédits pour construire des stations d'épuration. Elles ne sont toujours pas construites, ou elles sont insuffisantes. C'est tragique. C'est un problème qui n'est pas seulement budgétaire. Il s'avère, en réalité, que la responsabilité politique n'est pas suffisante. Il y a la question de la responsabilité personnelle des ministres qui doit être réglée, comme le prévoit la Constitution, jamais appliquée, sur ce point, depuis 158 ans! Le délai raisonnable est largement dépassé!... » Ainsi s'exprimait M. Wilfried Martens dans une interview publiée le 7 août dernier par le journal *Le Soir* et qui est, je le suppose, conforme à ses déclarations.

Cette espèce de confiance, exprimant sans doute un certain remords — car, monsieur le Premier ministre, vous dirigez notre pays depuis dix ans — a surpris et suscité beaucoup de commentaires sceptiques. C'est à ce point que votre bras droit, M. Philippe Moureaux, Vice-Premier ministre, déclarait, en date du 4 septembre 1989, dans le journal *Le Peuple* que la question de la responsabilité pénale ou civile des ministres « refait surface périodiquement, un peu comme le monstre du Loch Ness... ». Cette déclaration n'est pas le signe d'une attention particulière pour le sujet! Toutefois, à cette boutade, M. Moureaux ajoutait: « En tout cas il faudra bien s'en occuper. » Ce qui n'engage pas à grand chose.

En réalité, on doit considérer le sujet avec beaucoup de sérieux et de gravité car il constitue un des éléments essentiels de la crédibilité de notre système démocratique. Or, chez nous, les mandataires publics n'imposent pas toujours le respect et dans l'esprit de beaucoup de citoyens, ils bénéficieraient d'une sorte d'impunité qui les mettrait à l'abri de toute responsabilité de gestion, quelles que soient les circonstances.

C'est aux membres du gouvernement que le reproche est le plus souvent adressé et ce d'autant plus que, dans nos démocraties aujourd'hui, la prééminence de l'Exécutif dans le fonctionnement de la machinerie publique est de plus en plus importante.

Mais à cet accroissement d'influence doit nécessairement correspondre un accroissement de responsabilité de ceux qui assurent la gestion du pays et qui revendiquent d'ailleurs pour cela une plus grande marge de manœuvre. Or, les dispositions ordinaires du Code pénal ne concernent guère les abus de fonction ou les insuffisances graves dont pourraient se rendre coupables les détenteurs du pouvoir dans l'exercice de celui-ci.

Ceci n'avait pas échappé au constituant de 1830, mais depuis les débuts de notre Etat, nous vivons, à cet égard, sous un régime incertain et provisoire; la Chambre des représentants ayant seule le droit d'accuser les ministres et de les traduire devant la Cour de cassation, il était, en outre, prévu qu'une loi interviendrait pour déterminer les cas de responsabilité, les peines et la procédure.

C'est précisément à cette lacune que le Premier ministre, fort justement, faisait allusion dans son interview du mois d'août.

De multiples projets de loi d'exécution de cette disposition ont été élaborés par les gouvernements successifs, sans résultat. Aussi longtemps qu'une telle loi n'est pas intervenue, la Chambre des représentants, aux termes de l'article 134 de la Constitution, dispose d'un pouvoir discrétionnaire pour accuser un ministre et la Cour de cassation pour le juger en caractérisant le délit et en déterminant la peine.

Il est certain que par rapport à notre conception actuelle du droit pénal, cette notion est absolument anormale. Ce système extraordinaire qui avait évidemment un caractère transitoire, est aujourd'hui incompatible avec la Convention européenne des droits de l'homme. Il est certain que l'on ne pourrait pas l'appliquer.

Dès lors, la question se pose aujourd'hui avec une très grande simplicité, monsieur le Premier ministre: faut-il, après avoir abrogé cette disposition de l'article 134 et revu l'article 90, créer des infractions spécifiques en relation avec l'exercice des fonctions ministérielles ou bien faut-il se contenter de la responsabilité politique nécessairement engendrée par certains comportements?

Il n'est pas sans intérêt de mentionner ceux que les auteurs du XIXe siècle considéraient avec sévérité.

Se référant à l'enseignement de Benjamin Constant, Giron cite comme exemples de comportements ministériels devant engendrer une très grande responsabilité pénale, des événements gravissimes tels que: «Une guerre injuste ou une guerre mal dirigée, un traité de paix dont les sacrifices n'auraient pas été commandés impérieusement par les circonstances, de mauvaises opérations de finances, l'introduction de formes défectueuses ou dangereuses dans l'administration de la justice, etc.»

«La responsabilité», écrit Giron, «comprend les fautes que les ministres commettent par omission, aussi bien que les autres. Laisser les lois sans exécution, laisser les frontières sans défense, laisser se former l'émeute et la guerre civile sans les conjurer, laisser s'épuiser les approvisionnements...»

C'était évidemment une conception très large, malaisément exprimable dans des dispositions de droit pénal.

Plus près de nous, en 1971, une proposition de loi sur la responsabilité des ministres fut élaborée en commun par les trois centres d'études des partis alors nationaux et transmise au ministre de la Justice.

On y suggère notamment d'instituer en infraction spécifique le fait, pour un ministre, d'avoir pris une décision violant la Constitution ou une loi et refusé de la rapporter après le vote d'une motion spéciale de l'une ou de l'autre des Chambres; le fait de s'abstenir d'exécuter ou de faire exécuter les dispositions de la Constitution, d'une loi ou d'un arrêté royal relevant de sa compétence, après une motion semblable; le fait d'avoir emporté, par des moyens frauduleux, une décision du gouvernement ou des Chambres.

Ainsi qu'on l'observera, il s'agit moins, dans cette proposition commune aux trois centres d'études politiques, de censurer des auteurs d'un désastre que les ministres qui auraient manqué de déférence ou de sincérité à l'égard des assemblées, ces faits étant facilement identifiables.

L'objection généralement formulée à l'égard d'une énumération d'infractions spécifiques est qu'elle ne peut, à l'évidence, être exhaustive et prévoir toutes les hypothèses concevables.

C'est pourquoi nombreux sont ceux qui, longtemps, ont pensé que la responsabilité politique était suffisante; c'était encore l'opinion de notre regretté collègue Pierre Wigny dans son cours de droit constitutionnel publié en 1973.

Cependant, cette notion même de responsabilité politique est parfois chargée d'imprécisions et d'équivoques.

Si la critique est grave et justifiée, encore faut-il, pour que le ministre soit politiquement mis en difficulté, que la majorité, par une solidarité systématique, ne clôtüre pas l'incident quasi obligatoirement par un «ordre du jour pur et simple».

Or, nous savons que nos groupes politiques sont extrêmement coordonnés et que ceux qui s'éloigneraient de l'opinion arrêtée en commun seraient considérés comme des aventuriers.

On peut dès lors douter du caractère effectif de la responsabilité politique d'un ministre qui, sans enfreindre les dispositions du Code pénal, aurait gravement manqué à son devoir de prévoyance.

Il est vrai que le Parlement peut, sans mettre en cause la politique générale du gouvernement, manifester son hostilité à l'égard d'un seul ministre. Dans ce cas, le vote de méfiance n'entraîne pas *ipso facto* la démission de l'ensemble du cabinet. Il faudra apprécier si la solidarité gouvernementale doit, ou non, jouer. Cette appréciation relève, si l'on en croit certains auteurs, du Premier ministre. Celui-ci «pèse l'importance des débats et affirme, s'il le faut, la solidarité gouvernementale».

Voici, en quelque sorte, très rapidement rappelées, la théorie de la responsabilité politique, j'y insiste, et la fragilité du mécanisme qui me paraît devoir rarement aboutir.

Il y a plus de vingt ans, dans un essai sur le régime parlementaire belge de 1918 à 1950, le professeur Perin, dont on connaît les expressions vigoureuses et le style décapant, soutenait que la responsabilité ministérielle devant les Chambres était devenue une pure fiction juridique.

Et à entendre les propos de M. Martens au mois d'août, on ne peut que constater que M. Perin a fait de lui un nouvel émule, puisque M. Martens estime, après tout, que la responsabilité politique n'étant peut-être pas suffisante, nous devons aller plus loin, c'est-à-dire envisager la responsabilité pénale.

Reste alors la deuxième branche de l'alternative: la définition, par la loi, d'infractions spécifiques aux ministres et, par exemple, l'«abus de fonction», celui-ci pouvant, dans une acception fort large, consister en une négligence grave, une manifestation d'impéritie, etc.

Il y a quinze jours, le Centre de droit public organisait un colloque sous la présidence du professeur Delpérée. En écoutant les professeurs d'université qui sont intervenus, j'ai constaté que l'idée de sanctions pénales, à charge des ministres, était en train de «passer de mode», dans la doctrine.

Un rapporteur hollandais a notamment fait observer que certains articles de la législation en vigueur dans son pays, bien que lui paraissant parfaits, n'avaient jamais été appliqués. Un rapporteur français renommé a, quant à lui, déclaré avec un certain cynisme, que le système français était tellement compliqué — avec les multiples allers et retours de la Cour de cassation, à la Haute Cour, etc. — qu'en fait «on n'a utilement poursuivi les ministres qu'après des changements de régime». C'était là une allusion assez claire à ce qui s'est passé sous le régime de Vichy.

La sanction pénale passant de mode, je le répète, on peut se demander s'il faut véritablement placer sa confiance dans le recours à cette procédure.

J'en reviens maintenant à notre pays en soulignant que, dans un avant-projet de loi d'application de l'article 90 de la Constitution, soumis au Conseil d'Etat en février 1975, le gouvernement présidé par M. Tindemans avait l'ambition de sanctionner, par des dispositions pénales, l'impéritie et la négligence. Dans l'exposé des motifs, il était d'ailleurs précisé que l'abus de fonction pouvait résider aussi bien dans une abstention d'agir que dans un acte positif.

Le Conseil d'Etat, dans son avis, objecta en invoquant la difficulté de déterminer, avec une suffisante précision, ce genre de délit. Je crois qu'il n'avait pas tort.

En conséquence, le gouvernement de M. Tindemans, dans le projet déposé à la Chambre le 30 octobre 1975, abandonna l'idée d'instituer une infraction spécifique en entérinant, en somme, l'avis du Conseil d'Etat.

Et je constate, monsieur le Premier ministre, que lorsqu'en 1985, dix ans après, un gouvernement que vous présidiez soumit au Conseil d'Etat un projet de loi — que nous n'avons jamais reçu — projet d'application de l'article 90, il n'était plus question non plus d'infraction spécifique.

Il m'est apparu utile de rappeler le cadre institutionnel et historique du sujet pour bien situer, monsieur le Premier ministre, le caractère tout à fait original et inattendu de votre déclara-

tion du mois d'août concernant la carence ministérielle dans le domaine de l'épuration des eaux.

Cette originalité résulte à mes yeux, de trois traits.

Vous déclarez tout d'abord qu'il y a eu carence dans la construction des stations et vous ajoutez: « C'est tragique. C'est un problème qui n'est pas seulement budgétaire... Il y a la question de la responsabilité personnelle des ministres qui doit être réglée ... »

Si je comprends bien, il s'agit de ministres qui, tout en disposant, dans leur budget, de l'argent nécessaire, ne l'auraient pas affecté à la construction de stations d'épuration.

C'est dire que, pour vous, monsieur le Premier ministre, il y a eu un ou des coupables. Vous les connaissez certainement, pourquoi ne pas les citer ?

Ensuite, dans ce genre de problème, c'est d'habitude le Parlement qui accuse et le gouvernement qui se défend. Ici, fait singulier, c'est le Premier ministre qui accuse mais, *in obscurum*. On ne sait, en effet, ni de qui ni de quel gouvernement il s'agit, ce qui est évidemment plus confortable puisque l'on peut songer alors à ceux qui ne sont plus en charge, voire à ceux qui ne seraient plus de ce monde !

Enfin, tout en accusant, vous réclamez l'inscription, dans la loi, de la responsabilité individuelle des ministres pour négligence grave, alors que jamais un gouvernement et même pas ceux sous votre présidence — et ils sont nombreux — n'ont pu aboutir à un accord sur ce point.

Et comme vous êtes un juriste, un homme parfaitement informé à tous égards, vous savez que cela ne sera pas car, lorsqu'on est au pouvoir — et c'est parfois légitime — on ressent au plus près le champ énorme de certaines « responsabilités » et le charme délicat de l'irresponsabilité.

Je suis en réalité, convaincu que vous ne déposerez pas le projet dans le sens invoqué dans vos déclarations. Et si je me trompais, c'est que cette interpellation aura servi à quelque chose.

En attendant, je ne puis que croire qu'au mois d'août, vous avez seulement voulu calmer certaines indignations. Ce faisant, vous avez simplement ajouté un brouillard artificiel à une eau dangereusement polluée !

Monsieur le Premier ministre, je puis conclure.

Au début du mois d'août, la pollution des eaux faisait redouter une vague de salmonellose, maladie mortelle, spécialement chez les plus faibles, les enfants, les vieillards.

Et vous avez pris peur d'être accusé d'imprévoyance aux conséquences dramatiques. Par un réflexe un peu puéril, vous avez aussitôt rejeté la faute sur autrui — un autrui d'ailleurs indéfini — et suggéré une loi sur la responsabilité pénale ou civile des ministres, qui appartient au domaine des illusions !

En agissant ainsi, et je le dis avec modération, vous abusiez l'opinion, mais la presse ne s'y est pas trompée. Nous non plus ! (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Martens, Premier ministre.

M. Martens, Premier ministre. — Monsieur le Président, je remercie tout d'abord M. Henrion de son interpellation qui va permettre de clarifier beaucoup de choses.

Comme il l'a indiqué, l'article 90 de la Constitution attribue à la Chambre des représentants le droit d'accuser les ministres et de les traduire devant la Cour de cassation qui, seule, a le droit de les juger, chambres réunies, sauf pour ce qui sera statué par la loi, quant à l'exercice de l'action civile par la partie lésée et quant aux crimes et délits que des ministres auraient commis hors de l'exercice de leurs fonctions. Enfin, l'article 90 charge le législateur de déterminer les cas de responsabilité, les peines à infliger aux ministres et la procédure à suivre.

Par ailleurs, l'article 134 de la Constitution règle la situation transitoire: « Jusqu'à ce qu'il y soit pourvu par une loi, la

Chambre des représentants aura un pouvoir discrétionnaire pour accuser un ministre, et la Cour de cassation pour le juger (...) ».

C'est dans cette perspective que la déclaration gouvernementale annonce que le Parlement sera invité à délibérer d'un projet de loi relatif à la responsabilité pénale et civile des ministres et des secrétaires d'Etat.

Si plusieurs projets de loi concernant cet objet ont déjà été préparés, il est vrai que, comme je l'ai déclaré dans l'interview en question, depuis cent cinquante-huit ans, aucun d'entre eux n'a franchi le cap du Parlement.

Je signale d'ailleurs au Sénat que le dernier projet de loi sur la responsabilité pénale et civile des ministres et secrétaires d'Etat est un « projet de loi Gol » qui a été soumis au Conseil d'Etat pour avis, après une décision du Conseil des ministres du 30 novembre 1984. Je crois savoir que le Conseil d'Etat a demandé à l'actuel ministre de la Justice s'il voulait reprendre à son compte la demande d'avis introduite par son prédécesseur, fin 1984.

M. Lallemand. — Monsieur le Premier ministre, quand vous parlez d'un « projet de loi Gol », vous voulez parler d'une proposition de loi ?

M. Martens, Premier ministre. — Non, d'un projet de loi datant de l'époque où M. Gol était ministre de la Justice.

M. Lallemand. — Vous voulez donc dire que c'est un projet du gouvernement.

M. Martens, Premier ministre. — Je ne dis pas cela. Je dis qu'il y a eu un « projet de loi Gol ». Il ne s'agit pas, en l'occurrence, d'une question politique.

L'intention du gouvernement est donc d'exécuter aussi ce point de la déclaration gouvernementale en utilisant, notamment, les précieuses observations formulées dans d'importants avis donnés principalement par la section de législation du Conseil d'Etat et par le procureur général à la Cour de cassation ainsi que par la doctrine.

On peut en retirer les principes suivants sur lesquels un large accord existe :

1° Le texte de l'article 90 de la Constitution ne règle pas la matière de la responsabilité politique des ministres qui lui demeure entièrement étrangère. Il ne concerne formellement que leur responsabilité pénale et leur responsabilité civile en raison des faits qui constituent des infractions.

2° En ce qui concerne la responsabilité pénale, l'analyse de l'article 90 doit se faire selon une distinction préalable entre les faits commis par les ministres, dans l'exercice de leurs fonctions, et les faits commis en dehors des fonctions.

Quant aux faits commis par les ministres dans l'exercice de leurs fonctions, l'article 90, alinéa 2, abandonne au législateur le soin de déterminer les « cas de responsabilité », c'est-à-dire de déterminer les faits qui constituent des infractions dans le chef des ministres et les circonstances qui rendront ces faits punissables.

Le même article attribue à la Chambre des représentants le pouvoir de mettre les ministres en accusation et à la Cour de cassation, la compétence pour les juger.

Mais l'article 90 ne règle ni la procédure de la mise en accusation ni celle des poursuites judiciaires devant la Cour de cassation. La seule précision qu'apporte le texte constitutionnel est que la Cour de cassation juge les ministres, chambres réunies. Pour le surplus, le texte confie au législateur le soin de fixer le mode de procéder contre les ministres.

Quant aux crimes et délits que les ministres pourraient commettre hors l'exercice de leurs fonctions, au contraire, l'article 90 permet au législateur de rendre le droit commun applicable aux ministres.

M. Swaelen reprend la présidence de l'assemblée

3° En ce qui concerne la responsabilité civile, l'article 90 ne vise que la responsabilité civile qui serait encourue par les

ministres en raison des infractions commises par eux et il abandonne entièrement au législateur le soin de régler cette matière.

4° Le fait que les ministres sont, aux termes de l'article 65 de la Constitution, ministres du Roi, n'est pas sans influence sur leur responsabilité: suivant l'article 63, le Roi est inviolable et ses ministres sont responsables. Ceci entraîne une double conséquence: d'une part, pour qu'un acte du Roi soit valable, il faut qu'un ministre en accepte la responsabilité et, d'autre part, un ministre ne peut invoquer les ordres du Roi pour se soustraire à sa responsabilité. Ces dispositions, conçues en termes généraux, s'appliquent tant à la responsabilité politique qu'à la responsabilité « personnelle » des ministres.

Ces quelques considérations me permettent de penser que si la responsabilité personnelle d'un ministre peut entraîner la mise en œuvre de sa responsabilité politique devant les Chambres, l'une et l'autre ne sont pas nécessairement liées et l'on peut croire que bien souvent, lorsque la première sera mise en œuvre, la seconde n'aura plus d'objet, à la suite de la démission préalable du ministre en cause. Par ailleurs, il est à craindre que les conséquences d'une sanction politique sur le maintien en vie d'un gouvernement ait pour effet la mise en veilleuse de la responsabilité personnelle du ministre, au sens de l'article 90 de la Constitution.

La responsabilité politique des ministres a d'autres causes, d'autres effets et s'exerce dans un contexte différent. Sa mise en œuvre ne nécessite pas de nouvelle disposition pour être effective.

Par ailleurs, il m'a paru indispensable de couvrir l'autre volet de la responsabilité ministérielle par la mise au point d'un projet de loi relatif à l'exécution de l'article 90 de la Constitution et, ce faisant, d'appliquer le point de la déclaration gouvernementale dont j'ai parlé précédemment.

Telles sont, mesdames, messieurs, les précisions que je puis apporter en réponse à l'interpellation de M. Henrion.

Cette dernière m'a permis de préciser ma pensée et d'évoquer les principes qui ont été acceptés par la doctrine ainsi que les avis rendus par le Conseil d'Etat et par le procureur général à la Cour de cassation. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Henrion.

M. Henrion. — Monsieur le Président, je remercie le Premier ministre pour le caractère extrêmement complet de la doctrine qu'il a évoquée. Le Premier ministre et moi-même interprétons la doctrine de la même manière. Si nous étions plus jeunes et si nous prenions part à un séminaire universitaire de droit public, nous serions parfaitement d'accord. Toutefois, nous nous trouvons dans une assemblée politique.

Si je puis donc entièrement partager votre point de vue doctrinal, monsieur le Premier ministre, je dois cependant regretter que vous n'ayez pas répondu à ma question. Je me permettrai donc de la rappeler: la négligence, les impérities, les imprévoyances en matière de construction de stations d'épuration auxquelles vous avez fait allusion, pourraient-elles constituer à l'avenir, dans un projet de loi, une infraction spécifique?

Vous avez invoqué un avant-projet de votre gouvernement à l'époque où M. Gol était Vice-Premier ministre et ministre de la Justice.

Un vent favorable m'a permis de prendre connaissance de ce projet. J'ai pu constater que les faits du genre de ceux évoqués par vous au mois d'août ne tombaient pas sous le coup des dispositions de ce projet. En août, vous avez répondu très rapidement, mais vous n'avez peut-être pas réfléchi au fait suivant: même si une loi est votée dans le cadre de ce projet — si celui-ci est confirmé par l'actuel gouvernement — il n'y aura pas matière à sanction pénale. Je suis convaincu que cela ne figurera pas dans le projet et que, par ailleurs, si tel n'était pas le cas, le Parlement ne le voterait pas.

M. le Président. — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

PRISE EN CONSIDERATION

Vote

INOVERWEGINGNEMING

Stemming

M. le Président. — Nous allons procéder maintenant au vote sur la prise en considération de la proposition de loi numéro 699-1, complétant le titre préliminaire du Code de procédure pénale, et de la proposition de loi numéro 700-1, complétant le Code d'instruction criminelle.

Wij moeten thans stemmen over de inoverwegingneming van het voorstel van wet nr. 699-1, tot aanvulling van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, en van het voorstel van wet nr. 700-1, tot aanvulling van het Wetboek van strafvordering.

Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur la prise en considération de ces deux propositions de loi.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over de inoverwegingneming van deze twee voorstellen van wet. (*Instemming.*)

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

134 membres sont présents.

134 leden zijn aanwezig.

73 votent oui.

73 stemmen ja.

59 votent non.

59 stemmen neen.

2 s'abstiennent.

2 onthouden zich.

En conséquence, ces propositions de loi sont prises en considération.

Derhalve zijn deze voorstellen van wet in overweging genomen.

Elles seront renvoyées à la commission de la Justice.

Ze zullen worden verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Ont voté oui:

Ja hebben gestemd:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bascour, Bockstal, Bosmans, Mme Cahay-André, MM. Capoen, Cardoen, Claeys, Cooreman, Crucke, Mme Dardenne, MM. De Backer, De Belder, De Beul, Declerck, De Cooman, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Didden, Diegenant, Dierickx, Evrard, A. Geens, Geeraerts, Ghesquière, Gijs, Glibert, Gryp, Mmes Harnie, Herman-Michielsens, MM. Janzegers, Kelchtermans, Kuijpers, Laverge, Jan Leclercq, Leemans, Lutgen, Luyten, Mme Nélis, M. Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pataer, Pede, Peetermans, Poulet, Mme Staels-Dompas, M. Tant, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vaes, Valkenies, Van Aperen, Vandekerckhove, Mme Van den Bogaert-Ceulemans, MM. Van den Broeck, Vandermarliere, Vandermissen, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Van Nevel, Van Rompaey, Van Rompuy, Van Thillo, Verreycken et Swaelen.

Ont voté non:

Neen hebben gestemd:

MM. Barzin, Bayenet, Mme Blomme, MM. Boël, Borin, Borremans, Cerexhe, Clerdent, Collignon, Content, Mme Coorens, MM. De Bremaeker, Decléry, de Clippele, Deghila, Delloy,

De Loor, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, de Wasseige, Dufaux, Duquesne, Egelmeers, Eicher, Erdman, Falise, Flagothier, Garcia, Gevenois, Grosjean, Mme Hanquet, MM. Hatry, Henneuse, Henrion, Hofman, Holsbeke, Kenzeler, Lallemand, Larcier, Jean Leclercq, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Paque, Péciaux, Pinoie, Poulain, Schellens, Spitaels, Stroobant, Swinnen, Taminaux, Toussaint, Vanlerberghe, Verschueren et Wintgens.

Se sont abstenus :

Onthouden hebben zich :

MM. Langendries et Seeuws.

M. le Président. — La parole est à M. Poulet.

M. Poulet. — Monsieur le Président, les membres de mon groupe qui ont émis un vote positif auraient souhaité voter négativement.

M. le Président. — Il vous en est donné acte.

Ik verzoek de leden die zich hebben onthouden de reden van hun onthouding mede te delen.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb mij onthouden om er de aandacht op te vestigen dat wij in onze fractie, ook in deze aangelegenheden het principe van de vrije stemming huldigen.

Mevrouw Aelvoet. — Mijnheer de Voorzitter, onze fractie heeft voor de in overwegingneming van deze wetsvoorstellen gestemd omdat wij wensen dat zij inderdaad ter discussie komen.

Onze houding houdt echter geen enkele beoordeling in ten aanzien van de grond van deze wetsvoorstellen.

De Voorzitter. — Er werden geen opmerkingen gemaakt betreffende de andere voorstellen. Ik neem dus aan dat zij in overweging zijn genomen en worden verwezen naar de commissies die door het bureau zijn aangeduid.

Aucune observation n'ayant été formulée quant aux autres propositions, puis-je considérer qu'elles sont prises en considération et renvoyées aux commissions indiquées par le bureau ? (*Assentiment.*)

De lijst van de in overweging genomen voorstellen, met opgave van de commissies waarnaar ze zijn verwezen, verschijnt als bijlage bij de *Parlementaire Handelingen* van heden.

La liste des propositions prises en considération, avec indication des commissions auxquelles elles sont renvoyées, paraîtra en annexe aux *Annales parlementaires* de la présente séance.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN EN CULTURELE ZAKEN VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

Stemming

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES INSTITUTIONS SCIENTIFIQUES ET DES AFFAIRES CULTURELLES COMMUNES POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

Vote

De Voorzitter. — Wij moeten ons nu uitspreken over het geheel van het ontwerp van wet houdende de begroting van de Gemeenschappelijke Wetenschappelijke Instellingen en Culturele Zaken voor het begrotingsjaar 1989.

Nous devons nous prononcer maintenant sur l'ensemble du projet de loi contenant le budget des Institutions scientifiques

et des Affaires culturelles communes pour l'année budgétaire 1989.

De stemming begint.

Le vote commence.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

125 leden zijn aanwezig.

125 membres sont présents.

91 stemmen ja.

91 votent oui.

27 stemmen neen.

27 votent non.

7 onthouden zich.

7 s'abstiennent.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Ja hebben gestemd :

Ont voté oui :

MM. Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Claeys, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Deghilage, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Didden, Dufaux, Egelmeers, Eicher, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, Geeraerts, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Mme Hanquet, MM. Henneuse, Hofman, Holsbeke, Kelchtermans, Kenzeler, Kuijpers, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Pinoie, Poulain, Poulet, Schellens, Seeuws, Spitaels, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Swinnen, Taminaux, Tant, Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Vandekerckhove, Mme Van den Bogaert-Ceulemans, MM. Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Van Rompaey, Van Rompuy, Verschueren et Swaelen.

Neen hebben gestemd :

Ont voté non :

MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Boël, Bosmans, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléty, de Clippele, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Duquesne, Glibert, Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, M. Laverge, Mme Nélis, MM. Pedé, Peetermans, Van Aperen, Van den Broeck, Vandermarliere, Vandersmissen, Van Thillo et Waltniel.

Onthouden hebben zich :

Se sont abstenus :

Mmes Aelvoet, Dardenne, MM. Dierickx, Gryp, Mme Harnie, MM. Janzegers et Vaes.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING DER DOTATIES AAN DE GEMEENSCHAPPEN EN AAN DE GEWESTEN VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

Stemming

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES DOTATIONS AUX COMMUNAUTES ET AUX REGIONS POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

Vote

De Voorzitter. — Wij moeten ons nu uitspreken over het geheel van het ontwerp van wet houdende de begroting der

Dotaties aan de Gemeenschappen en aan de Gewesten voor het begrotingsjaar 1989.

Nous devons nous prononcer maintenant sur l'ensemble du projet de loi contenant le budget des Dotations aux Communautés et aux Régions pour l'année budgétaire 1989.

De stemming begint.

Le vote commence.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

131 leden zijn aanwezig.

131 membres sont présents.

96 stemmen ja.

96 votent oui.

35 stemmen neen.

35 votent non.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Ja hebben gestemd:

Ont voté oui:

MM. Antoine, Appeltans, Arts, Bayenet, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Mme Cahay-André, MM. Capoen, Cardoen, Cerehe, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Deghilage, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, Diegenant, Dufaux, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, Geeraerts, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Mme Hanquet, MM. Henneuse, Hofman, Holsbeke, Kelchtermans, Kenzeler, Kuijpers, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Pinoie, Poulain, Pouillet, Schellens, Seeuws, Spitaels, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Swinnen, Taminiaux, Tant, Tous-saint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Vandekerckhove, Mme Van den Bogaert-Ceulemans, MM. Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Van Rompaey, Van Rompuy, Verschueren, Wintgens et Swaelen.

Neen hebben gestemd:

Ont voté non:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Boël, Bosmans, Clerdent, Mme Dardenne, MM. De Backer, Declerck, Decléry, de Clippele, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Dierickx, Duquesne, Glibert, Gryp, Mme Harnie, MM. Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Janzegers, Laverge, Mme Nélis, MM. Pede, Peetermans, Vaes, Van Aperen, Van den Broeck, Vandermarliere, Vandersmissen, Van Thillo, Verreycken et Waltniel.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1989-1990
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1989-1990

ONTWERP VAN WET WAARBIJ OP DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989, KREDIETEN WORDEN GEOPEND BESTEMD VOOR DE BETALING VAN UITGAVEN MET BETREKKING TOT SCHULDVORDERINGEN VOOR VORIGE JAREN

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

ONTWERP VAN WET WAARBIJ OP DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989, KREDIETEN WORDEN GEOPEND BESTEMD VOOR DE BETALING VAN UITGAVEN MET BETREKKING TOT SCHULDVORDERINGEN VOOR VORIGE JAREN

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN DE NEDERLANDSTALIGE REGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN ONDERWIJS — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN DE NEDERLANDSTALIGE REGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

Stemming

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANCAIS — POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANCAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

PROJET DE LOI OUVRANT AU BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANCAIS — POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989, DES CREDITS DESTINES AU PAIEMENT DE DEPENSES RELATIVES A DES CREANCES POUR ANNEES ANTERIEURES

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

PROJET DE LOI OUVRANT AU BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989, DES CREDITS DESTINES AU PAIEMENT DE DEPENSES RELATIVES A DES CREANCES POUR ANNEES ANTERIEURES

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX REGIMES FRANCAIS ET NEERLANDAIS — POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX REGIMES FRANCAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

Vote

De Voorzitter. — Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze ontwerpen van wet in hun geheel.

Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces projets de loi. (*Assentiment.*)

De stemming begint.

Le vote commence.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

134 membres sont présents.

134 leden zijn aanwezig.

99 votent oui.

99 stemmen ja.

35 votent non.

35 stemmen neen.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Ils seront soumis à la sanction royale.

Ze zullen aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Ont voté oui:

Ja hebben gestemd:

MM. Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Mme Cahay-André, MM. Capoen, Cardoen, Cerexhe, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Deghilage, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Didden, Diegenant, Dufaux, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, Geeraerts, Geveno, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Mme Hanquet, MM. Henneuse, Hofman, Holsbeke, Kelchtermans, Kenzeler, Kuijpers, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Pécriaux, Pinoie, Poulain, Pouillet, Schellens, Seeuws, Spitaels, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Swinnen, Taminiaux, Tant, Toussaint, Mme Tybergien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Vandekerckhove, Mme Van den Bogaert-Ceulemans, MM. Van Eervelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Van Rompaey, Van Rompuy, Verschueren, Wintgens et Swaelen.

Ont voté non:

Neen hebben gestemd:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Boël, Bosmans, Clerdent, Mme Dardenne, MM. De Backer, Declercq, Decléry, de Clippele, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Dierickx, Duquesne, Glibert, Gryp, Mme Harnie, MM. Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Janzegers, Laverge, Mme Nélis, MM. Pedé, Peetermans, Vaes, Van Aperen, Van den Broeck, Vandermarliere, Vandersmissen, Van Thillo, Verreycken et Waltniel.

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN HET KONINKLIJK BESLUIT VAN 8 JULI 1970 HOUDENDE ALGEMENE VERORDENING BETREFFENDE DE MET DE INKOMSTENBELASTINGEN GELIJKGESTELDE BELASTINGEN

VOORSTEL VAN WET HOUDENDE WIJZIGING VAN ARTIKEL 77, § 2, VAN HET WETBOEK OP DE BELASTINGEN OP DE TOEGEVOEGDE WAARDE EN VAN ARTIKEL 8 VAN HET WETBOEK VAN DE MET HET ZEGEL GELIJKGESTELDE TAKSEN

Stemming

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT L'ARRETE ROYAL DU 8 JUILLET 1970 PORTANT REGLEMENT GENERAL DES TAXES ASSIMILEES AUX IMPOTS SUR LES REVENUS

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 77, § 2, DU CODE DE LA TAXE SUR LA VALEUR AJOUTEE ET L'ARTICLE 8 DU CODE DES TAXES ASSIMILEES AU TIMBRE

Vote

De Voorzitter. — Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze voorstellen van wet in hun geheel.

Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces propositions de loi. (*Assentiment.*)

De stemming begint.

Le vote commence.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

133 membres sont présents.

133 leden zijn aanwezig.

122 votent oui.

122 stemmen ja.

11 s'abstiennent.

11 onthouden zich.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Ils seront transmis à la Chambre des représentants.

Ze zullen aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont voté oui:

Ja hebben gestemd:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Appeltans, Arts, Baert, Bascour, Bayenet, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Bosmans, Mme Cahay-André, MM. Capoen, Cardoen, Cerexhe, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, M. Crucke, Mme Dardenne, MM. De Backer, De Belder, De Beul, De Bremaeker, Declercq, De Cooman, Deghilage, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, Desmedt, Didden, Diegenant, Dierickx, Dufaux, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, Geeraerts, Geveno, Ghesquière, Gijs, Glibert, Grosjean, Gryp, Mmes Hanquet, Harnie, M. Henneuse, Mme Herman-Michielsens, MM. Hofman, Holsbeke, Janzegers, Kelchtermans, Kenzeler, Kuijpers, Lallemand, Langendries, Larcier, Laverge, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Mme Nélis, M. Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer,

Péciaux, Pede, Peetermans, Pinoie, Poulain, Poulet, Schellens, Seeuws, Spitaels, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Swinnen, Taminiaux, Tant, Toussaint, Mme Tyberghien-Vandebussche, MM. Vaes, Valkeniers, Van Aperen, Vandekerckhove, Mme Van den Bogaert-Ceulemans, MM. Van den Broeck, Vandermarliere, Vandersmissen, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Van Rompaey, Van Rompuy, Van Thillo, Verschueren, Waltniel, Wintgens et Swaelen.

Se sont abstenus :

Onthouden hebben zich :

MM. Barzin, Boël, Clerdent, Decléty, de Clippele, Mme Deltuelle-Ghobert, MM. Duquesne, Hatry, Henrion, Vandenhautte et Verreycken.

ORDRE DES TRAVAUX

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

M. le Président. — La semaine prochaine étant réservée aux différents Conseils, le Sénat se réunira à partir du 24 de ce mois. Nous aurons certainement à l'ordre du jour la proposition de loi relative à l'interruption volontaire de grossesse, mais d'autres points peuvent toutefois s'y ajouter. Je vous demande de me donner la possibilité de vous transmettre la proposition définitive dans le courant de la semaine prochaine.

De Senaat vergadert in elk geval in de week van 24 oktober en het wetsvoorstel-Herman-Michielsens zal zeker op de agenda staan.

Gaat de Senaat ermee akkoord dat de definitieve agenda volgende week wordt samengesteld, uiteraard na consultatie van de commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden?

Le Sénat est-il d'accord sur cette proposition ? (*Assentiment.*)

Dan is daartoe besloten.

Il en est ainsi décidé.

INTERPELLATIE VAN DE HEER LUYTEN TOT DE EERSTE MINISTER OVER «ZIJN VERKLARINGEN VOOR DE RTBF, BEGIN JULI, WAARIN HIJ ZICH RICHT TEGEN DE VLAAMSE POLITIEK VAN HET GEMEENTEBESTUUR VAN OVERIJSE OM DEZE VLAAMS-BRABANTSE GEMEENTE TE BESCHERMEN TEGEN DE GROEIENDE VERFRANSINGSDRUK, VERKLARINGEN DIE VAN AARD ZIJN OM DE VERFRANSERS STEUN TE GEVEN EN DE ZOGENAAMDE PACIFICATIE VOLLEDIG TE VERSTOREN»

INTERPELLATION DE M. LUYTEN AU PREMIER MINISTRE SUR «LES DECLARATIONS QUE CELUI-CI A FAITES, DEBUT JUILLET, A LA RTBF, DANS LESQUELLES IL DESAPPROUVE LA POLITIQUE FLAMANDE DE L'ADMINISTRATION COMMUNALE D'OVERIJSE TENDANT A PROTEGER CETTE COMMUNE DU BRABANT FLAMAND CONTRE UNE MENACE ACCRUE DE FRANCISATION, DECLARATIONS QUI SONT DE NATURE A ENCOURAGER LES AGENTS DE CETTE FRANCISATION ET A COMPROMETTRE CE QU'IL EST CONVENU D'APPELER LA PACIFICATION»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Luyten tot de Eerste minister over «zijn verklaringen voor de RTBF, begin juli, waarin hij zich richt tegen de Vlaamse politiek van het gemeentebestuur van Overijse om deze Vlaams-Brabantse gemeente te beschermen tegen de groeiende verfransingsdruk, verklaringen die van aard zijn om de verfransers steun te geven en de zogenaamde pacificatie volledig te verstoren».

Het woord is aan de interpellant.

De heer Luyten. — Mijnheer de Voorzitter, ik kom zoëven van de Kamer waar het onderwerp dat ik zal behandelen ook

op de agenda staat, maar vanuit een andere «geschutshoek». Het woord wordt er immers gevoerd door de heren Kubla en «Klaarfeit», zoals de heer Kuijpers hem noemt, anderen noemen hem Clerfayt. De heer Kubla citeerde een Franstalige krant om duidelijk te maken wat de Eerste minister heeft verklaard op die fameuze dag vóór de vakantie.

Mijnheer de minister, ik zal dus een krant nemen die u gunstig gezind is opdat men niet kan zeggen dat ik mij op verkeerde bronnen baseer. Ik citeer *De Standaard* van maandag 3 juli, daags na uw opgemerkte uiteenzetting voor de RTBF. Ik heb aan tekstkritiek gedaan en er is gebleken dat de versie van *De Standaard* overeenkomt met die van *La Libre Belgique*, geciteerd door de heer Kubla.

De Eerste minister verklaarde dat de gemeente Overijse de bouwtoelating weigert en zei dat dit strijdig is met de wettelijke normen van ons land. «De Premier ging zelfs verder en gaf een ULB-professor gelijk die betoogde dat de gemeentelijke toezichtcommissie van Overijse beslissingen neemt die indruisen tegen de Europese conventie van de mensenrechten en tegen de Grondwet. Volgens de Eerste minister moet de Vlaamse Executieve, die de voogdij heeft over de Vlaamse gemeenten — dat geeft hij dan toch toe —, optreden.» Doet zij dat niet dan kan de zaak via gerechtelijke procedure worden aangepakt. Op vragen van journalisten sloot Martens zelfs het zenden van een regeringscommissaris naar de betrokken gemeente niet uit. Alleszins is de Premier van oordeel dat indien het gemeentereglement van Overijse om de Franstalige inwijking te ontmoedigen, ooit bij decreet zou worden goedgekeurd, het Arbitragehof dit zonder twijfel zou vernietigen!

Over deze gespierde francofiele opstelling kan ik in deze bicentenaire tijd alleen maar zeggen: «Aux armes, citoyens, formez vos bataillons.»

De Vlamingen dachten dat ze droomden bij het zien van het RTBF-programma.

De heer Henrion, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

De Vlaamse perscommentaren, behalve een triestige uitzondering in *Het Laatste Nieuws*, waren dan ook navenant. Ik zal niet alle perscommentaren citeren. De heer Plattel, die in Kraainem woont en dus de plaatselijke toestand kent, schreef het volgende: «En daar wordt plots Overijse een nationale affaire. De BRT voelt zich geroepen om die Vlaamse apartheid te schandvlekken. De Eerste minister meent dat de tijd rijp is voor enkele historische uitspraken. De Franstalige pers kijkt geamuseerd toe hoe de Vlamingen weer eens gezellig onder mekaar ruzie maken over iets waarmee de Franstaligen geen moeite hebben. Voor hen is het vanzelfsprekend dat wie in een Franstalige gemeente komt wonen, zich daar aanpast, dus Frans spreekt. Dat schreef iemand die zelf zegt: «Wat gebeurde elders? Het resultaat liegt er niet om, Kraainem is vandaag een bijna exclusief Franstalige gemeente, en dat dank zij het Fransdolle gesjoemel van vroegere plaatselijke machthebbers.»

Het is de moeite waard om als flamingant van steeds, van nu en van morgen, de Eerste minister aan de tand te steelen.

Mijnheer de Eerste minister, Hugo De Ridder — een u niet ongunstig gezind journalist —, zei tevens: «Met verbazing werd kennis genomen dat Martens ertoe verleid werd voor de RTBF-camera's deze uitspraken te doen. De federale loyaliteit vergt immers niet alleen dat de deelgebieden zich niet inlaten met de aangelegenheden van de centrale Staat, ook de nationale ministers spreken zich best niet uit over zaken die tot de exclusieve bevoegdheid van de Vlaamse regering behoren.»

De heer Deprez, geacht oud-collega, en dappere burgemeester van Overijse, volgde de debatten vanop de Kamertribune. Voor het ogenblik bevindt hij zich hier op de publieke tribune. Hij heeft op een vriendelijke toon gezegd: «Premier Martens begrijpt deze zaak blijkbaar niet.»

Mijnheer de Eerste minister, u was ooit CVP-jongerenvoorzitter. De CVP-jongeren van het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde vielen u scherp aan. Zij zegden dat u met open ogen in een duidelijk zichtbare val bent gelopen.

Ik zal hier niet alle persknipsels citeren, de samenvatting ervan luidt: « Vlaamse partijen boos op Martens. »

Uw beruchte uitspraak van begin juli was misschien een voortijdig 11-juli geschenk.

Het was dan wel een 11-juli geschenk — om in de oude terminologie te blijven — aan de leliaards want de francofonen danken u met hoerageroep.

De burgemeester van Overijse en bekwame juristen hebben de wetgeving op dat vlak van nabij bekeken.

Mijnheer de Eerste minister, u doet mee aan het Fransdolle gedoe van de Clerfayt's die steeds spreken over « Overijs », binnenkort zal men er « trans-glacé » van maken. Zelfs indien u hen wil volgen in hun dwaasheden om Vlaamse gemeenten altijd een Franse naam te geven, zou u beter « Overis » gezegd hebben. Ik raad u aan de francofonen evenmin op dit vlak bij te vallen en rustig te spreken van Overijse, ook als u in het Frans antwoordt.

Het college van burgemeester en schepenen van Overijse vat de situatie als volgt samen: « De grote toestroming van inwijkelingen veroorzaakt een verdrievoudiging van grondprijzen, huurprijzen en kadastraal inkomen, een effect waardoor de eigen bevolking nu wordt getroffen zonder dat zij daarnaar gevraagd heeft. Door dergelijke toestanden zijn vroeger ook de Brusselse gemeenten verfranst en de situaties in de faciliteitengemeenten ontstaan. Er moesten dus dringend maatregelen genomen worden om betaalbare vestigingsplaatsen te realiseren voor de eigen bevolking. » Dit was mijns inziens de juiste reactie.

Verder luidt de verklaring: « Anderzijds werd jaren door de toezichtscommissie erover gewaakt om de overdreven inwijking van mensen die geen bindingen willen hebben met onze gemeenschap, in te dijken. Deze werkwijze beschouwen wij volkomen verantwoord in het kader van de bescherming van het Vlaams karakter van onze gemeente. De Eerste minister vergiste zich. De werkprocedure van de toezichtscommissie berust niet op een normatief gemeentereglement, maar op een overeenkomst tussen de gemeente als rechtspersoon en de kandidaat-verkavelaar anderzijds. Met andere woorden, het gaat hier om een burgerlijke aangelegenheid. Er moet geen onwettelijkheid in gezocht worden, maar wel een streven om Overijse Vlaams te houden en een sociaal woonbeleid mogelijk te maken. »

Wat dit laatste betekent, mijnheer de Eerste minister, hebt u waarschijnlijk kunnen leren via uw knipseldienst, die wellicht de uitgebreide reeks van de *Gazet van Antwerpen* heeft overgenomen, waarin nogmaals wordt aangetoond hoe laat het is in het randgebied rond Brussel.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil deze zaak in een bredere context situeren. Bepaalde francofonen plaatsen deze zaak altijd op een volgens mij kinderachtige wijze in Europees perspectief. Welnu, Europa is ook ons dierbaar; niet het Europa van de zwaargewichten, maar van de verscheidenheid. Iemand die zich ergens wil vestigen, moet zich aanpassen aan de streek. In de Kamer is dit punt van Vlaamse kant reeds voldoende beklemtoond en ik zal daar dus niet langer bij stilstaan.

Vele francofonen halen *unisonissimo* een zogezegd Europees argument boven. Zij beweren dat zij zich overal kunnen vestigen waar zij willen en dat degenen die met dit standpunt niet akkoord gaan, retrograde figuren zijn, die echter zullen worden weggeveegd door de brede Europese horizons die ons toewerken.

Vorige week was ik met een aantal collega's in de Sovjetunie. Wij hebben daar zeer interessante gesprekken gevoerd met personen die verschillende posities en verantwoordelijkheden bekleeden. Ook zij gingen ermee akkoord dat het grootste probleem in de Sovjetunie, namelijk het nationaliteitsprobleem, veroorzaakt werd door het zich niet aanpassen van de « zwaartsten », van de honderd miljoen Russen die in Estland, Letland, Litouwen, Moldavië en andere republieken gingen wonen.

M. Vandenhaute. — Qu'est-ce que cela a à voir avec la tolérance, monsieur Luyten?

De heer Luyten. — Mijnheer Vandenhaute, de Vlamingen zijn in Brussel steeds zo verdraagzaam geweest dat zij mensen

met een Vlaamse naam zoals Vandenhaute op een Franse lijst laten staan. U hebt zich daar van ons helemaal mogen aanpassen. Wij hebben ondervonden dat u enigszins begrip hebt voor de situatie van de Vlamingen in Brussel, maar toch vertoont uw inzicht op bepaalde vlakken nog tekorten. Wij zullen hierover nog eens spreken onder het drinken van de vodka die wij onder leiding van de heer Cardoen gesmokkeld hebben uit de Sovjetunie.

Wij zijn echter niet retrograde. Wij bereiden een Europa voor dat alleen maar met inachtneming van de reeds genoemde beginselen vrede zal kunnen brengen. Een Moldavisch parlements lid, tevens lid van de Opperste Sovjet, zegde ons uitdrukkelijk dat de huidige problemen in de Sovjetunie te wijten zijn aan het feit dat de Russen zich niet hebben willen aanpassen in de niet-Russische republieken. Het parlements lid voegde er ook aan toe dat zij dit twee jaar geleden inderdaad niet openlijk had kunnen zeggen in de Sovjetunie.

Ik wil het nu hebben over een voorbeeld dicht bij ons, namelijk over het Zwitserse voorbeeld. De heer Ghysels, een advocaat die zelfs een partijgenoot is van u, mijnheer de Eerste minister, heeft in *De Standaard* het Zwitserse voorbeeld grondig uitgediept. Hij beweert dat de taalvrede in Zwitserland gebaseerd is op het absolute territorialiteitsbeginsel. De grootste grondwetspecialisten zijn het hierover eens.

Ik citeer in het Frans zodat onze francofone collega's het rechtstreeks vernemen.

« De cette manière, les cantons donnent à leurs habitants la certitude que leur langue et leur culture ne sont pas soumises à des influences étrangères. Dans leur canton, ils sont vraiment chez eux et n'ont pas besoin de s'occuper de ce qui se passe en dehors des frontières linguistiques. Le principe territorial a toutefois pour conséquence que les individus qui ne parlent pas la langue des cantons ou des districts qu'ils habitent ne sont pas reconnus comme minorité. Aussi longtemps qu'ils séjournent dans le pays, ils doivent se conformer aux us et coutumes locales et l'on attend d'eux qu'ils tendent à s'assimiler en acceptant la manière de vivre des voisins. Ils dépendent uniquement de la volonté de l'individu d'accepter le fardeau de l'assimilation ou de retourner dans une région où l'on parle sa langue. »

Dat staat te lezen in *Res Publica* 1962, bladzijde 243. Jan Ghysels voegt daar nog aan toe: « Door het sluiten van dergelijke beleidsovereenkomsten of door het uitvaardigen van een bouwreglement regelt de gemeente het gebruik van de talen niet. Dat gebruik is trouwens afdoende geregeld. » « De gemeente heeft alleen een beleidsovereenkomst gesloten met de verkavelaars. De gemeente Overijse heeft perfect het recht om met het oog op het behoud van haar taalhomogeniteit een voldoende integratiewil te eisen van de inwijkelingen. Een dergelijk beleid is stedenbouwkundig verantwoord en in overeenstemming met het grondwettelijk bekrachtigd territorialiteitsprincipe. Het berust op een objectief en rechtmatig onderscheidingscriterium en is dus geheel in overeenstemming met een Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Dat zegt advocaat Jan Ghysels van uw eigen partij, mijnheer de Eerste minister.

Ik zal nog citeren uit de brochure *Geen talentelling* die u, mijnheer de Eerste minister, in betere tijden nog mee hebt helpen uitgeven en die u beroemd heeft gemaakt, in Vlaanderen. Een Zwitserse grondwetspecialist, Italiaanstalig citeert daarin uit het federaal staatsrecht, bladzijde 395: het recht op het gebruik der moedertaal kan slechts in zoverre uitgeoefend worden als dit niet strijdig is met het openbaar belang dat Zwitserland hecht aan het behoud der traditionele taalstreken. De wetgever beschikt met andere woorden bij wezenlijke bedreiging van een nationale taal of van de taalkundige homogeniteit van een taalgroep over de bevoegdheid de taalvrijheid te beperken. Een dergelijke bedreiging kan vooraf vooruitgezien worden in geval van onvoldoende assimilatie van inwijkelingen uit andere streken. Op dit principe is de taalvrede in Zwitserland gebaseerd. Dat zou u, mijnheer de Eerste minister, moeten weten. Maar voor de camera's van de RTBF hebt u zich laten meeslepen door de francofone atmosfeer die daar heerste. En over die uitspraken hebben zelfs partijgenoten van u gezegd: « Heer, vergeef het hem, want hij wist niet wat hij deed. »

In het verdere Quebec bij de vrienden van vele van onze francofone vrienden gaat men nog heel wat verder. De gematigde liberale Premier Bourassa die daar de jongste verkiezingen heeft gewonnen hoewel zijn partij erop is achteruitgegaan, heeft gewoon een beslissing van het Canadees Hooggerechtshof die zegde dat bepaalde maatregelen ongrondwettig waren, naast zich gelegd. De liberalen hadden een taalwet goedgekeurd die alle andere dan Franstalige reclame-opschriften verbodt. Dit zullen we onze Franstalige vrienden, voorstanders van de «liberté» nooit horen aanklagen. Als ze nog eens naar Quebec gaan raad ik ze aan ook dit aspect eens nader te bekijken.

De Canadese commissaris voor de officiële talen, de Diber-ville Fortier — een kleine «d» die zijn voorouders wellicht nog van Louis XIV hebben gekregen — die hier onlangs op bezoek was zei dat in zijn land de «liberté du père de famille» niet telt. Wie zich bij hen komt vestigen, moet zich aanpassen. Er rijzen wel problemen met het grondwettelijk hof dat stelt dat maatschappijen in Quebec een Franstalige benaming moeten dragen en dat het taallandschap in de provincie Quebec Frans moet zijn. Affiches en handelspubliciteit kunnen alleen in het Frans, volgens dit hof.

Dat is inderdaad nog iets anders dan die brave mensen van Overijse die hun eigen jeugd zien vertrekken omdat Europese miljonairs de grond onder de voeten weggopen van de gewone volksmensen van Overijse. Daarstraks werd ook in de Kamer over dit onderwerp geïnterpelleerd. Dan hoorde ik met grote tremolo's praten over racisme, apartheid, retrograderen en dergelijke, allemaal woorden die de Vlamingen naar het hoofd worden geslingerd. Het is spijtig, mijnheer de Eerste minister, dat u hiertoe hebt bijgedragen.

Wij zullen nog wat dichter bij huis blijven, namelijk in «hun eigen stal». De Walen hebben steeds het beginsel gehuldigd dat wie zich in Wallonië ging vestigen zich diende aan te passen. Ik citeer een Waals socialistisch senator. Hij heet Vermeulen. Hij zal wel een nazaat zijn van een van de Vlaamse sukkelaars die in donkere tijden naar Wallonië moest uitwijken. Waarschijnlijk is hij intussen herdoopt tot «Vermeulin». Senator Vermeulen van Verviers zegt: «Er zijn hier veel Vlaamse arbeiders. Zij zijn Belgen zoals de Walen. Zij hebben dezelfde rechten en plichten. Vermits zij hier zijn, kunnen zij best in de gemeenschap van hier worden opgenomen. Het is hun recht. Zij mogen en moeten aansluiten bij onze vakbonden, bij onze politieke partijen. Er zijn er van alle kleur. Zij moeten worden ingeschakeld in het lokale leven. Zij mogen geen minderheid worden.»

Dit zijn de woorden van de francofonen wanneer het hen zelf betreft. Dit is dan nog zacht uitgedrukt. Immers, sla het telefoonboek van Luik erop na, en dan zal u vaststellen hoeveel van dit soort «Vermeulin» in Wallonië zijn terechtgekomen en nooit iets hebben geëist.

In het Parlement heb ik lang vóór mijn tijd nog horen zeggen dat het linguïstieke *Herrenvolk* het recht had zich te vestigen in Knokke en Oostende en daar zijn rechten op te eisen. Een Vlaams parlamentslid heeft toen de vraag gesteld wat er zou gebeuren indien de inwijkelingen in Wallonië, die in landbouwdorpen rond Namen soms tot 40-50 pct. van de bevolking uitmaken, daar Vlaamse scholen zouden eisen. Het historische antwoord in het Parlement was: «Wij zouden ze afbranden.» Dit is hun mentaliteit.

Aan de burgemeester van Overijse werd een brief gestuurd van *un flandrien de Bruxelles* die dacht dat het nodig was met scheldwoorden de burgemeester de les te spellen.

Wij hebben het anders gedaan. Ik ben in het bezit van een brief gericht aan de schepen De Brooyer en geschreven door niet de eerste de beste dame; zij is licentiaat in de pedagogische wetenschappen, geaggregeerde voor het hoger onderwijs. Zij zegt: «Geachte heer De Brooyer, Volhouden! Overijse Vlaams! Door omstandigheden, heb ik vijftien jaar in Frankrijk en Wallonië gewoond en heb er nooit Vlaams of Nederlands gesproken. Dat is eenvoudige wellevendheid. Als wij naar Wallonië gaan, passen wij ons aan. Onze kinderen moeten ook nog op eigen Vlaams grondgebied kunnen wonen.» Dit is wat ik bedoel met grondbeleid in verband met Overijse.

Een oud gevleugeld Kempens gezegde luidt: «Men heeft de vrienden die men verdient.» Mijnheer de Eerste minister, uw eigen CVP-mensen, uw eigen CVP-jongeren — weliswaar in een zachtere vorm uitgedrukt —, uw eigen CVP-burgemeester van Overijse hebben van u afstand genomen. Ik richt mijn verwijten niet tot u persoonlijk, mijnheer de Eerste minister. Maar ooit heb ik tegen een Vice-Eerste minister in Groningen gezegd dat hij te veel jonge Bols had gedronken. Ik zal het u ook niet kwalijk nemen wanneer u mij straks zegt dat u een «pint» te veel had gedronken op al die zaterdagavondbals en daarna op zondagmorgen op het RTBF-scherm verscheen. Toch moet u wel een beetje hebben gebloosd toen u een levendig applaus kreeg van heel de francofonie. Ik begin met de meest zachte uitdrukking: «Martens condamne les mesures prises à Overijse.» *La Wallonie*: «Radioscopie d'Overijse. Les chairs du sectarisme linguistique.» En de tonaliteit stijgt: *La Dernière Heure*: «Overijse persiste et signe: les francophones *buiten!*» Ziet u de affiches nog hangen van het FDF met de klassieke liefalligheden, met «Umlaut» erop: «*La Taal-Abteilung* ou le racisme flamingant, noir sur blanc», dat zijn hun reacties. In dit geval zijn dat uw bondgenoten. Wij hebben de heer Clerfayt horen spreken. U hebt de oude spoken terug leven ingeblazen. U hebt moed gegeven aan degenen die nochtans op dat vlak de realiteiten van de nieuwe Grondwet eens nader moeten bekijken.

Het weekblad *Humo*, dat niet speciaal uitblinkt door flamingantisme, heeft de heer Joris «Clerfijt» van het FDF, zoals Willy Kuijpers hem altijd noemt, geïnterviewd. Hij verklaarde: als er in een gemeente een betekenisvolle Franstalige minderheid bestaat, dan moet die gemeente aan Brussel worden aangehecht. Zijn vinger gaat over de kaart, staat er in *Humo*, en hij citeert: Sint-Genesius-Rode, Alsemberg, Beersel, Linkebeek, Drogenbos, Ruisbroek, Sint-Pieters-Leeuw, Dilbeek, Zellik, Wemmel, Meise, Strombeek-Bever, Grimbergen, Beaulval, Machelen, Sint-Stevens-Woluwe, Zaventem, Kraainem, Wezembeek-Oppem. Deze gemeente kent u zeker, want u hebt er nog een toespraak gehouden voor de kerk.

Ik wil niet meer over die historische ruzie spreken of ook niet wat u toen hebt gezegd, maar u hebt wel die fameuze tocht rond Brussel mee gedaan om het absolute Vlaamse karakter van die gemeente te benadrukken. Clerfayt gaat verder: «Tervuren niet, omdat het tot Leuven behoort, Hoeilaart, enzovoort, enzovoort.» Welk is zijn criterium, tot waar moeten we het grondgebied van Brussel uitbreiden? Hij meent tot waar er een betekenisvolle Franstalige minderheid woont. Volgens hem betekent dit dat alle gemeenten waar 15 pct. Franstaligen wonen tot Brussel moeten behoren. Hij vindt dit een billijke oplossing. Ondertussen, schrijft *Humo*, is Clerfayt wel voldoende verstandig om te weten dat dit niet zo maar kan en hij concentreert zich voorlopig op een andere strategie, namelijk de Franstaligen in de Vlaamse gemeenten meer rechten geven. Dat zijn, mijnheer de Eerste minister, de heren aan wie u hoerakreten hebt onttokt.

Tot nu toe ging het slechts om de heer Clerfayt. De heer Poswick van de PRL scheldt uw partijgenoot, Erik Van Rompuy, uit met de terminologie waarvan u daarstraks zelf kennis hebt genomen in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Hij gebruikt het woord apartheid en andere liefalligheden. Willy Kuijpers heeft zelfs nog een beetje de wettelijkheid moeten herstellen.

Mijnheer de Eerste minister, u hebt geen mensenrechten verdeigd, het gaat over francofiele imperialisten die weigeren de basisbeginselen toe te passen die ik in verband met Zwitserland citeerde en in verband met de gewone Vlaamse arbeider die naar Wallonië ging werken. *Le coq arboré à Linkebeek*, Willy Kuijpers heeft hem weggenomen.

Dan is er nog het fameuze «carrefour», waar de heer Féaux, voorzitter van de Franstalige Gemeenschap, het nodig vindt Vlaanderen te provoceren, met hun geld, met instemming van mevrouw Antoinette Spaak, die oproept tot de francofone solidariteit en Vlaanderen op de vingers tikt. Deze lieden beweren dat de situatie van iemand die om taalredenen administratieve moeilijkheden heeft, in strijd is met de mensenrechten. Voelt u ze opnieuw komen, met uw unionistisch federalisme? Ik hoop dat u er oprecht hebt in geloofd. Als dat hun mentaliteit is, dan was dit de oorlogsverklaring. Wij staan klaar om daartegen te

strijden. Wat voor sommigen misschien betekende het redden van het huishouden, wordt voor mij scheiding van tafel en bed, en als het moet, het begin van de Belgische echtscheiding.

Mevrouw Staels-Dompas. — Bij de vergrendeling van de faciliteiten hebt u zo niet gesproken.

De heer Luyten. — Ik heb hier zo wel gesproken, misschien was u hier dan niet. Ik heb tot de francofonen gezegd: «Dit is ongeveer uw laatste kans, want mij schrikt de strijd niet af.» Ik herhaal trouwens deze strijdkreet en ik zal waarschijnlijk langer strijden dan u. Immers, sommigen stoppen hun inspanning voor de Vlaamse beweging als ze van een parlementair pensioen genieten. Dat heb ik reeds dikwijls kunnen vaststellen.

M. Pécriaux. — Votre propos est vraiment inattendu, monsieur Luyten. Vous qui êtes d'habitude un homme tolérant et aimable, vous nous étonnez.

De heer Luyten. — Privé ben ik «tolérant et aimable», met redelijke mensen. Ik wil hier iets aan toevoegen wat mij werd gezegd door een Nederlander die in Leuven studeerde: «Los zijn onze Waalse vrienden Jean en Pierre gezellige mensen, maar zet de Walen niet met een hoop bijeen, want dan worden ze onverdraagzaam.»

Ik kan met gerust gemoed spreken tot mijn Italiaanse vriend die zich in Wallonië zeer goed heeft aangepast en nooit heeft geëist dat de tienduizenden Italianen in Wallonië faciliteiten zouden krijgen. Integendeel, hij is een goed Wallingant geworden.

Ik spreek hier niet over voorbijgaande dingen. Het gaat hier over het charter van de Franse taal zoals dat eind juni werd goedgekeurd in de raad van de Franse Gemeenschap. Daarin wordt bepaald dat elk lid van de Franstalige gemeenschap het recht heeft zijn taal en cultuur te doen eerbiedigen binnen de grenzen van het koninkrijk.

Tegen deze filosofie had u, mijnheer de Eerste minister, die zo bekommerd is om het unionistisch federalisme ten strijde moeten trekken zoals u dat deed in uw betere dagen. Ik hoop dat uw houding toe te schrijven was aan een zwak moment en dat we u binnenkort weer op het front mogen ontmoeten. Wat u nu deed was een van uw grootste flaters tot nog toe.

Ik doe u enkele suggesties om dit probleem op te lossen. In *Gazet van Antwerpen*, een krant die u niet vreemd is — ik heb zelfs vernomen dat de benoeming van een hoofdredacteur op het kabinet van de Eerste minister wordt beslist — lees ik: «Als de Vlamingen nog in de meerderheid zijn in Overijse en elders is het omdat zij zich te weer gesteld hebben. Als Strombeek-Bever thans bij Vlaanderen behoort en niet bij Brussel is dat te danken aan het feit dat wijlen Ernest Soens hier een doelbewust grondbeleid gevoerd heeft. Hetzelfde gebeurde in Sint-Stevens-Woluwe, in Zaventem en in Sint-Genesius-Rode, waar het niet geholpen heeft.» Als gewezen Flamingant, mijnheer de Eerste minister, weet u hoe zwak de middelen zijn waarover wij beschikken.

Ik citeer verder uit de krant: «Toen Linkebeek verfranst werd en Vlamingen daar zelfs geen grond van een zakdoek groot konden kopen, was er geen sprake van het zenden van een regeringscommissaris. De regering heeft gezwegen telkens als Vlamingen geweerd werden uit een sociale woning. De Franse gemeenschapsregering mag ongestraft een ombudsdienst organiseren in Vlaams Brabant en in Voeren heeft het kabinet zich steeds angstvallig gehoord voor het zenden van een regeringscommissaris.»

Dit is de politiek van de twee maten die tot de traditie van ons land behoort. Alvorens in naam van de consensus en de pacificatie een dergelijk standpunt in te nemen voor de RTBF had u er beter aan gedaan het boekje over de waarde der onroerende goederen van april 1989 erop na te slaan. U had dan kunnen vaststellen hoe de grondprijzen daar de hoogte worden ingejaagd. Ik bespaar u de rest van het verhaal want u kent het, mijnheer de Eerste minister.

Professor Gerlo heeft ooit verklaard dat de grootste lankmoedigheid van de Vlamingen er wellicht in bestaat dat zij de verfransing van het Brussels feit voor een groot deel hebben aanvaard.

In een boekje dat ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van België verscheen onder de titel «Vlaanderen ons vaderland» heb ik aangetoond wat de herhaaldelijke verschuiving van de taalgrens in de Belgische Staat ons gekost heeft. Paul Martens heeft destijds naar aanleiding van de taalwetten van 1962 eveneens de rekening gemaakt van de tientallen gemeenten die Vlaanderen sinds de onafhankelijkheid van België aan de taalgrens verloren is.

U kan ook de wijsheid en het inzicht van uw collega in de regering, Philippe Moureaux, als stelregel nemen.

Hij raadt de Franstaligen aan: ga weg uit Overijse en kom bij ons wonen. «Philippe Moureaux», zegt *La Wallonie* «conseille d'aller habiter ailleurs». Ik wens u de moed toe om voor de francofone media de basisprincipes van het Zwitsers grondwettelijk recht, van Canada en van de Sovjetunie als regel te geven voor het samenwonen van de volkeren in deze Staat.

Ik raad u ook aan te lezen welke methodes een jong interessant CVP'er, Dirk Dewolf, schepen in Overijse, aangeeft om die gemeente Vlaams te houden. Het hoort weliswaar niet tot uw bevoegdheid om werkelijk in te grijpen, maar u kan toch bijdragen tot het creëren van een positieve mentaliteit in plaats van zo'n omzwachteld antwoord te geven aan hen die ons in de Kamer scheldwoorden als racisten, apartheid en andere naar het hoofd slingeren.

Ik heb indringende vragen gesteld.

Vindt de Eerste minister het gepast dat hij door zijn optreden de positie van de Vlamingen ondergraaft? Ik heb het proces voldoende geschetst. Is dit geen flagrante schending van de Vlaamse autonomie op dit vlak en van de federale loyaliteit? Is hij van plan om, vanuit de centrale regering, sancties te nemen tegen dit Vlaams gemeentebestuur en eventueel tegen de Vlaamse regering, gesteund op welke basis? Denkt hij werkelijk door dergelijke uitspraken de taalvrede in deze Staat te dienen? Als hij eens positief ingesteld wil zijn, welke maatregelen zal hij nemen om eindelijk een halt toe te roepen aan de verfransing van Brussel als een van de basisgegevens om de vrede in ons land — meer zelfs, het voortbestaan van ons land — te verzekeren?

Ik heb een brochure bij: *Vlaams Jeugdcomité — Werkbrochure Brussel taalgrens*. Daarin staan volgende beschouwingen: «De Waalse gemeenschap en de Vlaamse gemeenschap moeten gaaf zijn. De Vlamingen die zich in Wallonië en de Walen die zich in Vlaanderen vestigen, moeten door het milieu opgeslorpt worden.» Men bedoelt het taalkundig milieu en het taallandschap, zoals men in Quebec zegt, en dat heeft niets met planten en bomen te maken. De auteur voegt eraan toe: «Slechts op deze wijze kan de eenheid van het land niet opnieuw in het gedrang worden gebracht door de heropleving van een onverbidelijke taalstrijd.» Dit wordt namens het comité ondertekend door Wilfried Martens, voorzitter, adres: Witte Moer 10 in Sleidinge. Ik heb die boekjes goed bewaard.

Mijnheer de Eerste minister, geef die tekst maar eens aan de francofonen die het nog niet hebben begrepen.

Vlaanderen interesseert ons meer dan België. Als er een staatsgrens moet komen om Vlaams-Brabant te redden dan ben ik in goed gezelschap om die stelling te verdedigen. Wat voor Brussel gold, geldt beslist, en des te meer, voor Vlaams Brabant. Gewezen senator August Vermeylen, die *De kritiek der Vlaamse beweging* schreef, vermeldt «dat degenen die zulk een strijd over ons ongelukkig land zullen gehaald hebben en er de verantwoordelijkheid voor dragen, weten waar het om gaat. Het zal dan te laat zijn voor alle discussie want wat wij verdedigen, is ons bestaan zelf. Wij willen ons niet kapot laten maken en ons bestaan zelf speelt zich af rond Brussel en in Vlaams-Brabant».

Mijnheer de Eerste minister, dit heeft u ooit in radicalere woorden dan de mijne gezegd op het marktplein in Wezembeek. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Borin.

M. Borin. — Monsieur le Président, toutes les lois institutionnelles que nous avons votées dans les deux Chambres, après un travail tout à fait exceptionnel, ont abouti à la création d'un Etat fédéral.

Oui, les deux Communautés — francophone et néerlandophone — aujourd'hui fédérées, sont dans une certaine mesure maîtresses de leur destin; elles le deviendront demain davantage encore.

Parmi tous les aspects positifs que revêt cette révolution institutionnelle, on peut espérer la mise en place d'éléments de pacification entre nos deux communautés.

En effet, dans un Etat unitaire, qui englobe et essaye de fusionner deux cultures différentes, on peut comprendre que chacune se soucie de défendre la sienne avec acharnement.

Mais aujourd'hui, il n'est plus question d'Etat unitaire. Les uns et les autres — francophones et néerlandophones — sont maîtres chez eux.

Alors, ce premier devoir, qui était de défendre sa culture, sa langue, ses valeurs spécifiques, consiste maintenant, en tout cas pour les démocrates, à préserver les minorités dans chaque communauté et à respecter les différences entre ses propres concitoyens.

Or, dans cette affaire qu'il est convenu d'appeler l'« affaire d'Overijse », on est loin du compte. Elle dénote chez d'aucuns la peur d'adhérer à ce principe, d'accepter ce devoir, malgré les garanties que leur accorde le fédéralisme, notamment et surtout en matière de langue, de culture et d'enseignement.

Je ne tiens pas à ranimer les passions communautaires et encore moins à m'ingérer dans la gestion de la commune d'Overijse. Je ne me le permettrai pas.

Je tiens seulement à limiter mon intervention au cadre strictement constitutionnel des pratiques en la matière. En cela, je rejoins le Premier ministre qui a reconnu le caractère illégal des mesures prises par la commune à l'encontre de candidats acheteurs francophones.

S'il est vrai qu'il s'agit d'une matière relevant du pouvoir de la Communauté néerlandophone et que, dès lors, elle échappe au pouvoir du gouvernement national, il est tout aussi vrai que cela ne permet pas de décider n'importe quoi et de prendre n'importe quelle mesure.

Peut-on, en effet, admettre qu'une administration communale discrimine une fraction importante de sa population en lui interdisant notamment l'accès à la propriété sur son territoire, pour des raisons de « pureté culturelle » ?

Quelle victoire espèrent pour leur peuple ceux qui préconisent de telles mesures discriminatoires ? Je réponds : aucune. Je suis persuadé qu'une large majorité de l'opinion flamande répondrait de même et j'ajoute, sans l'ombre d'un doute, qu'agir ainsi est œuvrer à l'encontre même des intérêts de ceux qu'on prétend défendre.

Je sais qu'aucune de nos deux communautés n'est à l'abri de telles fautes. Le rapport entre l'interdiction faite à Schaerbeek de toute enseignement en langue non européenne et celle dont il est question aujourd'hui sont là pour nous le rappeler.

Il y a d'autres moyens pour défendre nos identités que ceux qui sont, dans tous les cas, radicalement et définitivement intolérables dans des Etats de droit comme le nôtre.

Plusieurs hommes politiques flamands et non des moindres, vous-même, monsieur le Premier ministre, et d'autres encore, Hugo Schiltz, Vic Anceaux et récemment Gaston Geens, sont intervenus en ce sens, ce qui nous réjouit.

Il est inconcevable, ont-ils déclaré à plusieurs reprises, que la Flandre, parce qu'elle est démocratique, ne tienne pas compte de sa minorité francophone.

Les minorités, ont-ils dit en substance, doivent être écoutées et respectées. Ce serait une erreur d'en faire des habitants et des citoyens de seconde zone, ce qui donnerait, par ailleurs, de la Flandre une mauvaise image qu'elle ne mérite pas.

De heer Kuipers. — Denk maar aan Komen, ga ook maar eens op bezoek in Moeskroen en Edingen.

M. Borin. — Monsieur le Président, telles sont les paroles de ceux qui souhaitent l'apaisement; elles sont à l'antipode de celles exprimées ici par notre honorable collègue Luyten, lors de son interpellation à M. le Premier ministre. Justus Lipse, humaniste flamand né à Overijse vous regarde, monsieur Luyten, du haut de sa statue érigée dans sa commune natale. S'il avait pu vous entendre, il serait probablement descendu de son socle pour vous interpeller à son tour. (*Sourires.*)

Enfin, monsieur le Président, l'avenir, serais-je tenté de conclure, c'est aussi l'ouverture sur l'Europe.

Les frontières tomberont, les personnes et les biens circuleront et s'installeront librement partout, d'Athènes à Dublin, de Copenhague à Rome, de Hambourg à Madrid, sauf d'Overijse à La Hulpe, bien entendu ! Quel dommage pour l'image de notre pays dans l'Europe ! (*Applaudissements. — Interruptions de MM. Luyten et Kuipers.*)

Monsieur le Président, je regrette de ne pouvoir répondre à mes deux collègues, leurs propos étant inaudibles de ma place.

M. le Président. — La parole est au Premier ministre.

De heer Martens, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, in het televisiegesprek voor de RTBF en nadien in verscheidene interviews tijdens de maanden juli en augustus heb ik mijn ideeën rond « de zaak Overijse » gepreciseerd. Het interview met de Franstalige televisie, waarvan u de tekst kunt nalezen, was opgenomen in een amalgaam van gesprekken over Schaerbeek en Overijse. U kent de maatregelen die in Schaerbeek werden getroffen en u weet op welke wijze de problemen daar zijn opgelost.

De heer Swaen treedt opnieuw als voorzitter op

Ik heb twee essentiële zaken gezegd, die ik nu zal herhalen, want ik geef niet toe aan pogingen om mij over bepaalde problemen te doen zwijgen.

Ten eerste is alleen de Vlaamse Gemeenschap verantwoordelijk voor de gemeente Overijse. Dit is definitief. Elke vorm van administratieve controle of toezicht op de gemeente Overijse, die geen taalfaciliteiten kent en deel uitmaakt van het Vlaams Gewest, behoort integraal tot de bevoegdheid van het Vlaams Gewest. Inzake voogdij kan alleen de Vlaamse Executieve optreden. De wet van 8 augustus 1980, gewijzigd op 8 augustus 1988, laat hierover helemaal geen twijfel bestaan.

Ik voeg hieraan nog een beschouwing toe. Ik ben over bepaalde uitspraken verwonderd. Dank zij de staatsstructuur die wij hebben tot stand gebracht, beschikt de Vlaamse Gemeenschap, net zoals de Franse Gemeenschap, over voldoende middelen, ook wettelijke en grondwettelijke, om haar homogeniteit te vrijwaren. Ik deel dus een bepaalde vorm van pessimisme niet.

Ik kom nu tot een ander punt van het betoog van de heer Luyten. De heer Luyten heeft er niet op gewezen dat ons systeem van bevoegdheidsafbakening sterk verschilt van het Canadese federaal model. Ik ken zowel de Canadese Eerste minister, als de Premier van Quebec, de heer Bourassa, voldoende om dit te weten. Eén van de belangrijkste verschillen met de situatie in Canada is dat het taalgebruik in ons land enkel bij wet of decreet kan worden geregeld — zonder enige mogelijkheid van bevoegdheidsoverdracht — en dat dit taalgebruik slechts voor een beperkt aantal bevoegdheidsdomeinen kan worden geregeld.

Zo behoort de regeling van het taalgebruik in onderwijs en sociale betrekkingen, tot de bevoegdheden van de Gemeenschappen, met uitzondering van Brussel en de gemeenten met taalfaciliteiten, terwijl de taalregeling tot de bevoegdheid van de nationale wetgever behoort voor de rechtszaken en het leger. In België kan men op basis van de Grondwet de mensen niet verplichten op hun handelszaken een Vlaams of een Franstalig opschrift aan te brengen. Dat is één van de regels die men in Quebec wel

toepast, wat aanleiding heeft gegeven tot uitspraken van het Federale Hof van Canada.

Veel belangrijker is echter dat onze Gemeenschappen op basis van de taalwetgeving over alle wettelijke en grondwettelijke middelen beschikken om hun homogeniteit te verdedigen.

Mijn tweede fundamentele idee is de volgende. De Belgische Staat, ook de Gemeenschappen en Gewesten, maken deel uit van een ruimer juridisch geheel. De Raad van Europa heeft de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens aanvaard. Wij aanvaarden de uitspraken van het Hof van Straatsburg. Ik heb er dus voor gepleit dat, wanneer de Gemeenschappen hun homogeniteit verdedigen, wij toch deel zouden blijven uitmaken van dit ruimer juridisch geheel.

De uitspraken van het Europese Hof te Straatsburg bewijzen trouwens dat het nastreven van de door de wet erkende taalhomogeniteit te verzoenen is met de eerbied voor het niet-discriminatiebeginsel. Ik zal de arresten niet herhalen. Ik blijf ervan overtuigd dat het in het belang is van het systeem dat wij uitbouwen dat het hele land, ook de Gemeenschappen en de Gewesten, maatregelen uitvaardigen die in overeenstemming zijn met de fundamentele rechten en vrijheden. Het is niet mijn taak dit te beoordelen. Het komt de Vlaamse overheid toe om de administratieve controle en de voogdij uit te oefenen. Het komt de rechtsinstanties, onder meer de Raad van State toe, om bij klachten na te gaan of de fundamentele rechten werden gerespecteerd.

Ik heb gepleit voor het tot stand brengen van een consensus tussen de uitbouw van de autonomie van de Gemeenschappen en de Gewesten, de federale structuur van België, en het zich blijven inschrijven in een ruimer juridisch Europees geheel en het aanvaarden van de fundamentele gegevens en de essentiële regels die daar gelden.

Ik respecteer volkomen de bevoegdheidsomschrijving en verdeling. Ik heb niet gezegd dat de nationale overheid iets kan doen. U kan mij echter niet beletten mijn opinie weer te geven over fundamentele zaken. Dit is niet alleen het recht, maar ook de plicht van de Eerste minister. Ik ben immers voor een deel verantwoordelijk voor de autonomie die de Gemeenschappen en de Gewesten hebben gekregen. Deze autonomie is op een democratische wijze tot stand gebracht. België heeft zich nooit willen afzonderen en blijft deel uitmaken van een Europees geheel, van een Europese juridische ruimte waarvan wij de rechten respecteren.

Ik ben het helemaal niet eens met de heer Luyten wanneer hij in alarmerende bewoordingen spreekt over de toekomst van een Vlaamse gemeente zonder taalfaciliteiten, van een Vlaamse Gemeenschap die over de grondwettelijke en wettelijke middelen beschikt om de taalhomogeniteiten te verdedigen.

Het is niet nodig dat de Gemeenschappen hun toevlucht zoeken in bepaalde zaken die volgens mij niet kunnen. Zij zijn voldoende gewapend om die homogeniteit te vrijwaren.

De Executieve moet de klachten onderzoeken. De gerechtsinstanties moeten de individuele klachten behandelen.

Mijn thesis is tweeledig: ten eerste, de Gemeenschappen, dus ook de Vlaamse Gemeenschap beschikken over de middelen om de homogeniteit te verdedigen; ten tweede, wij moeten ons blijven inschrijven niet alleen in ons grondwettelijk bestel dat bepaalde beperkingen oplegt bij tussenkomsten in taalaangelegenheden, in de vijf domeinen die ik heb aangeduid, maar ook in een ruimer geheel. Dat zijn de twee fundamentele zaken die ik van de zomer in herinnering heb gebracht. Dit strookt volkomen met de geest van de staatshervorming. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Luyten.

De heer Luyten. — Mijnheer de Eerste minister, wij hebben blijkbaar verschillende karakters. U geeft blijk van optimisme. Ik heb mezelf al eens een strijdend of positieve pessimist genoemd. Toen de Vlaamse nationalisten in het begin van deze eeuw een aantal concrete maatregelen voor Brussel voorstelden, zei Frans Van Cauwelaert dat de Vlamingen het pleit in Brussel

zouden winnen. Hij had het hierbij over de Vlaamse volkskracht. Welnu, dat was ook een vals optimisme.

U moet eens gaan spreken met de deken of met de burgemeester van Overijse, een gemeente zogezegd zonder faciliteiten, maar waar door het niet toepassen van het aanpassingsbeginsel de lijst Union, waarin over alle grenzen heen socialisten, liberalen, christen-democraten en FDF'ers elkaar vinden, negen zetels heeft in de gemeenteraad. Als de situatie zo verder evolueert, zal uw vals optimisme door de feiten worden weerlegd, mijnheer de Eerste minister.

U zegt dat wij over voldoende middelen beschikken om de situatie in de hand te houden. Welnu, dat is niet waar. De schamele middelen die een gemeentebestuurtje als dat van Overijse ter beschikking heeft, hebt u dan nog aangevallen. U hebt het Franstalige imperialisme, dat niet ontwapend heeft, nieuwe moed gegeven.

Ik kom uit de streek van de Nete. Onze collega van Italiaanse afkomst zei daarnet dat men zich tot in Berlaar moest kunnen verplaatsen. Achter Berlaar loopt de Nete en de dijken langs deze rivier zijn niet al te stevig. De gevaarlijkste dieren die leven in de buurt van dijken die er schijnbaar goed uitzien, zijn de muskusratten. Collega Kuijpers is, zoals u weet, een specialist ter zake. Mijnheer de Eerste minister, u hebt de RTBF ter beschikking, maar ik niet. U zal van dit en andere kanalen gebruik moeten maken om de Francofonen uit te leggen welke de regels van het samenwonen zijn in ons land. Ik heb u dat nog nooit horen doen. U «voost» altijd mee. U moet goed oppassen, want anders riskeert u tegen de werkelijkheid in de geschiedenis in te gaan als de oppermuskusrat van Vlaanderen.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATION DE MME DARDENNE AU SECRÉTAIRE D'ÉTAT AUX AFFAIRES EUROPEENNES ET A L'AGRICULTURE ET AU SECRÉTAIRE D'ÉTAT A LA SANTÉ PUBLIQUE ET A LA POLITIQUE DES HANDICAPÉS SUR «LA CONTAMINATION DU LAIT MATERNEL»

INTERPELLATIE VAN MEVROUW DARDENNE TOT DE STAATSECRETARIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW EN TOT DE STAATSECRETARIS VOOR VOLKSGEZONDHEID EN GEHANDICAPTENBELEID OVER «DE BESMETTING VAN DE MOEDERMELK»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de Mme Dardenne au secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture et au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés sur «la contamination du lait maternel».

La parole est à l'interpellateur.

Mme Dardenne. — Monsieur le Président, on a toujours reconnu au lait maternel une valeur irremplaçable: celle de sa parfaite adéquation aux besoins spécifiques du nourrisson. Ses qualités nutritionnelles et digestives, son apport immunologique en font l'aliment par excellence du nouveau-né.

Le caractère incomparable du lait maternel mérite donc qu'on accorde une attention toute particulière à sa qualité, puisque celle-ci entre dans les facteurs qui détermineront la santé de l'enfant.

Or, l'Institut d'hygiène et d'épidémiologie vient de rendre public un rapport d'analyse de lait maternel datant d'octobre 1988 et réalisé dans le cadre d'un projet d'étude de l'OMS «afin de définir l'exposition et de juger le risque que courent les nourrissons en présence d'organochlorés, de PCBs, de dioxines et de substances apparentées dans le lait maternel».

Cent quatorze échantillons provenant de la partie nord du pays ont été examinés.

Certains résultats de l'enquête menée par l'IHE ne laissent pas d'être préoccupants. La comparaison des valeurs moyennes relevées dans les échantillons avec les teneurs maximales autorisées dans les produits laitiers, selon l'arrêté royal de 1981 servant de référence dans l'étude, ainsi que la comparaison de certaines ingestions journalières avec les DJA, doses journalières admissibles fixées par l'OMS, mettent en lumière plusieurs points importants.

Pour le DDT et ses dérivés, malgré les sévères restrictions qui frappent l'usage de ce pesticide, on doit constater que le lait maternel est davantage contaminé que le lait de vache. La quantité journalière de 6,1 microgrammes par kilo de poids corporel ingérée par la moyenne des nourrissons dépasse la dose journalière admissible fixée en 1970 par l'OMS, soit 5 microgrammes par kilo de poids corporel.

Pour le HCH isomère bêta, le lait maternel contient en moyenne sept fois la teneur maximale admise pour les produits laitiers, selon l'arrêté royal de 1981.

Pour le HCB, l'hexachlorobenzène, la moitié des échantillons dépasse la norme des produits laitiers. La dose journalière admissible fixée temporairement par l'OMS à 0,6 microgramme par kilo de poids corporel est dépassée par l'ingestion journalière de plus de la moitié des nourrissons concernés.

Pour les PCBs, les résultats obtenus indiquent que la moyenne de l'absorption journalière des nourrissons, soit 7,6 microgrammes par kilo de poids corporel, dépasse de loin la dose journalière admissible de 1 microgramme par kilo de poids fixée aux USA et au Canada pour les nourrissons, et dépasse même la dose journalière admissible de 5 microgrammes par kilo de poids corporel fixée pour les adultes au Japon. De 1983 à 1988, on constate une augmentation sensible de la contamination du lait par les PCBs: près du double!

Enfin — et ce n'est pas le moins grave — la teneur en PCDDs et PCDFs, dioxines et furanes, est de 21,06 picogrammes par gramme de graisse. L'ingestion journalière du nourrisson nourri au lait maternel est de 88,46 picogrammes de dioxines et de furanes par kilo de poids. Ce qui est loin d'être négligeable quand on sait que la dioxine est considérée comme le poison le plus dangereux que l'homme ait jamais créé.

Ces constatations nous rappellent que l'homme se trouve au sommet de la chaîne alimentaire. Le lait maternel est le seul aliment produit par l'être humain. On y retrouve donc les effets de la bioaccumulation de certaines substances dans les organismes vivants et les effets des reconstitutions multiples qui caractérisent le cours de la chaîne alimentaire.

On peut donc dire que si le lait maternel est — et doit rester — l'aliment privilégié du nouveau-né, il est aussi, hélas, le meilleur indicateur d'une pollution que l'on constate désormais généralisée et non plus liée aux seuls effets des résidus de pesticides dans l'alimentation.

Ceci nous paraît justifier à suffisance l'intérêt que l'on doit porter à une étude comme celle de l'IHE. Et ce, d'autant plus, qu'en décembre 1988 — soit deux mois après la parution du rapport IHE — l'arrêté royal «fixant les teneurs maximales pour les résidus de pesticides autorisés dans et sur les denrées alimentaires» a été revu en fonction des directives européennes et a fixé des valeurs maximales beaucoup plus sévères. Il s'ensuit que les dépassements de norme ou de DJA observés plus haut sont dès lors bien plus importants encore.

MM. les secrétaires d'Etat peuvent-ils répondre aux questions suivantes:

Entre 1983 et 1987, un suivi du lait maternel a-t-il été effectué, notamment en ce qui concerne le DDT et ses métabolites?

Une étude semblable à celle réalisée en Flandre existe-t-elle pour la région wallonne? Si oui, quels en sont les résultats? Si non, envisagez-vous sa réalisation?

A la suite de l'enquête menée par l'IHE, avez-vous mis en place une recherche visant à la détection des causes des pollutions

envisagées, notamment en ce qui concerne les PCBs et les dioxines et furanes?

Quelles mesures de précaution ou de prévention envisagez-vous de prendre?

Est-il tenu compte, dans l'établissement des teneurs maximales pour les produits alimentaires et notamment pour les produits laitiers d'origine animale, des résultats obtenus lors d'analyses de lait maternel, sachant que celui-ci est une production du sommet de la chaîne alimentaire et qu'une série de facteurs de bioaccumulation et de reconcentration entrent en ligne de compte?

Quelles sont les quantités de lindane utilisées par année, depuis 1973, en agriculture, exploitation forestière et industrie?

Existe-t-il des moyens de contrôle concernant la qualité du lindane utilisé? (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Delizée, secrétaire d'Etat.

M. Delizée, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, adjoint au ministre des Affaires sociales et, en ce qui concerne le Fonds national de reclassement social des handicapés, au ministre de l'Emploi et du Travail. — Monsieur le Président, je voudrais tout d'abord féliciter Mme Dardenne pour son *maiden speech* puisque c'est sa première intervention. Je le fais d'autant plus volontiers qu'elle fait partie de ma circonscription.

Par ailleurs, M. De Keersmaecker, retenu, m'a demandé de répondre, dans le cadre de cette interpellation, aux questions qui lui sont posées.

Comme l'indique l'honorable membre, l'Institut d'hygiène et d'épidémiologie — IHE — participe, dans le cadre d'un programme de recherche international organisé par l'Organisation mondiale de la santé — OMS —, à une étude portant sur la détermination des pesticides organochlorés et des biphényles polychlorés dans le lait maternel.

Il s'agit d'un programme proposé par l'OMS tous les 5 ans. Dans ce cadre, les études réalisées en 1976, 1982 et 1987 sur le lait maternel, ont montré que les concentrations moyennes en pesticides organochlorés et en DDT et ses métabolites en particulier, ont sensiblement diminué. Entre 1983 et 1987, l'IHE n'a pas effectué d'analyses du lait maternel en ce qui concerne le DDT et ses métabolites.

Pendant la période 1987-1988, une cinquantaine d'échantillons de lait maternel en provenance de la région wallonne ont été analysés pour déterminer la présence de pesticides organochlorés — PCB —, dibenzodioxines — PCDD — et dibenzofuranes — PCDF. Les échantillons pour les pesticides organochlorés et les PCB ont été analysés. Les résultats et les conclusions scientifiques me seront transmis dans les prochaines semaines. Après analyse par mes services, j'en tirerai toutes les conclusions sur le plan des responsabilités et des éventuelles mesures à proposer pour sauvegarder la santé de nos concitoyens.

Je voudrais apporter une précision pour anticiper toute interrogation de la part de l'honorable assemblée sur la lenteur des analyses, à savoir qu'en l'absence de laboratoires suffisamment équipés en Belgique, les analyses des PCDD et PCDF doivent en effet, être effectuées aux Pays-Bas.

Quant aux PCDD et PCDF, la quantité d'échantillons obtenue n'était pas suffisante pour analyser des *pool samples* à l'Institut de l'Etat de la Santé publique et de l'Environnement — *Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne* — à Bilthoven, Pays-Bas.

Les PCB, PCDD et PCDF sont des produits chimiques qui entrent dans la chaîne alimentaire via l'environnement.

Par chaîne alimentaire, il faut entendre toutes les étapes du processus alimentaire depuis les produits de l'agriculture —

végétaux et animaux — jusqu'aux produits transformés par l'industrie alimentaire et qui se trouvent dans notre assiette.

En ce qui concerne les produits chimiques, il s'agit essentiellement de trois catégories différentes de produits: les biphényles-chlorés — PCB — les dioxines — PCDD — et les dibenzofuranes — PCDF. Ces substances appartiennent au groupe des composés halogènes chlorés aromatiques et elles ont en commun une mauvaise hydrosolubilité et une bonne liposolubilité. Une grande différence entre les PCB, d'une part, et les PCDD et PCDF, d'autre part, réside dans le fait que la première série de composés est produite et utilisée intentionnellement comme réfrigérant dans, par exemple, les transformateurs, tandis que les deux autres séries de composés apparaissent comme sous-produits, puis entrent dans l'environnement. De récentes études menées à l'étranger ont démontré que des quantités minimales de PCDD et PCDF sont rejetées dans l'atmosphère aux abords des incinérateurs.

A cet égard, des actions préventives devront être mises en place par les départements compétents chargés de la protection de l'environnement.

Je vais une nouvelle fois, dans le souci de défendre la santé, attirer l'attention de mes collègues nationaux et régionaux qui ont l'environnement dans leurs compétences, sur les risques pour la santé du consommateur, de la dégradation de l'environnement qui nécessite une politique coordonnée en la matière.

A l'échelon européen, l'emploi des PCB et PCT, perchloroterpényles, dans l'industrie, est strictement réglementée aux termes de la directive 76/400/CEE du 6 avril 1976 relative à l'élimination des PCB et PCT. Ces mesures ont été traduites en un arrêté royal du 9 juillet 1986 paru au *Moniteur belge* du 31 juillet 1986. Ma collègue de l'Environnement, qui a ces mesures dans ses attributions, pourra, le cas échéant, vous fournir plus de détails.

Comme l'indique, à juste titre, l'honorable membre, la problématique de la présence de composés halogènes aromatiques dans la chaîne alimentaire est la conséquence de plusieurs facteurs de bio-accumulation et bioconcentration de ces substances qui finissent par s'accumuler chez l'homme, principalement dans les tissus adipeux et le lait maternel. Ces propriétés d'accumulation sont inhérentes à la liposolubilité de ces produits. La contamination dans la chaîne alimentaire est, en effet, une émanation de l'environnement pollué. Les sources potentielles de pollution doivent donc être éliminées autant que possible.

Les précautions à prendre s'inscrivent dans un cadre complexe et vaste, tant en raison des compétences que du caractère géographique, et donc international, des mesures à prendre. Plus que jamais, en effet, il sera nécessaire d'échanger, sur le plan international, nos connaissances et expériences en la matière afin de parvenir à une solution. Au cours de la dernière réunion de la région européenne de l'OMS — c'est-à-dire les régions asiatiques, américaines, africaines etc. — qui vient de se tenir à Paris du 11 au 16 septembre, les représentants des Pays-Bas ont demandé la priorité pour l'examen du problème de la dioxine dans le lait maternel sur le plan international. Je souscris à cette priorité et mes services seront associés à ces études.

Je poursuis, avec mes collègues qui ont l'Environnement dans leurs attributions au niveau national et régional, une concertation avec l'Institut d'hygiène et d'épidémiologie et les services compétents de l'administration afin de déterminer, avec précision, les sources de pollution.

En tant que secrétaire d'Etat à la Santé publique, j'envisagerai les mesures à prendre pour réduire les dangers dans les denrées alimentaires comme je l'ai fait pour les autres résidus de pesticides et de métaux lourds. Ces mesures sont à l'étude en attendant les derniers résultats des enquêtes. Elles se traduiront par une réglementation sur la présence d'organochlorés dans les denrées alimentaires.

L'arrêté royal du 5 décembre 1988 a établi des teneurs maximales pour les composés organochlorés et leurs métabolites dans le lait et les produits laitiers. Pour les PCB, PCDD et PCDF, il n'y a pas, actuellement, de valeurs maximales autorisées sur et dans les denrées alimentaires d'origine animale. Compte tenu

de l'extrême toxicité de ces produits chimiques, il devraient, autant que possible, être éliminés de la chaîne alimentaire.

Par ailleurs, les techniques de détection s'affinent de plus en plus, de sorte que la moindre trace des contaminants, aussi minime soit-elle, peut être identifiée.

Finalement, on peut conclure que les quantités de PCB, PCDD et PCDF trouvées dans le lait maternel sont très basses et certainement pas véritablement inquiétantes. De plus les nutritionnistes et le monde médical continuent de recommander le lait maternel pour les nourrissons, les avantages de ce lait étant toujours de loin supérieurs aux inconvénients. C'est justement parce que le lait maternel reste le plus indiqué que nous devons concentrer nos efforts pour protéger la santé des femmes contre la contamination par les polluants.

En réponse à la question de l'honorable membre concernant l'utilisation de lindane en agriculture, j'ai interrogé mon collègue de l'Agriculture.

Je peux donc vous dire que les statistiques relatives aux ventes de produits phytopharmaceutiques sont disponibles depuis 1979 seulement et on peut considérer que, compte tenu de la période de mise en place du système de collecte, les chiffres sont fiables depuis 1980.

En ce qui concerne le lindane, les statistiques de vente qui correspondent sensiblement aux quantités utilisées, s'établissent de la manière suivante, les chiffres étant exprimés en matière active:

1980: 120 855 kg
1981: 115 355 kg
1982: 105 456 kg
1983: 83 300 kg
1984: 77 096 kg
1985: 99 171 kg
1986: 80 625 kg
1987: 70 480 kg
1988: 72 103 kg

On constate donc une diminution sensible des quantités de lindane utilisées en agriculture, au cours des dernières années, par rapport au début de la présente décennie.

Je rappelle que, dès 1974, des restrictions d'usage ont été imposées en ce qui concerne les insecticides à base de lindane; ils ne peuvent être appliqués que dans les buts suivants:

- Désinsectisation du sol, avant culture;
- Traitement des semences;
- Lutte contre l'hylobe du pin en forêt, sous réserve d'un avis favorable du service ayant les forêts dans ses attributions et traitement des chablis en forêts.

A titre indicatif, en 1988, la répartition des quantités employées pour ces trois usages s'établissait comme suit:

- Traitement de semences: 1 103 kg;
- Lutte contre l'hylobe du pin en forêt: 725 kg;
- Autres usages admis: 70 275 kg.

La plupart des autres insecticides organochlorés tels que DDT, aldrine, dieldrine, heptachlore etc. furent interdits dans l'agriculture belge dès les années 1974 à 1976, avant de faire l'objet d'une interdiction dans l'ensemble de la CEE, à partir du 1er janvier 1981.

Par ailleurs, les agrégations de lindane, sous forme de concentrés émulsionnables, ont été retirées en mai 1989.

Enfin, en réponse à votre septième question relative au contrôle de qualité du lindane, je vous signale que la directive n° 79/117/CEE du 21 décembre 1978, impose que le lindane, mis sur le marché et utilisé dans la Communauté européenne, présente une pureté de 99 p.c. minimum en isomère gamma.

Le respect de cette spécification peut être vérifié par les laboratoires du département de l'Agriculture. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Dardenne.

Mme Dardenne. — Monsieur le Président, le ministre devrait peut-être signaler à M. Lutgen que le plan wallon des déchets qui considère le « tout à l'incinération » comme la formule idéale, est notamment à revoir en tenant compte du rapport incinération-production de dioxines et furanes.

M. le Président. — L'incident est clos.
Het incident is gesloten.

VOORSTELLEN — PROPOSITIONS

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Van Rompaey houdende wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek wat de huur van onroerende goederen betreft;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par M. Van Rompaey modifiant certaines dispositions du Code civil relatives au louage de biens immeubles;

2° Door de heer Henrion tot aanvulling van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek.

2° Par M. Henrion complétant la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Anderzijds heeft de heer Henrion ingediend een voorstel tot invoeging in het reglement van de Senaat van een artikel 61 betreffende het regelen van de procedure in de openbare vergadering na het uitbrengen van een verslag door een onderzoekscommissie.

Par ailleurs, M. Henrion a déposé une proposition tendant à insérer un article 61 dans le règlement du Sénat réglant la procédure à adopter en séance publique à la suite du dépôt d'un rapport de commission d'enquête.

Dit voorstel zal worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Cette proposition sera traduite, imprimée et distribuée.

Het wordt verwezen naar de commissie voor het Reglement.

Elle est renvoyée à la commission du Règlement.

INTERPELLATIONS — INTERPELLATIES

Demandes — Verzoeken

M. le Président. — Le bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes:

1. De Mme Mayence-Goossens au Premier ministre sur « la dispersion des compétences en ce qui concerne l'environnement »;

Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

1. Van mevrouw Mayence-Goossens tot de Eerste minister over « de versnippering van de bevoegdheden inzake leefmilieu »;

2. De M. de Seny au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes, au ministre des Affaires sociales et au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés sur « le retard de la Belgique dans le domaine bioéthique ».

2. Van de heer de Seny tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand, tot de minister van Sociale Zaken en tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid over « de achterstand van België op het gebied van de bio-ethiek ».

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

De datum van die interpellaties zal later worden bepaald.

Nous poursuivrons nos travaux ce soir à 19 heures 30.

Wij zetten onze werkzaamheden vanavond te 19 uur 30 voort.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 18 h 30 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 18 h 30 m.)

BIJLAGE — ANNEXE

Inoverwegingneming — Prise en considération

Lijst van de in overweging genomen voorstellen van wet:

Liste des propositions de loi prises en considération:

Tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 442 van 14 augustus 1986 betreffende de weerslag van sommige administratieve toestanden op de pensioenen van de personeelsleden van de overheidsdiensten (van de heer Anthuenis c.s.);

Modifiant l'arrêté royal n° 442 du 14 août 1986 relatif à l'incidence de certaines positions administratives sur les pensions des agents des services publics (de M. Anthuenis et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

Renvoi à la commission des Finances.

Houdende invoering van het Handvest van de sociaal verzekerde (van de heer Lenfant c.s.);

Visant à instituer la Charte de l'assuré social (de M. Lenfant et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Betreffende de nietigheid in geval van wederrechtelijke eenzijdige opzegging bij ontslagverbod (van de heer Stroobant c.s.);

Relative à la nullité de la résiliation unilatérale abusive d'un contrat de travail en cas d'interdiction de licenciement (de M. Stroobant et consorts).

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Betreffende de werving en selectie van personeel en ambtenaren voor de provincies, de gemeenten, de polders en wateringen en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (van de heer Blanpain);

Relative au recrutement et à la sélection des agents et des fonctionnaires pour les provinces, les communes, les polders et waterings et les centres publics d'aide sociale (de M. Blanpain);

— Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Tot wijziging van artikel 26 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten (van de heer Pataer c.s.);

Modifiant l'article 26 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail (de M. Pataer et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Houdende bijzondere regelingen inzake de beëindiging van de arbeidsovereenkomst van werknemers die een syndicaal mandaat uitoefenen (van de dames Harnie en Aelvoet);

Portant des règles concernant la résiliation du contrat de travail des travailleurs salariés exerçant un mandat syndical (de Mmes Harnie et Aelvoet);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Tot aanvulling van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering (van de heer Peeters c.s.);

Complétant le titre préliminaire du Code de procédure pénale (de M. Peeters et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot aanvulling van het Wetboek van strafvordering (van de heer Peeters c.s.);

Complétant le Code d'instruction criminelle (de M. Peeters et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Betreffende de openbaarheid van de administratieve stukken (van de heer Lenfant);

Relative à la publicité des documents administratifs (de M. Lenfant);

— Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Tot wijziging van de gemeentekieswet (van de heer Van Aperen);

Modifiant la loi électorale communale (de M. Van Aperen);

— Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Houdende instelling van een familierechtbank (van de heer Cerexhe);

Créant un tribunal de la famille (de M. Cerexhe);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Stekkende om de huurder woonzekerheid te waarborgen (van de heer Erdman c.s.);

Garantissant la sécurité d'occupation du locataire (de M. Erdman et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot wijziging van artikel 19 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (van de heer Egemeers c.s.);

Modifiant l'article 19 de la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail (de M. Egemeers et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Tot wijziging van de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen (van mevrouw Hanquet);

Modifiant la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et prénoms (de Mme Hanquet);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot uitbreiding van het aantal beheersleden van de raad van beheer van het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (van de heer Content);

Augmentant le nombre des membres du conseil d'administration de l'Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (de M. Content);

— Verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand.

Renvoi à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes.

Tot wijziging van de besluitwet van 3 februari 1947 houdende regeling van de erkenning der aannemers (van de heer De Bondt c.s.);

Modifiant l'arrêté-loi du 3 février 1947 organisant l'agrégation des entrepreneurs (de M. De Bondt et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Infrastructuur.

Renvoi à la commission de l'Infrastructure.

Houdende het verbod om tegelijk kandidaat te zijn op een lijst voor de parlementsverkiezingen en op een lijst voor de provincieraadsverkiezingen (van de heer Tant c.s.);

Interdisant de se porter candidat simultanément aux élections législatives et aux élections provinciales (de M. Tant et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Tot wijziging van artikel 52 van de nieuwe gemeentewet (van de heer Tant c.s.);

Modifiant l'article 52 de la nouvelle loi communale (de M. Tant et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Tot wijziging van artikel 43 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (van de heer Tant c.s.);

Modifiant l'article 43 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale (de M. Tant et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

Renvoi à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

Tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer met betrekking tot databanken (van de heer Verhaegen);

Protégeant la vie privée de l'individu à l'égard des banques de données (de M. Verhaegen);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Houdende instelling van een Nationaal Commissariaat voor de rechten van de mens (van mevrouw Hanquet);

Relative à la création d'un Commissariat national aux droits de l'homme (de Mme Hanquet);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Stekkende tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de huurregeling betreft en tot bescherming van het woonrecht door middel van het reglementeren van de huurprijzen en het waarborgen van de woonzekerheid (van de heer Vaes en mevrouw Aelvoet);

Modifiant le Code civil sur le régime du contrat de louage et visant à garantir le droit au logement quant au montant des loyers et à la sécurité du maintien dans les lieux (de M. Vaes et Mme Aelvoet);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot wijziging van artikel 269bis van het Gerechtelijk Wetboek (van de heren Crucke en Content);

Modifiant l'article 269bis du Code judiciaire (de MM. Crucke et Content);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Betreffende de cumulatie van een vervangingsinkomen met een beroepsinkomen en/of een ander vervangingsinkomen (van de heer Blanpain);

Relative au cumul d'un revenu de remplacement et d'un revenu professionnel et/ou d'un autre revenu de remplacement (de M. Blanpain);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Betreffende het sociaal statuut van de podiumkunstenars (van de heer Blanpain);

Relative au statut social des artistes de spectacles (de M. Blanpain);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Tot instelling van een opvoedingsloon (van de heer Gijs c.s.);

Instituant une allocation parentale d'éducation (de M. Gijs et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Houdende verlaging van de roerende voorheffing tot 10 pct. (van de heer Buchmann);

Réduisant le précompte mobilier à 10 p.c. (de M. Buchmann);

— Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

Renvoi à la commission des Finances.

Tot wijziging van de wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de krijgsmacht alsmede van de wet van 11 juli 1978 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van het militair personeel van de land-, de lucht- en de zeemacht en van de medische dienst (van de heer Janzegers);

Modifiant la loi du 14 janvier 1975 portant le règlement de discipline des forces armées ainsi que la loi du 11 juillet 1978 organisant les relations entre les autorités publiques et les syndicats du personnel militaire, des forces terrestres, aérienne et navale et du service médical (de M. Janzegers);

— Verwezen naar de commissie voor de Defensie.

Renvoi à la commission de la Défense.

Houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het beslag betreft (van mevrouw Hanquet);

Modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne les saisies (de Mme Hanquet);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken (van de heer Cerexhe);

Modifiant l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 portant interdiction à certains condamnés et aux faillis d'exercer certaines fonctions, professions ou activités et conférant aux tribunaux de commerce la faculté de prononcer de telles interdictions (de M. Cerexhe);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen en tot oprichting van een Vredesfonds (van de heer de Wasseige c.s.);

Modifiant le Code des impôts sur les revenus et créant un Fonds pour la paix (de M. de Wasseige et consorts);

— Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

Renvoi à la commission des Finances.

Betreffende de vermeldingen aan te brengen op aerosolen die derivaten van CFK's als drijfgas bevatten (van de heer de Seny);

Relative au libellé sur les bombes aérosols contenant comme gaz propulseur un composé de chlorofluorocarbones (de M. de Seny);

— Verwezen naar de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

Renvoi à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

Tot wijziging van de artikelen 1226 en 1228 tot 1233 van het Burgerlijk Wetboek en tot opheffing van artikel 1152 van hetzelfde Wetboek (van de heer Cerexhe);

Modifiant les articles 1226 et 1228 à 1233 du Code civil et abrogeant l'article 1152 du même Code (de M. Cerexhe);

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoi à la commission de la Justice.

Tot het heropenen van de termijnen voor het aanvragen van het statuut van verplicht ingelijfde bij het Duitse leger en zijn rechthebbenden (van de heer Evers c.s.).

Tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi du statut de l'incorporé de force dans l'armée allemande et ses ayants droits (de M. Evers et consorts).

— Verwezen naar de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

Renvoi à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

